

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 evenly spaced horizontal black lines across its entire width, typical of notebook or primary school writing paper. The background is white, and there are no margins, text, or other markings present.

VIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ KONFERENCE

«VĚDECKÝ POKROK NA PŘELOMU TYSYACHALETY – 2012»

27 května – 05 června 2012 roku

Díl 19

Filologické vědy

Praha
Publishing House «Education and Science» s.r.o.
2012

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 B, Dnepropetrovsk

**Materiály VIII mezinárodní vědecko - praktická konference
«Vědecký pokrok na přelomu tysyachalety - 2012».** - Díl 19.
Filologické vědy: Praha. Publishing House «Education
and Science» s.r.o - 88 stran

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Zdeněk Černák

Náměstek hlavního redaktor: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

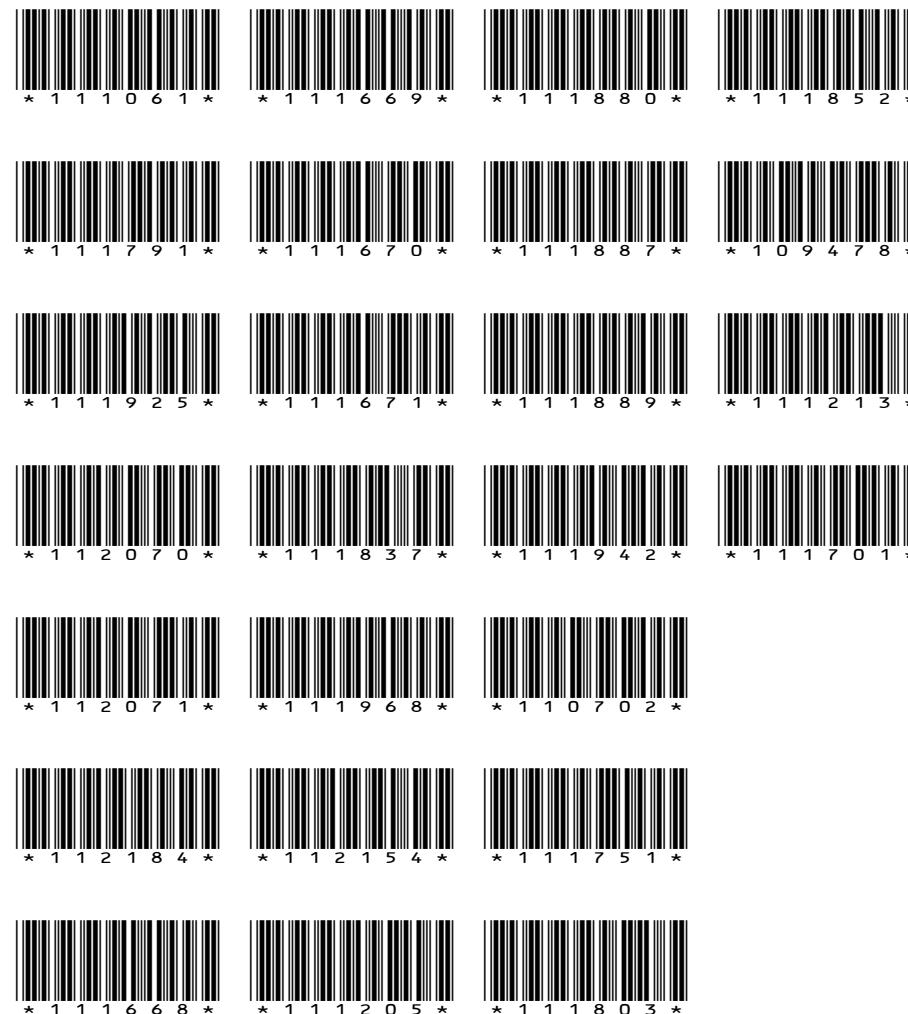
Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníčková

VIII sběrné nádobě obsahují materiály mezinárodní vědecko - praktická
konference «Vědecký pokrok na přelomu tysyachalety»
(27 května – 05 června 2012 roku) po sekcích «Filologické vědy»

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 270 Kč

Залесский Б.Л. Международная журналистика и Интернет: перспективы взаимодействия.....	44
Кобзар І.М., Морарь К.І. Комуникативний процес і мовна ситуація в Інтернеті	53
Priorova I., Lebedeva I. The opposition of the «Own» and «Another» in the language of modern communication.....	55

MATEŘSKÁ ŘEČ A LITERATURA

Івкова К.А. Мотиви лірики Василя Симоненка та Шандора Петефі	60
Побідаш І.Л. Образ України очима студентів.....	65
Борисов А.М. Эволюция героя в «Азиатской САГЕ» Дж.Клавела	67
Авилова Е.Р. Телесный код в поэзии русского авангарда (на примере творчества поэтов-футуристов).....	71

JAZYKOVDA

Атабай Б.А. Л.Будагов сөздігіндегі қазақ лексикасының келбеті	74
Зубкова О.С. О взаимодействии семиотических и когнитивных составляющих в рамках семантической структуры профессиональной метафоры.....	79
Сазанович Л.В. Структуральний аналіз сегменту баладного наративу «час» американської англомовної фольклорної балади	82

FILOLOGICKÉ VĚDY

SYNTAX: SLOŽENÍ, SEMANTIKA, FUNKCE

Бекенова Р.Б.

Казахстанско-Британский технический университет, Казахстан

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОТГЛАГОЛЬНЫХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

Глагол и его производные служат выражению одних и тех же понятий, отражая разные их свойства. Причастие, отглагольное существительное и прилагательное могут характеризовать лицо, сближаясь по своим грамматическим и семантическим признакам. При этом они имеют как общие свойства, которые накладываются друг на друга, так и специфические, присущие только данной части речи.

Долженко Н.Г. справедливо отмечает, что существительное, мотивированное глаголом и обозначающее в наиболее обобщенном виде процесс, действие, естественно сохраняет семантические связи с глаголом (ср.: звучать – звучание – звук; рисовать – рисование – рисунок; петь – пение – песня и т.д., где вторые компоненты носят явный процессуальный характер, в отличие от третьих парадигматических компонентов, которые репрезентируют определенный результат действия, обозначенного глаголом и предыдущим именем) [4, 11]. Очевидно, и этот факт неоднократно отмечается у многих исследователей и не вызывает никаких сомнений, то, что семантическое наполнение deverbального существительного, унаследованное им от мотивирующего глагола, его семантико-синтаксическое функционирование в предложении позволяют подобным именам быть носителями информации о сложных явлениях действительности: событиях, ситуациях.

Значительный вклад в исследование deverbальных существительных внесла лингвист И.В. Архипова. Свое исследование она посвятила немецким высказываниям с предложными deverbаливами в рамках функционально-семантической концепции категории таксиса. При этом учитывалась лексическая, аспектуальная и словообразовательная семантика deverbаливов, а также степень сохранения производными именами вербогенности и таксисности [1].

Н.Г. Долженко отмечает, что термин deverbалив передает деривационно-семантический аспект, а имя действия отражает семантико-синтаксический и функциональный аспект. Ссылаясь на Г. Павского, она говорит о соотношении отглагольного существительного с глагольными формами, но оспаривает такое мнение, находя в deverbаливе лишь отголоски глагольного значения, и выдвигает

гает на первый план традиционное представление о смешении глагола и существительного [3, 11-14].

Изучение содержательной стороны производных слов как проявление межкатегориальных взаимодействий в языке является важнейшей проблемой при анализе грамматических особенностей девербативов. Оно позволяет, в частности, выявить связи между грамматическими категориями языка и словообразованием.

При анализе смысловых показателей словообразовательного значения лингвистами учитывается степень тождества лексического значения производящего и производного слов и тождества их синтаксической позиции. Эти признаки выражения положены в основу разграничения синтаксической и лексической деривации как двух основных типов семантических отношений между словообразовательно связанными друг с другом словами [2], предполагающего, в свою очередь, разделение словообразовательных значений на модификационные, мутационные и транспозиционные. Отглагольные существительные на *-ние* традиционно относятся к сфере синтаксической деривации, которая определяется как «изменение грамматического значения знака, обуславливающее выполнение им новой функции при полном или частичном сохранении семантического содержания» [2, 131]. В лингвистике нет единого мнения относительно разграничения явлений деривации лексической и деривации синтаксической (см. работы Е. Куриловича, М. Докулила, Е.А. Земской, Е. С. Кубряковой, Ю. Д. Апресяна, И.С. Улуханова, П.А. Соболевой, О. П. Ермаковой). Причиной сложившегося положения может быть тот факт, что «обозначения «лексическая деривация» и «деривация синтаксическая» не вполне взаимоисключающи, это только крайние полюсы разнородных процессов, которые в реальном их протекании могут смешиваться друг с другом» [6, 157].

Семантико-словообразовательные особенности существительных на *-ние* следует характеризовать с учётом смысловых и формальных признаков выражения производности слов. Отглагольные образования необходимо рассматривать как единицы, имеющие определённый статус в словообразовательной системе и обладающие определённым словообразовательным значением, а также как имена вторичные, которые базируются на знаках другого класса и, следовательно, сохраняют определённые свойства производящего слова, в то же время приобретая показатели, характерные для класса существительных [8, 3].

Словообразовательно-семантическая и функциональная характеристика отглагольных имён существительных рассмотрена в работе Л.Г. Шпортько [10], проблемы отглагольной синтаксической деривации поднимаются в работах Д.Р. Шарафутдинова [9].

В последнее время исследователи все чаще высказывают мнение, что «...чистая транспозиция, т. е. тождество лексических значений при различии синтаксических позиций слов, принадлежащих к разным частям, речи далеко не всегда имеет место» [7, 24].

OBSAH

FILOLOGICKÉ VĚDY

SYNTAX: SLOŽENÍ, SEMANTIKA, FUNKCE

Бекенова Р.Б. Семантико-синтаксические особенности отглагольных существительных	3
Шаяхметова М.Х. Әдеби тілдің фонетикалық (дауыссыз дыбыстар) жүйесіндегі өзіндік ерекшеліктері.....	6
Гусакова М., Григоренко Н. Лексико-граматичні особливості перекладу англомовних громадсько-політичних текстів українською мовою	9
Абдулаева С.С. Русский язык в модели «смысл↔текст» И.Мельчука.....	11
Соколова Т.В. Концепты «wealth» и «poverty» в текстах английских эпиграмм	14
Богатырева С.Н. Лингво-когнитивный анализ индивидуальной поэтической картины мира (на материале творчества М.И.Цветаевой).....	15

AKTUÁLNÍ PROBLÉMU PŘEKladu

Низенко Я., Григоренко Н. Основні труднощі адекватного перекладу нестандартної лексики англійської мови	19
Устименко А.А., Григоренко Н.О. Колірні ідіоми англійської мови	21
Савчук П.Д., Григоренко Н.О. До питання граматики англійської мови	23
Лушпа О., Григоренко Н. До питання синонімів в сучасній англійській мові	25
Ігнатова Н.М. Специфіка перекладу наукового стилю	27
Семисюк А.М., Лапа Г.М. Інноваційна лексика як відображення динамічних процесів в сучасній німецькій субмові «стоматологія».....	30
Медведская О.В. Виды и классификация каламбуров на примере Британского сериала «Black Books»	32

JAZYK, ŘEČ, KOMUNIKACE

Олексієвський Л.С. Культура професійного спілкування керівника з підлеглими	37
Северюгина Н.И. Межкультурная коммуникация в социокультурном обмене и образовании.....	40

4. Paddy Works on the Erie // American Ballads and Folk Songs / [compl. by A. Lomax ; ed. by J. Lomax]. – New-York : Dover, 1994. – P. 20.
5. The Ballad of Sergeant Ross // Frontier Ballads / [ed. by J. Hanson]. – Chicago : A.C. McClurg & Co., 1910. – P. 21.
6. The Buffalo Skinners // American Ballads and Folk Songs / [compl. by A. Lomax; ed. by J. Lomax]. – New-York: Dover, 1994. – P. 390.
7. The Dying Ranger // Cowboys Songs and Other Frontier Ballads / [coll. by J. Lomax]. – New York: The Macmillan Company, 1918. – P. 214.
8. The Three Butchers // Colonial and Revolution Songbook (American History Through Folksong) / [comp. and ed. by Keith and Rusty McNeil]. – California : Wem Records, 1996. – P. 179.
9. The Trail to Mexico // Cowboys Songs and Other Frontier Ballads / [coll. by J. Lomax]. – New-York : The Macmillan Company, 1918. – P. 132.

Чистая синтаксическая деривация – явление более редкое, чем деривация лексическая. Отмечается также, что синтаксические дериваты образуются не от всех глаголов, и что при образовании синтаксических дериватов (имен действия) возможен лексический сдвиг, зависящий «...от семантической валентности производящего глагола» [6, 154].

При синтаксической деривации производное слово отличается от производящего не своим лексическим значением, а только своими синтаксическими свойствами. К числу синтаксических производных в собственном смысле слова относятся отглагольные имена действия или состояния [2, 164].

Изучение содержательной стороны производных слов как проявление межкатегориальных взаимодействий в языке является важнейшей проблемой при анализе грамматических особенностей девербативов. Оно позволяет, в частности, выявить связи между грамматическими категориями языка и словообразованием.

В связи с тем, что среди исследователей нет единой точки зрения на проблему разграничения лексической и синтаксической деривации, справедливым является высказывание О. П. Ермаковой по этому поводу: «Поскольку вопрос о зачислении тех или иных словообразовательных типов в синтаксические дериваты связан с установлением лексического тождества производного и производящего, а он решается разными исследователями по-разному, полного единства в разграничении среди словообразовательных типов лексической и синтаксической деривации быть не может» [5, 8].

Семантико-синтаксическое функционирование производных слов продолжает вызывать интерес и по-прежнему остаётся актуальным в современной синтаксической науке.

Литература:

1. Архипова, И.В. Функционально-семантический анализ немецких высказываний с предложными девербативами / И.В. Архипова. – Новосибирск: Изд-во ООО «Архивариус-Н», 2007. – 141 с.
2. Виноградов В.В. Русский язык (грамматическое учение о слове.- М.: Высшая шк., 1972.
3. Долженко, Н.Г. Русское предложение с девербативным оборотом: синтаксический статус и семантические модели / Н.Г. Долженко. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2004. – 260 с.
4. Долженко Н.Г. Русское предложение с девербативным оборотом: особенности функционирования, синтаксический статус и семантические модели: Дис. ... д-ра филол. наук.- Екатеринбург.- 2006.
5. Ермакова О.П. Проблемы лексической семантики производных и членимых слов.- АДД.- М., 1977.
6. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Семантика производного слова.- М.: Наука, 1981.

7. Улуханов И.С. Словообразовательная семантика в русском языке и принципы её описания.- М.: Наука, 1977.- 256 с.

8. Шалимова Ю.М. Функционирование отглагольных существительных на –ние в научном стиле современного русского литературного языка (на материале заголовков научных работ по теме «Словообразование»): Дис. ... канд. филол. наук.- Волгоград, 2004.

9. Шарафутдинов Д.Р. Отглагольные синтаксические дериваты в современном русском языке: деривационно-семантическое и денотативное пространство // Русская глагольная лексика: денотативное пространство / Под общ. Ред. Л.Г. Бабенко.- Екатеринбург, 1999.- С.224-269.

10. Шпортько Л.Г. Словообразовательно-семантическая и функциональная характеристика отглагольных суффиксальных имён существительных научно-технического подстиля современного русского языка: Дис. ... канд. филол. наук.- Киев, 1985.- 195 с.

ф.ғ.к., профессор Шаяхметова М.Х.
«Тұран-Астана» университеті, Қазақстан

ӘДЕБИ ТІЛДІҢ ФОНЕТИКАЛЫҚ (ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАР) ЖҮЙЕСІНДЕГІ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақ әдеби тілінің фонетикасында дауыссыз дыбыстар жүйесінде де өзіндік ерекшеліктері бар. Қазіргі қазақ тілінің дыбыстық (фонетикалық) құрамын талдауға арналған оқулықтар мен ғылыми грамматикаларда тіліміздің дауыссыз дыбыстар жүйесінде олардың жуан-жіңішке болып келуінде, айтылуында фонетикалық қасиет жок деп беріліп жүр, өйткені дауыссыздардың жуан я жіңішке болып айтылуының мысалы, сал-сал, ұн-ұн, тұр-тұр, бар-бер, тоз-тоз т.б. параллель сөздердегі дауыссыз дыбыстардың акустикалық, артикуляциялық ерекшеліктері, қасиеттері бірдей емес: сәл дегенде с, л дыбыстары ә дауыстысының әсерінен жіңішке айтылады да, сал дегендегі с, л дыбыстарынан гөрі тіл ілгері қарай сүйірленеді. т.б.) сөз семантикасына әсері жок, сөз мағынасына ұйтқы болмайды, ал бұл параллель сөздердің әртүрлі мағынаға ие болып, әрқайсысы жеке-жеке сөз болып тұруы дауысты дыбыстарға байланысты, яғни бұл параллель сөздердің әр сынарын жеке мағынаға ұйтқы етіп тұрған – дауыстылар. Бұның өзі белгілі бір жүйе екенін басқа тілдермен салыстырып қарасақ, айқын көреміз. Мысалы, орыс тілінде мел және мель, угол және уголь, кон және конь сияқты сөздердің мағынасы соңғы дауыссыз дыбыстардың жуан я жіңішке болып айтылумен тығыз байланысты, яғни дәл осы дыбыстардың жуан-жіңішкелілігі мағына ажырату қызметін

сорок третьому /.../ У тисяча вісімсот сорок шостому» [4, с. 20]; «Twas in the year of 'eighty-three» – «Це було у вісімдесят третьому році» [9, с. 132]; «... In the spring of seventy-three» – «...Весною сімдесят третього» [6, с. 390].

До того ж, зображення часу в ААФБ, позбавлене умовності, працює на виконання основного завдання пісні – «насправді» оволодіти почуттями слухача, зорієнтувавши його у просторі та часі: «The south wind's up at the break of dawn» – «Південний вітер піднявся на світанку» [5, с. 21]; «The sun was sinking» – «Сонце сідало на заході» [7, с. 214]; «And the hardships of that summer would nearly make us reel» – «Труднощі того літа ледь не звели нас із розуму» [6, с. 390].

Отже, час в ААФБ носить конкретно-реальний характер. Однак у баладах раннього періоду, особливо в Баладах Чайльда (...), час може бути визначено абстрактно – через підрахунок. Приміром, в Баладі Чайльда «Johnie Scot» тривалість подорожі із Шотландії до Англії визначається за допомогою вказівки на переміщення героя з міста до міста разом зі своїм військом: «The very first town that they rode through, / ... / The very next town that they rode through, / The drums they beat all around» – «У першому ж місті, яке вони проїхали, / ... / Наступне місто, яке вони проїхали» [2, с. 125]. Так само у Баладі Чайльда «Little Musgrave and Lady Barnard» день, коли Леді звабила юнака, визначається також за допомогою підрахунку: «The first one of the year» – «Перший день року» [3, с. 78].

У Баладі Чайльда «The Three Butchers» тривалість жорстокої битви з грабіжниками передається через кількість вбитих героєм злодіїв: «... Out of these ten swaggering blades / Five of them did fall; / And out of these five swaggering blades / There's three of them did fall» – «І з десяти грабіжників / П'ятеро впало; / І з поміж цих п'яти грабіжників / Троє впало» [8, с. 179]. Проте таке абстрактне визначення часу за допомогою підрахунку спостерігається лише в Баладах Чайльда, а тому не може бути визнане типовим для ААФБ.

Таким чином, наведені приклади свідчать про те, що категорія часу в ААФБ характеризується конкретністю, він переважно позбавлений умовності, адже засвідчує хронологію подій, що трапилися з героєм у певний емоційно-напружений момент його існування або протягом певного тривалого періоду.

Література:

1. Jason H. Iija of Murom and Tzar Kalin : A Proposal for a Model for the Narrative Structure of an Epic Struggle / Heda Jason // Slavica Hierosolymitana : Slavic Studies of the Hebrew University ; [ed. by L.Fleishman, O.Ronen, D.Segal]. – Jerusalem : Magnes, 1981. – P. 47–55.
2. Johnie Scot // English Folk Songs from the Southern Appalachians / [coll. by O. Campbell and C. Sharp]. – New-York ; London: G.P. Putnam's Sons, 1917. – P. 125.
3. Little Musgrave and Lady Barnard // English Folk Songs from the Southern Appalachians / [coll. by O. Campbell and C. Sharp]. – New-York ; London : G.P. Putnam's Sons, 1917. – P. 78.

К.філол.н. Сазанович Л.В.

Запорізький державний медичний університет

СТРУКТУРАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СЕГМЕНТУ БАЛАДНОГО НАРАТИВУ «ЧАС» АМЕРИКАНСЬКОЇ АНГЛОМОВНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ БАЛАДИ

Структуральний аналіз текст дозволяє побачити за мовленнєвою неповторністю ААФБ (американської англомовної фольклорної балади) її стереотипний контент. Такий підхід дає можливість узагальнити різноманітний баладний матеріал окремих ланок сюжету ААФБ та проаналізувати кожен сегмент відповідно до їх усталеної наповненості. Тобто, було з'ясовано що і в якій послідовності висвітлюється у пісні. У зв'язку з цим було можна визначити такі сюжетні зони чи сегменти баладного наративу: простір, час, семантичні атрибути, персонажі, дії, мотиви, наміри, результат. Термін «сегмент баладного наративу» запропоновано нами за аналогією до «сегментів епічної оповіді» (англ. «epic narrative structures» – термін Х. Ясон [1]). Аналіз сегменту баладного наративу «час» дозволив визначити такі особливості зображення темпоальних деталей в ААФБ: темпоральні характеристики найчастіше визначаються в експозиції та зав'язці (15% та 17%), основній частині (37%) та кульмінації (19%). Отримані результати проілюстровано таблицею: Визначення усталеного контенту в зоні ЧАС з урахуванням елемента сюжету ААФБ.

Елемент сюжету ААФБ	Кількість випадків в ААФБ	Частка, %
Експозиція	25	15
Зав'язка	29	17
Розвиток ситуації	62	37
Кульмінація	32	19
Розв'язка	14	8
Післямова	7	4
Кількість випадків	169	100

З'ясовано, що в американському фольклорі досить рідко йдеться про щось нереальне, магічне, тому категорія часу має тут переважно конкретне вираження. Реально-історичне зображення часу надає ААФБ вірогідності подіям: «In eighteen hudnred and forty-three / .../ «In eighteen hudnred and forty-six» – «У тисяча вісімсот

атқарып, фонематикалық қасиетке ие болады, сөйтіп, олардың жіңішке түрлері бөлек-бөлек фонема да, жуан түрлері бөлек-бөлек фонема.

Дәл осындай дауыссыз дыбыстардың фонематикалық қасиеті көне түркі тілінде де болған. Соған лайық жуан дауыссыз дыбыс жіңішкенің сыңарынан ажырататын өз алдына бөлек жеке таңбамен, әріппен белгіленіп отырған. Сондықтан көне түркі жазба ескерткіштерінде көбінесе сөз ішінде дауысты дыбысты білдіретін әріптер жазылмай, дауыссыздың жуан-жіңішке болу ерекшеліктеріне қарай, оған сәйкес оқылады. Мысалы, Күлтегінге арналып қойылған ескерткіштегі жазба мына сөйлеммен басталатыны белгілі: «Тәңірі тег тәңірде болмыш түрік білге қаған бу өлке өдуртын».

Тәңіріде көкте (яғни жоғарыда) болған түрік білімді қағаны бұл орынға отырдым. Міне осы сөйлем таста былай қашалып жазылған (бұл сөйлем қазіргі орфограммен беріліп, жіңішке дауыссыз дыбысты білдіретін әріптердің қасына жіңішкелік белгісі ь қойылады да, жуан дыбысты білдіретін әріптер ешбір белгісіз қазіргі қолданып жүрген әріптермен берілді.

Қазіргі қазақ тілінде, бәлкім осы көне түрік әдеби тілінің қалдығы, әсері болар, қ, ғ, және қ, г дыбыстары жеке-жеке фонема болып саналады. Шынында да қ, к және ғ, г қатаң және ұяң дыбыстар бір-бірімен тілдің қатысына қарай жуан және жіңішкелік қасиеттерімен ажыратылады. Сондықтан да қазақтың байырғы сөздерінде қ, ғ дыбыстары тек жуан дауыстылармен тіркесіп, көршілес келеді де, жіңішке дауыстылармен бір сөздің құрамында қатар я көршілес қолданылмайды. Қ, г дауыссыздары да бір сөздің құрамында жіңішке дауыстылармен көршілес айтылады да, жуан дауыстылармен көршілес айтылады да, бір сөздің құрамында жіңішке дауыстылармен көршілес айтылады да, жуан дауыстылармен қатар жұмсалмайды. Міне, бұл сияқты ерекшелік осы дыбыстардың бұндай қасиеті жоқ я сақталмайтын тілдерден енген сөздерді айтқанда да байқалып отырады және қ, ғ дыбыстарының жіңішкелік қасиеті сонша, олар көбіне сөйлеу тіліне көршілес жуан дауысты дыбысты жіңішкертіп жіберуге әсерін тигізеді: газет, киоск, кабель т.б. сөздер сөйлеу тілде газет, киоскі, кабель болып айтылады. Бұл ерекшелік соңғы буында осы дыбыстар бар.

Міне, осының өзі қазақ әдеби тілінде дауыссыз дыбыстардың көпшілігі жуан-жіңішкелік жағынан фонематикалық қасиетінің болмауы, олардың көршілес дауыстының жуан я жіңішке түрінде қолдануына тәуелді болуы, өз алдына тұрақты жүйе, орныққан норма болып қалыптасқанын көрсетеді.

Қазіргі қазақ тілінде кейбір дауысты дыбыстардың сөз шенінде орын талғайтыны болады. Мысалы, орын жағынан м, п, т, к, қ, ш, с, ә дыбыстары универсал болып отырса, яғни бұлар сөздің барлық шенінде де: басында, ішінде, соңында қолданылып отырса, байырғы төл сөздерде басқа дыбыстар ондай қасиет көрсете алмайды. Сөз басында сонор (р, л, н, ң, й, у – дауысты дыбыстар (й дыбысынан басқасы) кездеспейді, не себеп ұшырасады, ал сөз соңында ұяң дыбыстар (з және бірлі-жарым сөзде ш дыбысынан басқасы)

айтылмайды. Бұл жағынан қарағанда қатаң дауыссыз дыбыстардың қолдаылуындағы позициялық мүмкіндігі мол. Бұлай болу кездейсоқтық емес.

Сондай-ақ дауыссыз дыбыстар комбинаторлық варианттарының болу-болмау жағынан да біркелкі емес. Мысалы, р, ң, ш, ж, с, з, х, һ сияқты дыбыстардың комбинаторлық варианттарда жұмсалады: л\д\т, н\д\т; м\б\п; г\к\ғ\қ. Бұны анық түсіну үшін бірнеше сөз бен сөз формасын алып қарайық: бала-лар, қыз-дар, хат-тар, бала-ның, қыз-дың, көр-ме, сүз-бе, кес-пе, бар-мақ, қаз-бақ, ұайт-пақ; іні-ге, мектеп-ке, бала-ға, жат-қа, шеге-ге, көз-де, тіс-те, тер-ле т.б. бұл берілген сөздер мен сөз формаларындағы –лар –дар) –тар, –ның-дың-тың, –ме, –бе, –пе, –мақ, –бақ, –пақ, –ге, –ке, –ға, –қа, –ле, –де, –те, қосымшаларының өз ішінде бір-бірімен ешбір мағыналық, функциялық айырмашылық жоқ, бірі екіншісінің толық варианты. Сөздің (түбірдің) соңғы дыбысына байланысты қосымшадағы бұл дыбыстар (л\д\т, п\д\т, м\б\п, г\к\ғ\қ) бір-бірімен ауысып қолданыла береді. Міне, осындай дауыссыз дыбыстардың комбинаторлық варианттарымен дауыстылардың тіл қатысына топталып жіктелуінің негізінде тілімізде қосымша морфемалардың комбинаторлық варианттары қалыптасып тұрақтанады. Қазіргі қазқ әдеби тіліндегі сөз тудырушы, сөз түрлендіруші жұрнақтар мен жалғаулардың бірнеше варианты болуы міне осы фонетикалық ерекшелікке тығыз байланысты.

Дауыссыз дыбыстардың комбинаторлық ерекшеліктері негізінде тіліміздің екінші бір фонетикалық заңдылығы – дыбыс үндестік заңы (ассимиляция) қалыптасты. Дауыссыз дыбыстардың комбинаторлық варианттары қалыптасып, дыбыс үндестік заңының жүйелі түрде орнығуы дауыстылар сияқты дауыссыздардың да көршілес тұрғанда бір-біріне әсер етіп, өзіне жақындату қасиетіне сүйенеді. Сонымен бірге бұл құбылыс қосымшаның қалыптасу ерекшеліктерімен, тұрақталу дәстүрімен де тығыз байланысты болып келеді. Мынадай мысалдарға көз жіберейік: іні-лер, үй-лер, ер-лер, түн-дер, білім-дер, ел-дер, көз-дер, мектеп-тер т.б.

Дауыссыз дыбыстардың өзі дауыс қатысына қарай бірдей емес екендігі белгілі: кейбіреулері дауыс пен салдырдан тұрып, дауыс басым болса, кейбіреулерінде салдыр басым болады, енді біреулері жаппай салдырдан тұрады. Міне, осы ерекшеліктеріне қарап дауыссыздар үнді (сонор), ұяң, қатаң деген топтарға бөлінеді. Әрине, осы топтарға енетін дыбыстардың дауыс қатысы жағынан дәрежесі бірдей емес. Мысалы, у (тау дегенде) й, р, м, н, ң, л дауыссыздары бір топқа үнді (сонор) дыбыстарға жатқызылғанмен, дауыс пен салдырдың қатысы бұлардың бәрінде біркелкі болып келмейді. Мүмкін, бұл дыбыстарға біткен сөздерге кейбір қосымша жалғанғанда байқалатын әркелкілік (бірінде үнді дыбыстан басталатын қосымша жалғанса: үй-лер, көсеу-лер, ер-лер, т. б. екіншілерде ұяң дыбыстан басталатын қосымша үстеледі: түн-дер, көл-дер, білім-дер, жеңдер т.б.) осыған да байланысты болар. Осы сияқты кейбір түркі тілдерде (қазақ, қырғыз) үнді, әсіресе л дыбысына аяқталған сөздерге қосымшаның л дыбысынан варианты жалғануға тиісті

нальной метафоры зависит от локализуемого радикального синтеза прошлого и концептуализированного воспринятого настоящего.

В этом случае метафора играет роль классификатора, образующегося по принципу «когнитивной экономии»: в ней согласуются содержания ментальных категорий объектов/явлений окружающей действительности, которые могут принадлежать к различным областям, но между которыми индивид устанавливает достаточно стабильные связи, фиксирующиеся в языке. Это своеобразный когнитивный алгоритм формирования смысла метафоры, имеющий последовательный характер. При этом заметим, что наращивание семиотического потенциала метафоры происходит за счет активного использования аналитических возможностей метафоризации, манифестирующей на языковом уровне продукты когнитивных операций.

Подчеркнем, что, осознавая в полной мере смысл профессиональных метафор, индивид не пытается осмыслить их буквально, а через собственную интерпретативную активность, посредством своего профессионально-опытного толкования, приходит к построению новых смыслов и дальнейшей онтологизации последних в языковом поле.

Резюмируя вышесказанное заметим, что исследуемый феномен является продуктом взаимодействия семиотических и когнитивных составляющих, а его значение становится функциональным в поле образующейся интегративной системы, что, безусловно, заметно усложняет его концептуальную значимость.

Литература:

1. Зубкова, О.С. а Метафора как семиотическая система [Текст] / О.С. Зубкова // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. Филология и искусствоведение. Научный журнал. 2010. № 3 (2). – С. 23 – 26.
2. Зубкова, О.С. б Метафора как часть естественного семиозиса [Текст] / О.С. Зубкова // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Научный журнал. 2010. №4. – С. 326-331.
3. Зубкова, О.С. в Некоторые когнитивные аспекты формирования метафоры [Электронный ресурс] / О.С. Зубкова // Вестник КГУ. Научный журнал. Серия Филология. 2010. №2 (14). <http://scientific-notes.ru/pdf/014-17.pdf>
4. Dubois, D. Semantique et cognition: categories, prototypes, typicalites. – Paris, CNRS Edition, 1993.

Важно отметить, что привелигированный референт не связан с языковым пространством индивида, однако, являясь составной частью семиозиса, он способен индуцировать иерархии семантической структуры метафоры. Последняя, по нашему мнению, организована согласно двум основным принципам: абстракции сем и трансферту сем. В первом случае осуществляется формирование семантической структуры посредством потери некоторых элементов смысла. Во втором случае, как нам представляется, осуществляется трансферт элементов сигнификации из одной семантической структуры в другую (метонимический трансферт). В этом случае метафорическая девиация не идентична метонимической или синекдотической. В случае метонимии / синекдохи категориальное применение следует из использования одной случайной категории для другой, в то время как в метафоре, идет речь о категоризации случая в категории, которая ей обычно не свойственна.

В нашем понимании в рамках семиотического континуума просодический фокус восприятия профессиональной метафоры запускает лингвистические процессы, в то время как кинетический размер речи является результатом первичной интересубъективности в ментальном пространстве индивида. Семантическая пустота заполняется синестезией нашего восприятия реальности. Когда мы употребляем метафору, мы неизбежно приступаем к конденсации воспринимаемой, «реальной реальности», которая вытекает из отражения мира, представленного в качестве ментальных репрезентаций, и подвергается радикальному сокращению в языке, в котором она воплощается в соединение произвольных голосовых или письменных знаков.

Вместе с тем, профессиональная метафора выступает как понятие, принадлежащее двум понятийным областям. По нашему мнению, на уровне семантической структуры это объективируется сначала общим представлением о характере её специального значения, указывая на то, что обозначаемый феномен есть агент действия трансформации. В специальном же значении знака, обозначаемого в языковом поле в виде профессиональной метафоры, дополнительно имеются весьма существенные дискретные элементы, определяющие специфику агента действия и самого действия. Наличие этих дополнительных элементов семантического значения, не вытекающих из значений компонентов, и делает профессиональную метафору в её специальном значении знаком, т.е. семантически целостным образованием.

Профессиональная эффективность (нацеленность на быстрое и эффективное решение профессиональных практических и теоретических задач) способствует выявлению скрытых отличительных характеристик предмета или явления, и дает возможность переноса знаков из непрофессионального континуума в профессиональный. Это способствует более четкой конкретизации профессиональных реалий и потенциально возникающее новое знание выражает в метафоре какой-то один, наиболее значимый в данной профессиональной ситуации признак предмета. Это привело нас к заключению, что смысл профессио-

болганымен, ол өзгөріп, д дыбысына айналу немесе д дыбысынан басталатын қосымша вариантының жалғануы диасимиляциялық құбылыс деп аталыпжүр. Сонымен бірге бұл сияқты ала-құлалық дыбыстардың артикуляциялық-акустикалық ерекшеліктеріне, қосымшалардың қалыптасу, абстракциялау дағдысы мен дәстүрлеріне де байланысты болып келеді.

Әдебиеттер:

1. С.М. Исаев, М.Х.Шаяхметова. Әдеби тілдің нормалары туралы. – Алматы, 1987.
2. К.Аханов. Тіл білімінің негіздері. – А., 1973.

Гусакова Марія , Григоренко Наталя

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Протягом останніх століть відбуваються глобальні зміни в житті людства. В мові відбувається певне розрізнення за набором мовних засобів, специфічними особливостями і мовному оформленні. Такі розрізнення називаються стилістичною диференціацією мови.

Кожному мовному стилю притаманне особливе лексичне наповнення. Розглядаючи саме офіційно-діловий стиль, слід зазначити, що цей стиль характеризується великою кількістю термінів та понять, притаманних саме вищезазначеному стилю. За сукупністю мовних засобів та прийомів основними ознаками офіційно-ділового стилю є послідовність і точність викладу фактів, чіткість, однозначність та лаконічність висловлювань, наявність усталених словесних формул, вживання слів у прямому значенні, широке використання спеціальних термінів, дотримання прямого порядку слів у реченні тощо.

Офіційно-діловий стиль за експресивним забарвленням називають холодним, нейтральним, оскільки він підкреслює ділові стосунки й не передає суб'єктивної оцінки того, що викладається. У офіційно-діловому стилі дуже важливо дотримуватися граматичних правил. Слід обмежити вживання ускладнених синтаксичних побудов речень з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами, з різного роду репліками. Стилість викладу досягається шляхом заміни складних речень простими, а також за допомогою усунення дієприкметникових і дієприслівникових зворотів і вживання загальноприйнятих скорочень. Вживання безособових і наказових форм дієслів формі теперішнього часу із зазначенням позачерговості, постійності дії. Слід

звести до мінімуму використання складних речень із сурядним та підрядним зв'язком, натомість широко використовуються безсполучникові, прості поширені (кілька підметів при одному присудку, кілька присудків при одному підметі, кілька додатків при одному з головних членів речення тощо).

Належність тексту оригіналу до особливого функціонального стилю може впливати на характер перекладацького процесу і вимагати від перекладача застосування особливих методів та прийомів. Під час перекладу текстів офіційно-ділового стилю ми зустрічаємося з багатьма лексичними та граматичними труднощами, причинами існування яких перш за все є розбіжності в картині світу англійської і української мов. Поділ складних випадків перекладу на граматичні та лексичні явища – досить умовний, адже в кожній мові граматичне тісно пов'язане з лексичним, і спосіб передачі в перекладі граматичних форм і конструкцій нерідко залежить від їх лексичного наповнення.

Основними причинами існування лексичних труднощів в текстах офіційно-ділового стилю є відсутність в мові перекладу відповідників нових термінів, особливості багатозначності англійських і українських слів, особливості словотвору і термінотворення в англійській та українській мовах та ін. Стійкість і чіткість побудови речень допомагає легко розпізнати трансформації та конструкції, що мають місце у текстах оригіналів і їх відповідниках. Досліджуючи переклад текстів офіційно-ділового стилю, дуже важливо відмітити, які конструкції вживаються найчастіше, і який спосіб передачі матеріалу слід застосовувати в тій чи іншій ситуації. До таких способів ми відносимо конкретизацію та генералізацію значення слова, додавання або вилучення слова та перестановку слова.

До найбільш вживаних граматичних трансформацій при перекладі текстів громадсько-політичної літератури можна віднести наступні:

- заміна однини множиною (*State Parties recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health.* – Держави-учасниці визнають право дитини на користування найдосконалішими існуючими послугами системи охорони здоров'я.);

- заміна частин мови (*... to this end, State Parties shall promote the conclusion of bilateral or multilateral agreements or accession to existing agreements.* – З цією метою держави-учасниці сприяють укладанню двосторонніх чи багатосторонніх угод або приєднанню до чинних угод.);

- змінення порядку слів у реченні (*State Parties shall take all appropriate measures to ensure to women, on equal terms with men and without any discrimination, the opportunity...* – Держави-учасниці вживають усіх відповідних заходів, щоб забезпечити жінкам можливість на рівних умовах з чоловіками і без будь-якої дискримінації...);

- переклад герундіальних конструкцій (*No State Party shall expel, return or extradite a person to another State where there are substantial grounds for believing that he would be in danger of being subjected to torture.* – Жодна держава-

Зубкова Ольга Станіславівна
Курський державний університет

О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ СЕМИОТИЧЕСКИХ И КОГНИТИВНЫХ СОСТАВЛЯЮЩИХ В РАМКАХ СЕМАНТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МЕТАФОРЫ

Сегодня не только лингвистика, философия и психология, но и целый ряд других наук пытаются – каждая со своей стороны – найти ответы на вопрос о том, что современная наука понимает под метафорой, поскольку от ответа на него, от понимания природы этого феномена, в первую очередь будет зависеть то, как его изучать. Сделать вывод о характере общего вектора развития научной мысли и основных направлений исследования заявленной темы позволяет анализ научных работ и различных справочных изданий последних лет, посвященных понятию метафоры, а также контекст ее изучения в профессиональном дискурсе.

На основе анализа семантической структуры метафоры с позиции предлагаемого нами лингвосемиотического подхода (см. подр.: [Зубкова, 2010 а]), можно утверждать, что сжатый смысл, скрытый в профессиональной метафоре, разворачивается в рамках системы координат, присущей конкретному человеку, с учетом индивидуальных характеристик личности в данный момент (чувственное отношение к обсуждаемому предмету или явлению, общее эмоциональное состояние, психические и психологические особенности индивида). При отсутствии внешнего контекста предшествующий опыт индивида определяет необходимый «угол зрения» для установления связи между воспринимаемыми словоформами профессиональной метафоры и хранящейся в памяти информацией. Это составляет тот внутренний многоаспектный (перцептивный, когнитивный, аффективный) контекст, включающий в себя профессиональную метафору и на фоне которого она имеет смысл, манифестирующийся в семантическом поле. Учет всех этих факторов обеспечивает формирование смысла исследуемого феномена.

По замечанию Д. Дюбуа, эти процессы сопровождаются «кристаллизацией и стабилизацией свойств и характеристик объектов в таком образом дефинированных в категориях» [Dubois, 1993, с. 156]. Следовательно, как нам представляется, профессиональная метафора перестраивает на уровне естественного семиозиса (см. подр.: [Зубкова, 2010 б]) основной мир в мир категориальный. При этом исследуемый феномен не является результатом случайных ассоциаций означаемого в означающее. Профессиональная метафора находится в центре связанных между собой согласно критериям схожести референций сопоставляемых понятий. По нашему мнению, когерентность когнитивных процессов и ментальных репрезентаций осуществляется в рамках искусственного семиозиса (см. подр.: [Зубкова, 2010 в]) и результатом этого процесса является формирование привилегированных референций.

мағыналас сөз, шапанның атауы. Кең байтақ қазақ жерінде тігілу технологиясы бір бұл киімнің атауында аздап алшақтық болуы заңды құбылыс. Немесе Л.Будаговтың жазуда жіберген қатесі де болуы мүмкін.

Киім атауларының арасынан *жұтпар тон* деген сөз назар аудартады, ол алтынмен кестеленген тон екен [3.753]. Мұндай киімді көркем әдебиеттен зерлі шапан деп оқып келгенбіз. Жұтпар тон деген сөздің қазақтың қай өңірінде қолданғаны немесе қолданылатыны туралы Л. Будагов еш белгі бермеген.

Тіліміздің тарихында осындай қомақты орны бар бұл сөздік бүгінгі күнде құнды мұра, қазақ тілінің сөздік қорының байлығын айқындайтын нақты дерек көзі. Оған дәлел, қазақ тілінің сан салалы мәселелерін ғылыми тұрғыдан қарастырған ғалымдардың осы еңбекке сүйенулері. Мысалы, Ә.Құрышжанұлы «Исследования по лексике тюркско-арабского словаря» атты зерттеуінде Л.Будагов сөздігінің септігі тигенін атап көрсеткен. Этимологиялық зерттеулерде бұл сөздіктің орны ерекше екенін Р.Сыздық, Ә.Нұрмағамбетов, Е.Жанпейісовтердің еңбектерінен, қазақ тілінің қысқаша этимологиялық сөздігінен аңғаруға болады. Л.Будагов сөздігінің диалектология саласына да тигізген әлі де болса тигізер пайдасы зор. Диалектолог ғалымдар Т.Айдаров, Ш.Сарыбаев, О.Нақысбеков, А.Тасымов өз еңбектерінде аталмыш сөздікті барынша қолданған.

Қазіргі кезде мақалдап сөйлеймін, мәнісін түсінбей бұрмалап сөйлейтіндер жиі ұшырасады. Мақалдың мағынасын түсінбей басқа тілге қате аударатындар да аз емес. Осындай олқылықтардың орнын толтырарда Л.Будагов сөздігінің кәдеге асатынан күмән жоқ, себебі мұнда берілген қазақ мақал-мәтелдері мен олардың аудармасы бүгінгі күннің талабына сай берілген.

Кеңестік саясаттың салдарынан ұлттық нышан, көптеген әдет ғұрып, салт дәстүрлеріміз де ұмытылардай халге жеткен кездер болған. Әрине, тәуелсіздік алғалы ұлттық құндылықтарымызды ұлықтауға мүмкіндік туды. Халқымыздың мәдени құндылықтарын тереңірек түсінуде Л.Будагов сөздігіндегі материалдардың берері көп.

Әдебиет

1. tutracker.org.

2. Қалиев Б. Қазақ тілінің он томдық түсіндірме сөздігін статистикалық жағынан сипаттау. (Қазақ тілінің түсіндірме сөздігін жасау тәжірибелері) Алматы, 1989.

3. Будагов Л.З. Сравнительный словарь турецко-татарских наречий. I том. Спб. 1869.

4. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. I-X том. Алматы. 1974.

5. Махмудов Х., Мұсабаев Ғ. Қазақша-орысша сөздік. Алматы 1989.

6. Айдаров Т. Қазақ тілінің диалектілік ерекшеліктері. Алматы, 1975.

7. Будагов Л.З. Сравнительный словарь турецко-татарских наречий. II том. Спб. 1871.

учасниці не повинна висилати, повертати чи видавати будь-яку особу іншій державі, якщо є серйозні підстави вважати, що їй там може загрозовувати застосування катувань.);

- об'єднання речень (*No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation.* – Нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поводженню, а також жодну особу не може бути без її добровільної згоди піддано медичним чи науковим досліддам.).

Таким чином застосування вищезазначених лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій в процесі передачі англомовних текстів громадсько-політичної літератури засобами української мови обумовлене диференційною лінгвістичною природою англійської та української мов, а також є необхідною умовою при вирішенні проблеми адекватності перекладу.

Абдулаева С.С.

Дагестанский государственный технический университет, Россия

РУССКИЙ ЯЗЫК В МОДЕЛИ «СМЫСЛ ↔ ТЕКСТ» И. МЕЛЬЧУКА

Большое влияние на взгляды лингвистов по формализации естественных языков оказала Модель «смысл ↔ текст».

Главный постулат теории «смысл ↔ текст» гласит: «Естественный язык есть система, устанавливающая соответствия между любым заданным смыслом и всеми выражающими его текстами; соответственно, лингвистическое описание некоторого языка должно представлять собой множество правил, ставящих в соответствие всякому смыслу все тексты данного языка, несущие этот смысл». В основу данной модели легла, в первую очередь, так называемый «толково-комбинаторный словарь современного русского языка». [1] Согласно автору, «прежде всего это одноязычный (=русско-русский) словарь». Только отличительной особенностью данного словаря от других толковых словарей является «его активный характер и формализованность». Под активностью понимается возможность использования словаря для синтеза текста (от смысла к предложению). В противоположность этому, другие толковые словари ориентированы на анализ (выявление смысла того или иного слова в данном предложении). Толково-комбинаторный словарь Мельчука ориентирован главным образом, на потребность говорящего или пишущего, целью которого является помощь в построении текста, выражении тех или иных идей, мыслей. В частно-

сти, в словарные статьи включаются сведения о том, как выбрать слово, подходящее к текущему контексту, и о том, как правильно скомбинировать элементы

фразы. Наиболее важными особенностями словаря Мельчука являются активность и формализованность. Формализованность определяется способом описания понятий в стиле математики. Данный словарь является смелой попыткой применить математические стандарты определений в языкознании. Более сложные понятия определяются через простые с помощью строгого формального языка. Как отмечает Мельчук «все, что сообщается в Толково-комбинаторном словаре, сообщается в явной форме и только с помощью заранее установленных средств». Следовательно, данным словарем может пользоваться человек, совершенно не владеющий языком, более того это может быть даже не человек, а компьютер.

По утверждению Мельчука «Толково-комбинаторный словарь русского языка претендует на чисто НАУЧНОЕ описание русской лексики, не делая никаких уступок педагогическим, коммерческим, типографским и тому подобным соображениям» [2].

Главной и отличительной особенностью толково-комбинаторного словаря является единица описания. Если во всех других словарях данной единицей является слово, то в словаре Мельчука это слово в одном определенном значении именуемая лексемой, которая определяется словарной статьей. Группа лексем, имеющие родственные значения, определяется как вокабула, соответствующая многозначному слову традиционных словарей. Каждая словарная статья ТКС-я имеет определенное стандартное строение и под разделяется на две основные важные зоны: семантическую и сочетаемостную или комбинаторную. В результате словарь и получил название «толково-комбинаторный», т.е. «семантико-сочетаемостным». В свою очередь, сочетаемостная зона подразделяется на зону синтаксической сочетаемости и зону лексической сочетаемости. Такое устройство толково-комбинаторного словаря делает его пригодным (по крайней мере, в теории) и для использования компьютером.

Семантическая зона словарной статьи ТКС-я характеризуется как толкование. Однако, в отличие от традиционных словарей, толкование в данном случае имеет ряд особенностей:

1. Как правило, трактуется не просто лексема, а пропозициональная форма, т.е. выражение, состоящее из самой лексемы и переменных, представляющие ее семантические актанты (контекст обозначаемой ситуации). Например, лексема Восхищаться, толкуется как X восхищается У-ом.

2. Толкование строится как строгое семантическое разложение, толкуемой лексемы, во избежание «порочных кругов», когда из одного определения слова вытекает другое и т.д. ТКС устроен таким образом, что последовательное разложение исходных лексических смыслов должны привести к семантическим атомам – элементарным смыслам, далее не разложимым.

баламасы қазіргі қазақ тілінің де, татар тілінің де сөздіктерінде жоқ. Соған қарағанда көне сөз болуы мүмкін.

Ет – қазақтың негізгі асы. Осы сөзге қатысты Л. Будагов екі түрлі тіркес берілген: *Қақталған ет*- провесное или копченое мясо, *сүр ет* тоже копченое, прошлогоднее [3.177]. Қазіргі сөздіктерде етті бұлай жіктеп түсіндірілмеген: Сүр ет- тұздап кептірілген ет [4. 461]. Ал қазақша –орысша сөздікте қақтаған ет-вяленое мясо сүр ет- вяленое мясо [5.177]. Шынымен де бұл екі тіркесте мағыналық алшақтық бар ғой. Қазақ бірденені ұзақ ұстаса «сүрлейсің бе?» демей ме?! Етке қатысты қазір тілімізде қолданылмайтын тағы бір сөз назарымызға ілікті, ол- сарсым. Бұл сөзге автор былай түсініктеме берген: Сарсым это выражение относится к хорошо проявленному и прокопченному мясу и говорят «сарсым болып тұрады екен» [3. 685].

Сөздікте ботқа мағынасын білдіретін «топ» сөзі бар, автор оны «каша» деп қана аударған. Диалектологиялық сөздікте сөктен жасалған ботқа, сүтке пісірілген көже деп берілген, көнетүркі сөздігінде бар: *top*- кушанье, приготовляемое из пшеницы и овсяной муки. *Шөлен* сөзі туралы біз әңгіме етіп отырған еңбекте екі түрлі түсіндірме берілген, біріншісі шағатай тіліндегі нұсқасы, онда бұл қара халыққа арнап дайындалатын ас делінсе, екіншісі қазақ тілінде *шөлен* немесе *шөйлен* ханның жұма күні қызметкерлері мен әскеріне беретін асы деп түсіндірілген. Сонымен қатар басқаларда (түркі тілдес өзге халықтарда) тарыдан дайындалатын ботқаны шуйла, шилан деп аталатыны жазылған [3.676]. Бұдан шығатын қорытынды шөлен барлық түркі халықтарына ортақ көнеден келе жатқан ең қарапайым тағам түрі. Бұл пікіріміздің дұрыстығына Т.Айдаровтың еңбегіндегі дерек те дәлел бола алады. Өзбекстанда тұратын қазақ говорларының арасында осы тағамға ұқсас ас туралы жоғарыда аты аталған автор жазған. Бұқараға жақын орналасқан Кенімех ауданының қазақтарында тәжіктер тағамының әсері бар деп, сол тағамдардың ішінде шөле, шәуле (палаудың езіліңкіреп піскен түрі) деген атауларды берген [6.98]. Сөздіктегі *баша* сөзі де назарымыздан тыс қалмады, автор оны былай түсіндіреді: нижняя часть ноги, ножки бараньи и других животных, употребляемые в пищу [3.307]. Мағынасына қарай сирақ деген ұғымға меззейді. Будагов *башаны* парсы тілінен енген сөз деп көрсеткен. Қазақ тіліндегі *башай* сөзі мен сөздіктегі *баша* сөзінің арасында семантикалық байланыс бар.

Киім- кешек, үй жиһаздарының атауларынан Л.Будагов сөздігіндегі күмі (күмү), күйә (күйе), жамшы, жиғамыт, қатырма, тозлық, әсер, самқал сияқты сөздер жоғарыда берілген мысалдар сияқты қазіргі қазақша-орысша, түсіндірме, диалектологиялық сөздіктерге енбей қалған. Қазіргі сөздіктерде енбей қалуы заңды да, себебі олар көнерген сөздер. Бұл атаулар бүгінгі жанарған қазақ қоғамында қолданылмайды. *Күйә*- стеганный халат, надеваемый сверху [7.71]. *Көпте*- шерстяно ваточный кафтан жабағы тон [7.142].

Сөздіктегі *күмү* (кафтан подбитый овечью шерстью жабағы [7.164]) сөзі қазіргі сөздіктерде бар. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде 1) ішіне жабағы жүн салып тігілген сырт киім, шапан; 2) жеңіл сырт киім, плащ деп берілсе [4. Ү том.350], диалектологиялық сөздікте Қостанай облысында *күмні* жүн салған шапан деп берілген. Қазақ тілінде күпі сөзі болған, ол осы күмү, күмпілермен

тарауында 13, уау тарауында 1, йа тарауында 160. Араб алфавитінің сә, зәл, дад, та, фа уау тарауларында қазақ сөздерінің басқа түркі сөздерімен салыстырылып берілген сөзтізбелер жоқ.

Сөздікте берілген сөздердің сандық үлесін есептегенде, бірінші орында қ әрпімен басталатын сөздер тұратыны байқалды. Екінші орында б, үшінші орында а, т, төртінші орында к, бесінші орында с, алтыншы орында м, жетінші орында и, тоғызыншы орында ж, оныншы орында ч/ш әріптері тұратыны анықталды. Қазақ тілінің он томдық түсіндірме сөздігінде де қ әрпі бірінші орында екенін ескеретін болсақ, Л.Будаговтың қазақ сөздерін тіркеудегі тиянақтылығына шүбә болмаса керек. Сөздердің сандық үлесінің сәйкестігі алдында аталған 9 әріптің орнынан да байқалады. Түсіндірме сөздікте де осы әріптер алғашқы орында есептеледі [2. 23].

140 жылдан астам ғұмыры бар бұл сөздіктегі қазақ сөздерінің басым көпшілігі қазіргі қазақ сөздіктерінде бар екені салыстыру барысында анықталды. Л.Будагов түзген қазақ сөздері лексика-семантикалық тұрғыдан қарастыратын болсақ, олар: адамның дене мүшелері, тағам атаулары, тұрмыстық бұйым атаулары, туыстықты білдіретін сөздер, аспан денелерінің атаулары, табиғат құбылыстарының, аң-құс, балық, жәндік, үй жануарларының, асыл тастардың, адам және мал ауруларының атаулары, қазақтың ру атаулары, жер-су, календарь және уақыт, әртүрлі өлшем атаулары.

Қазақ тілінің сөздік қорында бар, алайда қазіргі сөздіктерге (түсіндірме сөздіктерге де, диалектологиялық сөздіктерге де, аударма сөздіктерге де) кірмей қалған сөздер көп, солардың арасында асқа қатысты сөздер де бар. Кейбір баламаларда аздап айырмашылықтар бар болғандықтан, оларды ғылым сүйер қауым назарына ұсынғанды жөн санап отырмын.

«Ас адамның арқауы» демекші, бірінші тағам атауларына зер салып көрейік. Автор қазақтың «айранын» былай түсіндірген: «айран- кислое молоко, разведенное водою, которым прохлаждаются в летние жары, а киргизы часто им питаются». Л.Будагов бұл жерде сәл қателескен не материал жинау кезінде мәліметті қате бергендер де болуы мүмкін. Айранға су қосып ішкенді қазір шалап деп атайды. «Ірімшік» сөзін «кумысная закваска» деп аударыпты, мұндай мағынадағы сөз қазіргі тілімізде кезікпейді, еш сөздіктен таппадық та, ал түсіндірме сөздікте «ірітіп жіберетін нәрсе» деп түсіндірілген. Бұл диалектологтардың назарынан тыс қалған жергілікті ерекшелік те болуы мүмкін. Дәл осындай ауытқуды «қымыран» сөзінен де аңғаруға болады: «қымыран – смесь кумысы с коровьем молоком (это делается в случае недостатка дойных кобыл), ал түсіндірме сөздікте «ашыған айранға піскен сүт қосып қосып сұйытылған сусын», диалектіде – «түйе сүтінен ашытылған сусын, шұбат» деп берілген. Сүтке қатысты тағы бір мысал – «қойыртпақ» сөзі. Бұл сөзді біз зерттеген еңбектен «майы алынған сүтті қымызбен араластырып жасаған сусын» деп тапсақ, қазіргі қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде айранға сүт қосып араластырғанда осылай аталатыны айтылған. Сөздікте *жырға* сөзі қазақ және татар тілдерінде «кислое молоко» деп аударылыпты. Бұл сөздің де

3. Толкование лексемы должно описывать смысл во всех ее употреблениях, что в обычных словарях почти не предусмотрено.

Зона синтаксической сочетаемости словарной статьи в ТКС-е содержит модель управления- таблицу, в которой для каждого семантического актанта заглавного слова указаны - всевозможные способы его выражения. Например, для записи X восхищается Y-ом будет указано, что X-всегда существительное в твор. падеже, либо пред. типа тем + союз(ное слово)+Пред(ожение) [...тем, как мастерски она лжет]

Наиболее отличительной, по сравнению с традиционными словарями, в ТКС-е является зона лексической сочетаемости словарной статьи или зона лексических функций. Важно отметить, что в каждой словарной статье описывается не отдельное слово, а так называемая пропозициональная форма, состоящая из лексемы (некоторого значения слова) и переменных, составляющих её контекст. Например, слову «восхищаться» соответствует, в частности, такая запись: «X восхищается Y-ом = X находится в достаточно интенсивном положительном эмоциональном состоянии, каузированном тем, что X считает воспринимаемый им Y очень хорошим <...>». При составлении словаря нередко используются лексические функции, отделяющие некоторый смысл от его конкретного воплощения в слове. Так, отмечается, что в сочетаниях «тяжёлая болезнь» и «бурные аплодисменты» слова «тяжёлая» и «бурные» по существу обозначают одно и то же – интенсификацию процесса. Введение лексической функции «интенсификация» (Magn) позволяет добиться большей степени обобщённости при описании слов. На уровне словаря сочетание «тяжёлая болезнь» будет описано как Magn(болезнь), а сочетание «бурные аплодисменты» – как Magn(аплодисменты). Всего в словаре используется несколько десятков лексических функций. Помимо словаря, в модель «смысл Ů текст» входит целая иерархия моделей, описывающих естественный язык на разных уровнях – от фонетики и морфологии до семантики и уровня концепций. Среди этих моделей нельзя обойти вниманием теорию линеаризации синтаксических деревьев, ярко иллюстрирующую активность и формализованность модели Мельчука в противовес большинству классических подходов лингвистики. Теория линеаризации предлагает набор правил, с помощью которых можно преобразовать синтаксическое дерево предложения в корректную фразу на русском языке. В отличие от модели Мельчука, в грамматиках Хомского порядок слов указывается непосредственно, поэтому проблема линеаризации вообще не возникает. Однако тем самым резко снижается выразительная мощь модели. Для английского языка с его строгим порядком слов в предложении ограничения метода Хомского не являются критическими, однако при работе с русским языком их уже нельзя игнорировать.

Литература:

1. Мельчук И.А. Опыт теории лингвистических моделей «смысл о текст»: семантика, синтаксис. – М.: Наука, 1974. – 314 с.
2. Мельчук И.А. Русский язык в модели «смысл о текст». – М.: Языки русской культуры, 1995. – 682 с.

Соколова Т.В.

Аспирант кафедры теории языка и переводоведения гуманитарного факультета Санкт-Петербургский Государственный Университет Экономики и Финансов (Санкт-Петербург, Россия)

КОНЦЕПТЫ «WEALTH» И «POVERTY» В ТЕКСТАХ АНГЛИЙСКИХ ЭПИГРАММ

В данной статье проанализированы концепты «wealth» и «poverty», которые регулярно используются в английских классических эпиграммах, и выяснено, какие аспекты данных концептов представляют собой ценность для картины мира английского народа.

Для английских авторов особо актуальной является тема изменения личности под воздействием внезапно свалившегося на них богатства. Они ассоциирует бедность с искренностью и свободой, а богатство с гордыней и высокомерием.

Тема непризнания поэтов и писателей при жизни всегда волновала авторов. Она получила свое отражение и в эпиграммах. В данном случае мы видим контраст: бедность при жизни – «богатство» (признание) после смерти.

Авторы обеспокоены тем, что человеку всегда чего-то не хватает для полного счастья – либо денег, либо позитивного настроения. Эта проблема также затронута в английских эпиграммах. Здесь мы рассматриваем оппозицию бедность (уравновешивается способностью удовлетворять свои желания) – богатство (отсутствие таковой).

Авторы английских классических эпиграмм заинтересованы и таким философским вопросом: может ли богатый быть счастливым? В данном случае мы видим оппозицию богатство – бедность, в которой счастье приравнивается к богатству.

В эпиграммах авторы освещают проблемы взаимосвязи наличия денег (богатства) и достижений правительства. По их мнению, благодаря богатству можно добиться взаимности у любимого человека.

Таким образом, для авторов английских классических эпиграмм концепт «wealth» – это:

- 1) possession of a lot of money or property;
- 2) possession of a lot of money (filthy lucre), under whose influence a person becomes proud, haughty and arrogant;
- 3) recognition that the poet can obtain only after death;
- 4) status, which cannot make a man happy;
- 5) happiness is not measured in money;
- 6) possibility to achieve a lot, even love.

По мнению авторов английских эпиграмм, концепт «poverty» – это:

- 1) possession of very little money or property;

бөлігін атағаны тарихтан белгілі. Сондықтан сөздікте берілетін «тат» деген белгі жалпы түркі тілдерін білдіреді.

Сөздікке барынша көрнекті деп, автор мынадай тізім ұсынған: азербайжан, алтай, башқұрт, қазақ, қырғыз, құмық, ноғай, ұйғыр, түрік, түрікпен. Жалпы, 24 тілге тән материалдар қатар беріледі де, олар өзара салыстырылып, жолма жол орыс тіліне аударылып отырады. Түркі тілдерінің кейбір диалектілерін жер атауларына қарай бұқарлықтардың, хиуалықтардың, фергандықтардың, қоқандықтардың, қашғарлықтардың тілі деп көрсетіп отырған. Сонымен бірге сөздікте түркі тілдерінің көне нұсқалары да жиі кездеседі. Бұл сөздер осман және шағатай тілдерінің сөздік қорынан алынған. Автор шағатай тіліне мысалды Рабғузидің «Қисасул анбия», Еділ бойы түркілерінің және Орта Азия түркілерінің шығармаларынан берген.

Қазақ тілі сөздікте «қырғыз тілі» деп беріледі. Қазақ тіліне қатысты материалдар Н.И. Ильминскийдің «қырғыз тілін оқуға арналған материалдарынан», В.В.Радловтың «Түркі тайпалары халық әдебиетінің үлгілері» атты еңбегінен, Вамберидің «Шағатай тілі сөздігінен», қазақ халқының даңқты жырлары «Ер Тарғын» мен «Қозы Көрпеш- Баян сұлудан» алынған.

Сөздікте барлығы 16694 сөзтізбе (реестр) бар, I томда-11231, II томда 5463 сөзтізбе. Бұл сөздікте қазақ сөздерінің алар орны ерекше. 1225 беттен тұратын бұл еңбекке 6000- дай қазақ сөзі, 205 мақал- мәтелі және 1 жұмбағы енген. Сөздіктегі тек қазақ сөздері берілген тұстарын зерттегенде, ондай сөзтізбе саны 1049 екені анықталды. I томның алиф тарауында 201, ба тарауында 97, п тарауында 14, т тарауында 66, джим тарауында 114, ч тарауында 11, дәл тарауында 30, Ра тарауында 2, Зәйн тарауында 4, Ж тарауында 3, Син тарауында 28, Шин тарауында 78, Сад тарауында 77, Дад тарауында 1, Айн тарауында 2, ғайн тарауында 1 сөзтізбе бар. Толықтырулар бөлімінің алиф тарауында -16 сөзтізбе. II томның Қаф тарауында 115, Ха тарауында 58, ләм тарауында 6, мим тарауында 52, Нун тарауында 12, уау тарауында 1, йа тарауында 12, уау тарауында сөзтізбе бар. Толықтырулар бөлімінің алиф тарауында 76, ба тарауында 35, та тарауында 39, джим тарауында 15, дәл тарауында 17, зәйн тарауында 7, Син тарауында 16, Шин тарауында 31, Сад тарауында 25, айн, та тарауларында 12, қаф тарауында 51 сөзтізбе ба. Зәл, ха, сә, за, фа, тарауларында қазақ сөздері жоқ.

Бұл еңбек түркі тілдерінің салыстырмалы сөздігі болғандықтан, қазақ сөздері басқа түркі сөздерімен салыстырыла да берілген, ондай сөзтізбелер саны 1183. I томда 715 реестр, оның ішінде алиф тарауында 277, ба тарауында 133, п тарауында 13, тә тарауында 107, джим тарауында 44, ч тарауында 101, ха тарауында 1, Ха тарауында 9, дәл тарауында 33, ра тарауында 1, зәйн тарауында 5, син тарауында 52, шин тарауында 19, та тарауында 36, айн тарауында 2, толықтырулар бөлімінде 3 сөзтізбе сөзтізбеде қазақ сөздері өзге түркі сөздерімен қатар берілген. II томда мұндай сөзтізбелер саны 478: қаф тарауында 180, кәф тарауында 89, ләм тарауында 9, мим тарауында 26, нун

JAZYKOVDA

Атабай Б.А.

Л.БУДАГОВ СӨЗДІГІНДЕГІ ҚАЗАҚ
ЛЕКСИКАСЫНЫҢ КЕЛБЕТІ

Осы жылы түркітану ғылымында өзіндік орны бар Лазар Захарович Будаговтың дүниеге келгеніне 200 жыл болды. Л.З.Будагов 1812 жылы 12-сәуірде Ресейдің Астрахань қаласында армян жанұясында дүниеге келген. Бастауыш білімді жергілікті армян училищесінде, орта білімді Астрахань гимназиясында алған ол, кейін Қазан университетіндегі филология факультетінің шығыс тілдер бөліміне оқуға түсіп, 1890 жылы «Мұхаммед және оның ілімдері» атты дипломдық жұмыс жазып, сол зерттеуі үшін алтын медальмен марапатталып, университетті ғылым кандидаты дәрежесімен бітіріп шығады. Қазан университетін бітіргеннен кейін, Тифлиске келіп ерлер гимназиясы мен қыздар институтында қатар ұстаздық қызмет атқарады. 1844 жылы Санкт Петербург университетінің шығыс тілдері факультетіне шақырылып, онда өмірінің соңына (1878жыл) дейін дәріс оқыған.

Бар өмірін ұстаздық қызметке арнаған Л.Будагов біраз еңбек те жазған екен, олар: «Турецко татарский словарь» Тифлис, 1844: «Практическое руководство турецко татарского, азербайджанского наречий». Москва. 1857 және «Сравнительный словарь турецко татарских наречий» атты сөздігі.

Л.Будаговтың аты аталған еңбектерінің қайсысы болсын, түркітану үшін сол заманда практикалық тұрғыда аса бағалы болғаны даусыз.

Бірақ «Сравнительный словарь турецко татарских наречий» атты сөздігі солардың ішіндегі ең шоқтығы биік дүние болды және әлі күнге дейін құнын жойған жоқ. Осы кітапты түркітануға, оның ішінде қазақ тілі үшін аса қадірлі еңбектердің бірегейі деп айтатын болсақ, еш қателеспейміз.

Бұл еңбек екі томнан тұрады, біріншісі 1869 жылы, екіншісі 1871 жылы жарық көрген. Бір жарым ғасырдан кейін (1960 жылы) фото көшірме түрінде бар болғаны 1000 данамен, аз тиражбен қайта басылып шыққан. Қазір бұл сөздік сирек библиографиялық еңбектер қатарына жатады. Бір қуантатын жағдай – осы сөздіктің электрондық көшірмесі интернет жүйесіне тіркеліпті [1].

Л.Будаговтың бұл еңбегі салыстырмалы- тарихи әдіспен түзілген. Атауы «Түрік татар тілдерінің салыстырмалы сөздігі» (Сравнительный словарь турецко-татарских наречий) болғанымен, онда түркі тілдерінде жиі қолданылатын араб, парсы, моңғол, орыс және кавказ сөздері де көп келтірілген. «Татар» деген сөз бұл жерде шартты түрде алынған. Ол кезде «татар» деп бүкіл түркі халықтарын немесе түркі халықтарының белгілі бір

- 2) lack of money, under whose influence the person remains sincere and free;
- 3) status, which does not affect the ability of a man to be happy.
- 4) limited possibilities.

Итак, мы можем сделать вывод о значимости для языковой картины мира английских классических эпиграмм вышеперечисленных концептов.

В текстах английских эпиграмм отсутствует критика бедных людей. Авторы подвергают критике богатых. Под влиянием богатства характер людей меняется не в лучшую сторону. Пока человек бедный, он является искренним и свободным, а разбогатев, он становится самодовольным и высокомерным. Богатство не может обеспечить счастья, но, тем не менее, люди стремятся быть или казаться богатыми, потому что этот атрибут является источником многих жизненных благ и залогом успеха в обществе.

Интересно отметить, что богатый человек в эпиграммах не всегда способен тратить деньги на свои потребности, он часто бывает скупым и поэтому не может стать счастливым.

Таким образом, мы можем сделать вывод о том, что для языковой картины мира английского народа одними из наиболее актуальных тем для обсуждения являются проблемы богатства – бедности.

Литература

1 Adams W. Davenport. English epigrams. – London: Woodfall and Kinder (publication date unknown). [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.archive.org/stream> – 422p.

2. A Selection of English Epigrams. Boston: Printed by Joshua Belcher, 1812, 146 p.

К.ф.н. Богатырева С.Н.

Московский государственный гуманитарно-экономический институт, Россия

ЛИНГВО-КОГНИТИВНЫЙ АНАЛИЗ
ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ПОЭТИЧЕСКОЙ КАРТИНЫ МИРА
(НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА М.И.ЦВЕТАЕВОЙ)

Изучение индивидуально-авторской картины мира в когнитивном аспекте позволяет рассмотреть репрезентацию структур мышления в арсенале языковых средств, отобранном автором по эстетическим критериям. Следует отметить, что в исследованиях лингво-когнитивного направления уже существуют указания на особую ментальную основу художественного текста [Чернейко 1999]. На наш взгляд, при исследовании поэтической картины мира необходимо прежде всего смоделировать и картину мира того или иного автора, систему

его ценностей, и ту «внеязыковую» действительность, которая возникает из самого произведения.

В качестве примера мы рассматриваем индивидуально-авторскую картину мира величайшей русской поэтессы, писательницы – М.И. Цветаевой. Ее творчество стало крупнейшим и самобытнейшим явлением русской литературы XX в., величие и трагедию которого она выразила со свойственной ей предельной искренностью, глубочайшим трагизмом и высоким романтизмом.

Современный этап изучения творчества М.И. Цветаевой характеризуется переходом от исследования жизни и творчества поэта к целостному анализу и описанию картины мира поэта, изучению мотивов, концептов, архетипов, мифологем творчества. Проявляется повышенный интерес к философскому и когнитивному анализу языка поэта, функциональной природе поэтического слова [Бабенко 2001]. Происходит погружение в семантические глубины текстов и выявление авторской интенции в применении выразительных средств [Бабенко 2004], описаний их функций в конкретном тексте [Погудина 2003], периоде развития идиолекта во всем творчестве поэта [Ревзина 1998; Губанов 2009].

При когнитивном исследовании индивидуально-авторского концепта особое внимание уделяется автору текста как организующему центру произведения художественной литературы, его внутреннему миру, «который раскрывается различными гранями в разных ракурсах при его осмыслении» [Леденева, 2001:36]. На индивидуальное восприятие, видение мира, прежде всего, творческой личности влияет его активная жизненная позиция, личный жизненный опыт, система сформированных ценностей, специфическая форма мироощущения. Как отмечает Ж.Н. Маслова, в поэтическом языке находит отражение деятельность бессознательного, субъективность, допущение нелогичности, парадоксальности истины, познание собственного «Я» и восприятие окружающего мира, основанное на деятельности воображения и структурированное на эмоциональной основе [Маслова 2011: 124].

Обратимся к стихотворению М. Цветаевой «Терпеливо, как щепень быют...», посвященному Б.Л. Пастернаку: *Терпеливо, как щепень быют, // Терпеливо, как смерти ждуют, // Терпеливо, как вести зреют, // Терпеливо, как месть лелеют.* Уже в данном небольшом отрывке представлена многообразность ключевой лексики *терпеливо*. По В. Далю, «утерпеть что, вытерпеть, стерпеть, нести или перенести *терпеливо*, выдержать» является толкованием слова *утерпливать*. Яркость и интенсивность индивидуальных образов за счет нагромождения и нагнетания компаративных оборотов, входящих в состав «эпитетного комплекса», используется М. Цветаевой с целью уточнения признака, придания ему максимально точной локализации проявления, выявления глубинных связей между языковыми единицами, осмысления структурной и смысловой целостности текста. Наряду с этим, вероятно, происходит и познание мира и самой себя, «мотивированное диалогом с языком, поскольку в последнем отражены и категории познания мира, и сам мир, такой, каким его ви-

го развития эта энергия достигает максимальной внутренней концентрации и нарушает сложившийся миропорядок.

Для авангардного мышления мир – это непрерывно организующаяся материя, по словам Р. В. Дуганова «превращение или, вернее сказать, выворачивание наизнанку и как бы обнажение сущности из-под внешней видимости является важнейшим свойством поэтического слова» [3, с. 157]. А. Туфанов следовал ма-тюшинскому принципу: «Художник увидел мир без границ и делений» [4, с. 186]. Следовательно, на авангардной эсхатологии основано и большинство всех лингвистических экспериментов.

Таким образом, Возврат к телесности как реакция на рационалистическую философию стал одной из главных особенностей модернистской парадигмы

В футуризме – вещь равна себе и она обуславливает слово. Следовательно, картина мира футуристов «вещцентрична». Именно поэтому возникает футуристическая концепция тела – тело овеществляется, акцентируется только материальная его сторона, тем самым снимается оппозиция между материей и духом.

Литература:

1. Бурлюк Д., Бурлюк Н. Стихотворения. СПб.: Академический проект, 2002. – 586 с.
2. Бычков, В.В. Художественно-эстетическая феноменология авангарда и модернизма / В. Бычков, Л. Бычкова // Корневище 2000: Кн. неклассической эстетики: сборник / Рос. акад. Наук. – М., 2000. – С. 37 – 63.
3. Дуганов Р. Самовитое слово // Искусство авангарда: Язык мирового общения. Материалы международной конференции 10 – 11 декабря. -Уфа, 1993. – С. 41-54.
4. Жаккар Ж.-Ф. Даниил Хармс и конец русского авангарда. – СПб.: МСМХСУ, 1995. – 438 с.
5. Тырышкина Е.В. Русская литература 1890-х – начала 1920-х гг.: от декаданса к авангарду. – Новосибирск: Изд-во НГУ, 2002. – 150 с.

кусство, Великая культура (как это было в акмеизме), а – энергия самой материи» [5, с. 227].

Следовательно, в авангарде все авторское внимание сконцентрировано именно на материально-предметном мире. Таким образом, перед нами появление материи в ее чистом виде. Ситуацию «телесного хаоса» можем прочесть в контексте авангардного эсхатологизма. Возможно, здесь мы имеем дело с древней мифологической концепцией как бы вывернутой наизнанку: если в мифопоэтическом дискурсе пространство выстраивается по модели человеческого тела, то здесь это пространство, также как и тело разрушается.

Таким образом, перед нами авангардная эсхатология прочитываемая в рамках телесного мифологизма. В традиционных мифах находим мотив рождения мира из части человеческого тела. Например, миф о Богине Тиамат (Шумеро-аккадская мифология). Аналогичную ситуацию мы находим и в поэзии футуризма. Например, космогонические описания В.Хлебникова, где вселенная становится человеческим мозгом.

Авангардная телесная деструкция может прочитываться не только как попытка разрушить грань между материей и духом, но и функционировать на более частном уровне, пониматься как стремление разрушить грань между личностью и окружающим миром. Такое стремление объясняется стремлением лирического героя слиться с природой, раствориться в первоначале.

В авангардном сознании стираются границы между человеком и объективным миром. Разрушение внешнего мира приводит к деструкции человеческого сознания и телесной целостности.

Мотив физического разложения тела инспирирует отношение к телу как к механизму. В связи с последним мотивом в некоторых стихотворениях появляется мотив дурной болезни, сифилиса, соотносящийся с гниением и распадом:

Деревня как гнилушка

Чуть-чуть видна дали

Так утлая тарушка [2, с. 59].

Образ мертвого тела в творчестве Д.Бурлюка коррелирует с образом мертвых, механических слов (подобную корреляцию в творчестве Крученых). В стихотворении «Какой позорный черный труп...» мертвое разлагающееся тело на уровне смысловой организации стихотворения непосредственно соотносится со словом.

Мотив мертвых слов у Д.Бурлюка, также как и А.Крученых, помимо того, что связан с образом разлагающегося тела, прямо соотносится с мотивом зла, бесовством.

Таким образом, телесная деструкция становится одним из исходных пунктов авангардной эсхатологии, диктуя своеобразные мотивы и образы, переосмысление роли поэтического слова.

Авангардная эсхатология это внутреннее свойство предметного мира, своеобразная концентрация разрушительной энергии, которая является некой движущей силой природного процесса. В определенный момент эволюционно-

дят носители языка» (Малафеев, 2008:80). В этом же стихотворении в строках *Терпеливо, как рифмы ждуть, // Терпеливо, как руки гложут. // <...> Терпеливо, как негу длят, // Терпеливо, как бисер нижут* // легко увидеть семантическую связь лексемы *терпеливо* с выполнением целого ряда действий, которые обладая разными смысловыми оттенками, могут быть объединены старой латинской сентенцией: *Certa viriliter, sustine, patienter* (Бороться мужественно, переносить терпеливо). При этом в авторском миропонимании терпеливое перенесение физических (как *щебень бьют*) и нравственных терзаний/страданий (как *руки гложут*), кропотливого труда (как *бисер нижут*), мук творчества (как *рифмы ждуть*), тревожного ожидания новостей (как *вести зреют*), страстного желания чего-либо (как *месть лелеют*), тягостного, мучительного ожидания смертного часа (как *смерти ждуть*) и др. неразрывно связано с сохранением наружного спокойствия и человеческого достоинства.

С точки зрения приращения смысла в этом стихотворении автор дает еще несколько интересных осмыслений терпеливого действия: *Буду ждать тебя (пальцы в жгут – // Так Монархини ждет наложник) // <...> Буду ждать тебя (в землю – взгляд, // Зубы в губы. Столбняк. Булыжник)*. Во-первых, в ассоциативном поле Цветаевой (и, вероятно, для большинства русских людей) терпеливое перенесение связывается с ожиданием любимого человека / своего суженого. Во-вторых, интересен способ эксплицирования ожидания: 1) *так Монархини ждет наложник* – ожидать покорно, смиренно; 2) осознанное причинение физической боли, страданий служит напоминанием о любимом: *пальцы в жгут* – сцелить до боли пальцы; *зубы в губы* – искушать губы до крови; 3) *в землю – взгляд*: означает ощущение себя частицей мироздания – Вселенной, через слияние с ней происходит духовное прозрение и физическое укрепление личности. Вероятно, обращение к земле связано также с тем, что в поэтизированном представлении русского человека Земля всегда выступала заступницей и покровительницей всех людей, дающая силу и могущество человеку при одном его к ней прикосновении; 4) ожидание связывается с состоянием душевного потрясения, в результате которого человек может потерять способность двигаться – *столбняк*; 5) ожидание ассоциируется с камнем – *булыжник*, т.е. в основе сравнения – образ женщины с твердым, неприступным характером. Концептуальный смысл, эксплицируемый с помощью семантического переосмысления лексемы *терпеливо*, в восприятии Цветаевой представляется внутренним свойством/качеством человека, напрямую зависящим от воли, сознания и нравственных принципов самой личности, независимо от воздействия внешних факторов и окружающей действительности; он также связан с жизнедеятельностью человека в этот период.

Таким образом, в авторской картине мира М. Цветаевой осуществление терпеливого действия имплицировано целым рядом значений и испытываемыми с ними чувствами: *мучение, терзание, смирение, терпение, покорность, надежда, удовольствие, наслаждение, физическая боль, физическое укрепление,*

сила воли, самообладание, нравственное потрясение, духовное прозрение и нравственное очищение.

Литература:

1. Губанов С.А. Эпитет в творчестве М.И. Цветаевой: семантический и структурный аспекты: дис. ...канд. филол.наук. Самара, 2009.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: В 4 т. – М.: Русский язык, 1978.
3. Леденева В.В. Идиостиль. Филолог. науки. – 2001. – № 5.
4. Маслова Ж.Н. Поэтическая картина мира: методологическое обоснование // Вопросы когнитивной лингвистики. № 1 (026) ,2011. С. 120-128.
5. Ревзина О.Г. Системно-функциональный подход в лингвистической поэтике и проблемы описания поэтического идиолекта: дис. ...докт. филол.наук. Москва, 1998.
6. Цветаева М.И. Стихи и проза. М.: Эксмо, 2007. – 576 с.
7. Чернейко Л.О. Гипертекст как лингвистическая модель художественного текста // Структура и семантика художественного текста. М.: Спорт-АкадемПресс, 1999. С. 43-460.

Китайская мудрость: «Посеешь ветер, пожнешь бурю», взята Дж.Клавелом за эпитому трагических событий, судеб героев «саги» об Азии.

Mills, Bart. Interview with James Clavell. Manchester Guardian, 4 October 1975:8

- Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества.- М.: Искусство, 1979.- 424с.
Clavell J. King Rat. A Dell Book, 1992.
Clavell J. Nobel House. A Dell Book, 1981.
Clavell J. Whirlwind. William Morrow and Company Inc. New York., 1986.

К. филол. н.Авилова Е.Р.

Технический институт (филиал) Северо-восточного федерального университета им. М.К. Аммосова, Россия

ТЕЛЕСНЫЙ КОД В ПОЭЗИИ РУССКОГО АВАНГАРДА (НА ПРИМЕРЕ ТВОРЧЕСТВА ПОЭТОВ-ФУТУРИСТОВ)

Образ тела в контексте художественной литературы необходимо рассматривать не как биологический, но как аксиологический феномен.

Категория телесности определяет систему отношений между субъектом и объектом. Её специфика напрямую зависит от специфики отношений возникших между материальным (объективным) и духовным (субъективным) началами. Таким образом, можно утверждать, что тело, которое находится в том или ином художественном контексте представляет собой реализацию определенной системы ценностей.

Авангардная ориентация на материю очевидна. Именно здесь телесность максимально стремится отказаться от культурного наслоения и предстать в форме максимально приближенной к биологическому телу.

С этой точки зрения становится понятным снятие авангардом оппозиции между духом и материей, так как эсхатология здесь реализуется только на телесном уровне. В.В.Бычков пишет: «С помощью категории телесности осуществляется выход философского мышления за пределы трансцендентальной субъективности» [1, с. 38].

Например, Е.В.Тырышкина отмечает, что «в авангарде именно материя – в широком смысле слова – становится источником трансцендентного (Т) – в предыдущей культурной традиции Т было достоянием области духа. В качестве материи в авангарде осознается и внешняя реальность, и авторская телесность, и художественный материал, в том числе и слово. Теперь место трансцендентного объективного (ТО) занимает не Бог (как это было в символизме) и не Ис-

ческие отношения. Влияние Короля утратило силу, пухлая пачка японских денег больше не может купить власть, вчерашние лакеи восстали, и капрал должен выполнять приказы офицеров. Марлоу понимает, что его сознание и тело не испытали такого унижения благодаря Королю, и из всех, кому Король спас жизнь, он единственный приходит его проводить, но теперь Король держится холодно и называет Марлоу сэром.

Ответы на вопросы о том, что есть добро, а что есть зло, есть ли вина в том, что он приспособился и выжил, как бы он поступил на месте Грэйя, как бы поступил Грэй на его месте Дж.Клавел и выносит на суд читателя. Он признался, что создание романа «Король крыс» стало для него катарсисом, освобождением от тяготивших все это время переживаний, чувства вины за то, что выжил. Очищением стал даже не столько сам роман, сколько процесс его создания, который по своей сути является ретроспективным переживанием ситуаций морального выбора.

Опыт выживания в лагере военнопленных научил Марлоу толерантности, теперь он отстаивает принципы свободной торговли, гарантирующие достойный человека уровень существования. В романе «Благородный Дом» (Nobel House) [4] Данрос, прототип которого является сам Клавел, – выходец из среднего сословия коммерсантов, возглавляет торговый дом. Благодаря своим демократическим взглядам и титаническому труду Данрос снискал известность в Китае и Гонконге. Классовая ненависть приводит Робина Грэйя в ряды лейбористской партии, которую за социалистические догмы и призывы против свободного предпринимательства Дж.Клавел считал самым большим злом Британии.

Грэй – бесноватый лидер лейбористского лобби, его «боевая лошадь», служит партии также фанатично, как исполнял обязанности коменданта в лагере («Король крыс»). Успешная политическая карьера приносит ему титул лорда – он представляет партию в парламенте. Однако память о пережитых унижениях требует мести – Грэй становится тайным агентом КГБ.

Данрос воплощает в себе ценности, которые Клавел провозглашает в «Азиатской саге»: через компетентность, свободное предпринимательство лежит путь преодоления социальных барьеров, классового антагонизма. В романе «Буря» (Whirlwind) [5] преуспевающий бизнесмен Данрос основывает свою компанию в Иране накануне государственного переворота 1979 года. В революционном Иране пересекаются интересы крупнейших разведок мира, происходит столкновение бизнеса и идеологий. Лорд Робин Грэй, глубоко эшелонированный агент КГБ, в числе других высокопоставленных деятелей партии лейбористов участвует в антиправительственном заговоре в Иране. Британская разведка захватывает сотрудника КГБ, под пытками он разоблачает всю агентурную сеть. В Ми-6 принимается решение о физическом устранении лорда Робина Грэйя. Данрос вынужден покинуть Иран – новый режим, установившийся в стране, угрожает не только его бизнесу, но жизни всех, кто был к нему причастен.

AKTUÁLNÍ PROBLÉMU PŘEKladU

Низенко Ярослав, Григоренко Наталья

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ НЕСТАНДАРТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою даної статті є визначення основних труднощів, що виникають при перекладі нестандартної лексики з англійської мови на українську.

Адекватний переклад передбачає врахування всіх особливостей одиниць мови оригіналу і добір еквівалентних одиниць мови перекладу. Стосовно перекладу нестандартних одиниць англійської мови виконання цих завдань виявляється особливо складним, тому що факти використання сленгізмів та жаргонізмів у мовленні викликають різне відношення залежно від конкретної мовленнєвої ситуації, а на рівні мови, поза контекстом, і в теоретичних дослідженнях, і в лексикографічних працях нестандартна лексика оцінюється як пласт, який перебуває за межами літературної мови і містить: колоквиалізми, сленгізми, жаргонізми, арготизми, кентизми, вульгаризми тощо.

Словникові позначки «*slang*», «*colloquial*», «*vulgar*», «*cant*», «*argot*», «*jargon*» не завжди точно визначають статус слова або фрази та часто не встигають зафіксувати його зміни. Надзвичайно широка лексикографічна розгалуженість нестандартної лексики англійської мови становить значну складність при перекладі її на українську мову. Специфіка англійського сленгу та жаргонів і українського просторіччя визначається тим, які саме відмінності дозволяють протиставити ці одиниці одиницям літературної мови.

Перша причина труднощів адекватного перекладу нестандартних одиниць англійської мови на українську – це розходження складу лексико-семантичних груп слів, хоча в цілому напрямок лексико-семантичного варіювання слів у цих мовах збігається. І одиниці англійського сленгу та жаргонів, і українського просторіччя утворені за допомогою лексико-семантичного варіювання обмеженої кількості слів літературної мови. Списки лексико-семантичних груп слів, які дають при варіюванні нестандартні одиниці для англійської та української мов приблизно збігаються. Але у складі пар відповідних лексико-семантичних груп в англійській та українській мовах існують суттєві розходження. Українські слова, які відповідають за своїм основним значенням англійським, але не мають експресивно-просторічних лексико-семантичних варіантів, не можуть бути використані при перекладі.

Друга причина ускладнень при перекладі нестандартних одиниць з англійської мови на українську – це розбіжність прагматичних компонентів значення слів, еквівалентних за своїми основними лексико-семантичними варіантами, що

спричиняє розходження результатів лексико-семантичного варіювання цих слів в англійській та українській мовах. Основою для лексико-семантичного варіювання, результатом якого є сленг, жаргони або експресивне просторіччя, є прагматичні компоненти значення слова, тобто семантичні асоціації або конотації, які виражають пов'язані зі словом культурні традиції, взяті в суспільстві практику використання відповідної речі.

В англійському, особливо американському дискурсі, сленгізми і жаргонізми трапляються значно частіше, ніж просторічні одиниці в українській мові, і вживаються не тільки в неформальному спілкуванні, а навіть у ході офіційних переговорів (для зняття напруженості, створення невимушеності ситуації тощо).

Зрозумілість нестандартних одиниць навіть для носіїв англійської мови залежить від ступеня вжитку і сфери використання. Вирішити проблему допомагає лише комунікативна ситуація та наявність достатнього запасу фонових знань.

Якщо нестандартні одиниці стають інтернаціональними, перетворюються на «модні» слова-символи, вони при перекладі передаються калькою і додаткового тлумачення не потребують, наприклад: *bucks* «бакси», *crack* «крек», *hacker* «гекер», *rap* «реп», *yuppie* «яппі». Складність для перекладача становлять побудовані на базі таких одиниць новотвори, а також каламбурні та оновлені їх варіанти. Наприклад, слово *buck* «бакс, долар» стало основою новоутворень *megabucks*, *gigabucks*, *extrabucks*, що позначають «велику купу грошей», утворене на базі нього розмовне словосполучення *to make/earn a quick/fast buck* «швидко розбагатіти» в оновленому вигляді *to make/earn megabucks* має значення «заробити шалені гроші».

Відправним пунктом для функціонального перекладу нестандартних одиниць можна вважати пошук елементів зниженого стилю в мові перекладу як можливих аналогів мови оригіналу.

Словник часто обмежується стилістично-нейтральними варіантами, що передають лише загальний зміст нестандартної одиниці. Завдання перекладача полягає в тому, щоб відшукати в мові перекладу одиницю з відповідними образно-експресивними відтінками.

При перекладі нестандартної лексики з англійської мови на українську слід дотримувати двох напрямків: 1) шукати в українській мові нестандартну одиницю аналогічної експресивності (при перекладі сленгізмів та вульгаризмів); 2) використовувати описовий переклад, тлумачення і роз'яснення предметно-логічного значення (при перекладі жаргонізмів та арготизмів).

Коли йдеться про значення нестандартних одиниць в оригіналі, що перекладається, і про передачу їх певними одиницями мови, на яку перекладається текст, звичайно не можна не зважати на контекст, в якому вони є в оригіналі і повинні бути в перекладі. Оскільки ці одиниці мають максимальне конотативне забарвлення, а саме найбільшу експресивність, в перекладі часто спостерігається поєднання прийому експресивної конкретизації з експресивним узгодженням, тобто врахування найближчого, а нерідко і широкого контексту.

похожими на крыс, известных своей хитростью, поразительной приспособляемостью и выживаемостью. Король создал империю, в которой он, капрал, подчинил себе старших офицеров – они служат ему за лекарства, дополнительную порцию еды, и даже за то, чтобы только удостоиться его внимания. Никто не презирает его больше, чем назначенный японцами комендант лагеря лейтенант Грэй – разоблачение Короля стало смыслом его существования, которое питалось ревностью к власти американца, идущей вразрез с требованиями субординации. Грэй тяготится своим происхождением, до младшего офицерского звания он дослужился ценой огромных усилий, фанатизма. Для него плен – это, прежде всего, упущенный шанс сделать карьеру. Война открывает столько возможностей продвигаться по службе – всегда можно занять место погибшего старшего по званию. Грэй стыдится циничности своих мыслей, но для него это единственный способ стать на один уровень с офицерами благородного происхождения. Любимое занятие Грэя – бить мух, точнее, наблюдать, как за убитую муху дерутся муравьи, как они поедают ее плоть. Созерцание мук мучителя доставляет Грэю особое удовлетворение, ради которого он готов доносить на любого пленного, нарушившего режим, даже если это вопрос жизни и смерти. Вряд ли Грэю было известно о «подвиге» Павлика Морозова, это был его собственный моральный выбор. Англичанина лейтенанта Марлоу (прототип Дж.Клавела), чье аристократическое происхождение и интеллигентность вызывают зависть и нескрываемую злобу в Грэе, он также мечтает увидеть в карцере.

Марлоу знает секрет приготовления хорошего табака, который может стать весьма прибыльным бизнесом при умелом подходе к организации сбыта. Более того, он свободно изъясняется на языке охранников и просто незамечен в тайном замысле Короля, которым он делится с Марлоу. Внутренний кодекс чести не позволяет англичанину сразу ответить согласием на предложение – в династии Марлоу никогда не было торговцев, тем более честию. Король рискует жизнью и в этом Марлоу усматривает своеобразный протест, сопротивление судьбе, в то время как остальные пленные просто тихо угасают, смирившись с такой участью. Грэй физически страдает, пожалуй, даже больше всех, но фанатично исполняет свои обязанности, а незаживающие язвы на полуобнаженном теле носят как орден.

Король и Марлоу становятся больше, чем просто тайные партнеры – Король спасает Марлоу от ампутации руки, купив у часовых необходимые для лечения раны лекарства. Предприимчивость Короля спасает жизни еще нескольких пленных, но для Грэя – это зацепка, которая должна привести обоих к разоблачению и неминуемому наказанию в назидание всем остальным. Грэй чувствовал, что ждать оставалось совсем недолго, Король и заносчивый англичанин будут в полной его власти. Если бы не одно обстоятельство – неожиданное окончание войны.

С приходом новости о капитуляции Японии к пленным быстро возвращаются надежда, чувство собственного достоинства, восстанавливаются иерархи-

первый, исповедально – автобиографический роман «Король крыс» (1962). В семнадцать лет, став офицером Королевской артиллерии, Дж.Клавел продолжил фамильную традицию. В начале Второй мировой войны после ранения Дж.Клавел оказался в плену и провел три года в японском концлагере Чанги. По злой иронии судьбы тюрьма Чанги, построенная британцами как символ славы и имперского величия, стала символом позора и трагедии – из 150 000 пленных англичан, австралийцев и американцев в живых остались менее 10 000. Тридцать лет спустя в интервью корреспонденту «Манчестер Гардиан» Клавел назовет Чанги своим главным «университетом», где он обрел такие жизненные силы, которыми обладают немногие люди. Чанги стал его стержнем и, пока он помнит о нем, он всегда будет осознавать, что живет сорок жизненных сроков, отмеренных ему судьбой [1].

В 1953 году Клавел вместе с женой переезжает в США, где становится известным голливудским сценаристом и режиссером (премия за лучший сценарий к фильму «Великий побег» в 1960 г.). Пережитые в Чанги нечеловеческие испытания продолжали преследовать его в ночных кошмарах, неразделенные, невысказанные воспоминания и внутренний конфликт давили тяжелым грузом, требовали выхода, душевного обновления: был необходим суд совести, на котором предстояло отвечать делом жизни – искусством. Именно о такой ответственности писал М.М.Бахтин: «За то, что я пережил и понял в искусстве, я должен отвечать своей жизнью... Но с ответственностью связана и вина. Не только понести взаимную ответственность должны жизнь и искусство, но и вину друг за друга» [2, с.5]. Дж.Клавел был готов отвечать своим искусством за все то, что пережил, однако американское общество не было готово к тому, чтобы открыть для себя другую, негероическую сторону войны – поражение, унижение пленом и выживание любой ценой. Только в конце 1960-х на волне протестов против войны во Вьетнаме роман-исповедь «Король крыс» [3] привлек читательский интерес и внимание критиков, по нему был снят одноименный фильм, ставший одним из самых культовых для целого поколения.

Роман «Король крыс» – это неизвестная война, в нем нет героев, нет кодекса чести, нет самопожертвования ради другого, нет побегов и преследования: никто не хочет бежать из Чанги в джунгли, которые таят в себе больше опасности, чем японские часовые. В соответствии с японским кодексом войны, сдавшиеся в плен – даже не враги, а каста отверженных, о существовании которых просто забывают.

«Король крыс» – это рассказ о выживании сильнейших, где самым приспособленным оказался американский капрал Король. Свой «титул» он получил за подпольное разведение крыс, мясо которых выдавал за японский деликатес и обменивал его на личные вещи, фамильные ценности пленных, а затем сбывал их часовым. Крысы живут в клетках, где сильные поедают слабых – эта метафорическая параллель с условиями, в которых живут крысы, точно передает суть отношений среди пленных. Дарвинистская борьба за выживание сделала людей

Устименко А. А., Григоренко Н.О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

КОЛІРНІ ІДІОМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ідіома (грецьк. *idioma* – особливий, самобутній зворот) – стійкий, неподільний, специфічний для певної мови вислів, який виражає єдине поняття, своєрідний фразеологічний зворот. За будовою ідіома є нерозчленовуваним словосполученням. Ідіома властива лише одній мові, вона виявляє національний колорит, що втрачається при перекладі іншою мовою (водночас руйнується зміст), широко використовується у художній літературі. Ідіоми являють собою значну складність для тих хто вивчає іноземну мову та потребують спеціального коментарю.

Колір викликає в людини різні почуття: спокій, байдужість, обурення і радість, відчуття холоду або тепла, що впливає на фізіологію і психіку. Можливо, через емоційний вплив кольору люди наділили його певним символічним значенням.

Ось, наприклад, білий (*white*) викликає у нас почуття чистоти, невинності, чесності, радості, почуття достатку, блага (*white hot* – вражаючий, хвилюючий, *white lie* – брехня на благо, *lily – white reputation* – незаплямована репутація). Білий – колір шляхетності, знатності, величчя, привілейованості. Тому і символи державності включають цей колір (*White Rose* – емблема Йоркського королівського дому, *Whitehall (Palace)* – резиденція британського уряду, *The White House* – резиденція уряду США або сам уряд, *white paper* – урядове повідомлення, *white tie* – урядовий прийом (через правила з'являтися на ньому в білій краватці). Білий – це колір миру, спокою (*to wave / show / fly the white flag* – здатися, показати мирні наміри і добру волю, *white alert* – відбій повітряної тривоги, а сигнал, що небезпека минула, *to stand in a white sheet* – публічно каятися).

Але в білого є і негативні значення: хвороба, страх, переляк, самотність, хвилювання (*to be / look white as sheet (ghost, death)* – дуже сильно збліднути /зазвичай від страху або хвилювання/, *–to be white – hot* – бути розлюченим, доведеним до сказу, *white – knuckle* – подія або подорож, яка викликає сильне хвилювання через його небезпеку, *white night* – ніч без сну, *white crow* – біла ворона, рідкість).

Блакитний колір асоціюється з королівською владою і благородством походження (*blue blood* – представники королівського прізвища або люди дуже високого походження). Блакитний – це колір партії торі (консерваторів). Тому він так само асоціюється з вірністю, постійністю (*blue to principles* – вірний принципам, *to vote blue* – голосувати за консерваторів; *by all that is blue* – клянуся що завгодно). Блакитний (синій) ще позначає колір моря, неба і

використовується військовими (*Blue Peter* – британський морський прапор з білим квадратом посередині, що піднімається при виході з порту, *blue alert* – ймовірна загроза повітряної небезпеки).

Синій, за Гете, найсумніший, серйозний, тужливий, він діє заспокоїливо, а у великих кількостях – навіть гнітюче. Це колір сумнівів і депресії, туги і нудьги (*the blues* – відчуття печалі і втрати, *blue devils* – втрата духу, депресії, *to have (a fit of) the blues* – хандрити, *it gives me the blues* – це наганяє на мене нудьгу, *to be in the blues* – збитися зі шляху, потерпіти невдачу). Цей колір може в той же час позначати і щось образливе, неправильне, грубе (*blue jokes* – сальні жарти, *blue-sky ideas* – блакитні мрії, незначущі, непрактичні проекти, *to turn the air blue* – використовувати багато грубих і лайливих слів у стані люті). Зі значенням блакитного як чогось несподіваного, незвичайного, невизначеного пов'язані такі вирази (*blue moon* – дуже довго, *once in a blue moon* – дуже рідко).

Разом всі три кольори *The Red, White and Blue* позначають англійський флот та армію Великобританії.

Всі знають про такий музичний стиль, як блюз. Цю музику можна назвати спокійною, навіть сумною. Англійською назва цього стилю – *blues*. Назва *blues* виникло від виразу *blue devils* – меланхолія, хандра. Звідси є кілька схожих за змістом висловів. Наприклад, коли людина каже: *«I am feeling blue»* – це не означає, що вона замислюється про зміну своєї любовної орієнтації; вона просто хоче сказати, що їй сумно. Також, коли про людину говорять: *«He is as blue as the devil»*, мають на увазі, що він дуже похмурий.

Червоний колір асоціюється у свідомості людей з кров'ю, вогнем, сонцем, осіннім листям. Найдавніші міфи пов'язували з червоним створення людини. Первинне значення червоного – це життя, любов і шлюб, червоний колір – знак всього, що супроводжує ці явища (*red – blooded* – повнокровний, повний життя, *red – hot* – чуттєвий полум'яний, *red – streak* – дівчина, рум'яна як яблуко).

Червоний – це колір життєдайного тепла, колір милосердя, божественної любові. Червоний колір так само символізує кров, вогонь, війну, небезпеку. У Британському військово-морському флоті червоний прапор *red flag* як «виклик на бій» існує з XVII століття (*Red – eye fligh* – нічний політ, *to catch / take red-handed* – спіймати на місці злочину).

Від прийнятого в минулому звичаю записувати збитки і борги червоними чорнилом з'явилися наступні вирази: *to be in the red* – бути в боргу; працювати зі збитками; *to be out of the red* – виплатити борг.

Червоний колір так само асоціювався з почуттям гніву, роздратуванням (*to be redwood* – бути оскраженілим, в люті).

Колірний компонент *red* входить до складу великої кількості фразеологічних зворотів і часто означає хороше здоров'я, силу і напруження емоцій (*as red as a cherry (a rose)* – рум'яний, кров з молоком; *as red as a turkey / cock (a lobster)* – червоний, як рак).

Матеріали розташовуються в такій послідовності:

6) текст статті; бібліографічні посилання у тексті беруться у квадратні дужки. Перша цифра – номер джерела у списку літератури, друга – номер сторінки. Номер джерела та номер сторінки розділяються комою з пробілом, номери джерел – крапкою з комою, напр.: [4], [6, 35], [6; 7; 8], [8, 21; 9, 117]. У реченні крапка ставиться після дужок, посилань.

7) список використаних джерел (оформлений за останніми вимогами ВАК України (Бюлетень ВАК України. – 2009. – № 5. – С. 26–30). Джерела наводяться в алфавітному порядку (окремі абзаци з виступом першого рядка – 1 мм);

8) УВАГА! Анотації статті (по 500 друкованих знаків кожна) та ключові слова подаються трьома мовами: українською, російською та англійською (окремі абзаци з вирівнюванням по ширині).

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. І голов. Ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с. 966-569-013-2 с. 713 країна – моя пектораль: збірник афоризмів Олеса Гончара / [упорядн.: В.Ю.Пушкін, С.Є.Ігнат'єва, І.К.Цюп'як]. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 282 с.

2. Шкляр В. Елементар: [роман] / Василь Шкляр. – Львів: Кальварія, 2005. – 196 с. – (Першотвір).

Дотримання всіх зазначених вимог обов'язкове. Статті, що не відповідають вимогам, надруковані не будуть; кошти повертаються поштовим переказом за рахунок автора.

Борисов А.М.

Елабуга, ЕИКФУ

ЭВОЛЮЦИЯ ГЕРОЯ В «АЗИАТСКОЙ САГЕ» ДЖ. КЛАВЕЛА

В послевоенном мире, «распавшемся на части», где не было сколько-нибудь определенно обозначенного центра, для американцев – представителей «потерянного поколения» проблема идентичности и репрезентации решалась особенно болезненно. Результатом поиска новой модели репрезентации стал мультикультурализм, который выделил в понятии идентичности не столько групповое, сколько личностное начало. Мультикультурализм в литературе постмодерна, в том числе американской, в основе своей имеет автобиографизм. Джеймс Клавел (1924–1994 гг.), чья «сага» об Азии из шести романов («Сёгун», «Тай-Пэн», «Гай-Джин», «Благородный Дом», «Король крыс», «Буря»), переведена на тринадцать языков, пришел в литературу, написав свой хронологически

Ми обрали метод опитування. В дослідженні взяло участь близько 50 студентів (віком 20-21 рік). Їм було запропоновано продовжити фразу «Україна – моя (мій, моє, мої).....».

Слова викликають у нас позитивні або негативні емоції. У відповідях реципієнтів переважають позитивно забарвлені лексеми: особливості виховання (2 відповіді), освіта, спосіб мислення, менталітет (2), мова, традиції, звички, світобачення (3), моя земля, земля моїх предків (коріння) (2), минуле, теперішнє і майбутнє (4), серце (2), нація, рідний край (країна) (7), Батьківщина (7), надія, моє життя (4), куточок раю, родина (дім, близькі й кохані люди) (9), я (моя сутність) (3), бабусині пісні, дитинство, совість, гордість, улюблені місця (природа) (3).

Серед негативно забарвлених слів: стереотипи, діагноз, болото, біль (3), нещастя, проблеми, відсутність перспектив, пасивні люди.

Доля України викликає співпереживання, найчастіше біль у молоді: «Україна – моє болото! яке я люблю», «Україна – забруднена, але назад не оглядається!», «біль у душі», «Україна – це моя гордість і мій біль водночас, це моя Батьківщина і це відсутність перспектив, це багаті традиції, якими я пишаюся, і це пасивні люди, які не хочуть їх підтримувати. Україна – це моє дитинство, сім'я, це – я». Доказом співпереживання є емоційно-забарвлені слова та емоційність речень, використання антонімів.

Цікавим є той факт, що у відповідях переважають сполучники «я», «мій»

Встановлено з дослідження факт про те, наскільки молодь пов'язує себе з Україною. Так, 12 респондентів не ототожнюють себе з Україною або не бажають пов'язувати свою долю з нею: «держава, громадянкою якої я є за паспортом», «місце народження», «моя перша адреса проживання», «тимчасове притулище, хотілося б сподіватися», «де я народився, навчався і поки що живу», «географічний дім», «середовище проживання» тощо. Висловив на зразок «Україна – мій дім, який я ні на що не проміняю», «в якій я хочу працювати, яку хочу зробити трошки щасливішою, красивішою», «біль у душі.... не хочемо з цим боротися, тікаючи в інші країни», «Україна – мої 20 прожитих років і кілька десятків майбутніх», «назавжди буде зі мною» усього 7.

Отже, з образом України у сучасної молоді пов'язано, по-перше, позитивні емоції, у відповідях переважають позитивно забарвлені слова; по-друге, не може не непокоїти бажання молоді покинути рідну батьківщину; по-третє, доля України викликає співпереживання, найчастіше біль у молоді

Технічні погодження:

Обсяг статті – 6–12 повних сторінок.

всі поля – 20 мм. Сторінки без нумерації (нумеруються олівцем на звороті).

Параметри абзацу: перший рядок – відступ 1,25 мм, відступи зліва і справа – 0 мм.

Текст набирається без переносів, на всю ширину сторінки. Допускається виділення ключових понять напівжирним шрифтом, цитат – курсивом. Необхідно використовувати прямі лапки (парні – «...»). При наборі тексту потрібно розрізняти символи дефісу (-) та тире (–).

Чорний колір (*black*) означає чорний, секретний, злий, нелегальний (*black money* – брудні гроші; *black and tan* – чорний з рудими підпалинами).

Ідіоми з кольором зелений (*green*) означають свіжість, квітучість, молодість, недосвідченість (*in the green wood* – у розквіті сил; *green wound* – свіжа рана; *a green wound is soon healed* – до весілля загоїться; *a green horn* – людина без досвіду (новачок); *green year* – дитячі роки).

Іноді зелений ще може означати заздрість (*green with envy* – готовий лопнути від заздрості, *to look through green glasses* – ревнувати, заздрити чіємусь успіху, *green goods man* – фальшивомонетник, *to give a green light* – розв'язати руки, дати свободу дій).

Жовтий колір (*yellow*) зустрічається у наступних ідіомах: *yellow jacket* – золота монета, *yellow flag* – жовтий прапор (як символ карантину), *yellow jack* – жовта пропасниця, лихоманка, *to be yellow about the gills* – мати нездоровий вигляд. Цей колір може мати і такі значення: боягузливий, підлий (*a yellow streak* – нахил до віроломства, боягузтва; *to turn yellow* – злякатися, виявити малодушність; *yellow dog* – підла, боягузлива, нікчемна людина); бульварний (*yellow journal* – бульварно-сенсаційний журнал, *yellow journalism* – бульварна преса, *yellow back* – дешевий бульварний роман).

Англійська літературна й розмовна мова багата на використання різноманітних кольорних фразеологічних зворотів (ідіом). Будучи компонентом фразеологізму, колоронім може виконувати різноманітні функції: номінативну, смислоутворювальну, смислорозрізняльну тощо. Незважаючи на деякі розбіжності у вживанні назв кольорів у різних мовах, переважна більшість фразеологізмів англійської мови при перекладі зберігає свою структуру. Ідіома властива лише одній мові, вона виявляє національний колорит, що втрачається при перекладі іншою мовою.

Савчук П.Д., Григоренко Н.О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

ДО ПИТАННЯ ГРАММАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Грамматика мови – це засоби, за допомогою яких у мові утворюються слова, словосполучення, речення, групи речень. Щоб говорити і розуміти мову, читати і писати якоюсь мовою, треба оволодіти граматикою цієї мови. Цього можна досягти за допомогою спеціальних навчальних вправ, а також практикою під час спілкування – розмови, читання, писання відповідною мовою.

Можна користуватися граматичними засобами мови, не знаючи нічого про них: багато людей розмовляють своєю рідною мовою і нічого не знають

про її граматику. Вивчаючи іноземну мову, треба не тільки систематично вправлятися в розмовній мові, читанні та письмі, а й набувати деяких знань з граматики. Досвід показує, що так мова засвоюється швидше. Проте слід пам'ятати, що знати граматику не означає знати мову (точніше, володіти мовою) і що головну роль у засвоєнні іноземної мови повинні відігравати практичні вправи у спілкуванні цією мовою. Вивчення правил граматики корисне, але ще недостатнє, щоб практично оволодіти мовою.

Кожна мова має свою граматику. Граматики української й англійської мов мають деякі схожі риси, але багато в чому відрізняються одна від одної. Подібне в граматиках іноземної та рідної мов допомагає нам оволодівати іноземною мовою, а відмінності створюють труднощі під час вивчення мови. Тому особливу увагу слід приділити тим особливостям граматики іноземної мови, яких ми не знаходимо в рідній мові.

Розглянемо найважливіші відмінності в граматиках англійської та української мов. В українській мові іменники, прикметники, займенники і числівники відмінюються (змінюються за відмінками). Прикметники, займенники і порядкові числівники узгоджуються з іменником у роді, числі та відмінку. В українській мові три роди і шість відмінків. В англійській мові прикметники, займенники і числівники за відмінками та родами не змінюються. Іменники змінюються тільки за числами, лише деякі іменники (живі) мають два відмінки (загальний і присвійний), решта іменників за відмінками не змінюється. Ті значення, які в українській мові передаються відмінковими закінченнями, в англійській мові виражаються прийменниками і порядком слів у реченні.

В українській мові порядок слів у словосполученні та реченні відносно вільний. Ми можемо сказати «Я прочитав учора цікаву книжку», або «Цікаву книжку я прочитав учора», або «Цікаву прочитав я вчора книжку» і т. д., причому основний зміст речення лишається незмінним. В англійській мові порядок слів у реченні сталий: у стверджувальних реченнях підмет стоїть перед присудком, прямий додаток – після присудка, прикметник – перед іменником, який він визначає, і т. д. Так, у реченні «I read an interesting book yesterday» можлива лише одна зміна (слово *yesterday* може бути поставлене на початку речення «Yesterday I read an interesting book»). Усі інші переміщення слів у цьому реченні неприпустимі.

Ця відмінність між англійською і українською мовами пояснюється тим, про що було сказано вище. Оскільки в українській мові іменники відмінюються, роль іменника в реченні та словосполученні чітко визначається його формою, тому місце слова часто не має істотного значення. В англійській мові відмінювання іменників майже немає, а роль слова в реченні визначається звичайно тільки його місцем. Наприклад, слово *boy* може виступати в ролі підмета (*The boy ran away*), прямого додатка (*I saw the boy*) і непрямого додатка (*The teacher gave the boy a difficult task*) залежно від його місця в реченні.

9. Жаботинський П. Василь Симоненко – з козацького роду / П. Жаботинський // Літературна Україна. – 2005. – №29 – С. 7.

10. Жирмунский В. М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. / В.М. Жирмунский. – Ленинград: Наука, 1977. – 405 с.

11. Жулинський М. Г. Із забуття в безсмертя / М. Г. Жулинський. – К.: Дніпро, 1990. – С. 397 – 401

12. Йєш Д. Шандор Петєфі / Д. Йєш. – М.: Радуга, 1984. – 465 с.

13. Петєфи Ш. Избранное / Ш. Петєфи. – М.: Художественная литература, 1958. – 560 с.

14. Симоненко В. А. Вибрані твори / В. А. Симоненко. – К.: Смолоскип, 2010. – 852 с.

Побідаш І. Л.

к. філол. н., доцент,

кафедра видавничої справи та редагування

Видавничо-поліграфічний інститут,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ОБРАЗ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

У статті йдеться про бачення образу України сучасною молоддю. Стаття містить результати дослідження.

Україна – моя пектораль. Пектораль, за тлумачним словником, 1. дорогоцінна металева нагрудна прикраса, що її носили на ознаку влади фараони, єврейські первосвященики, римські сановники; 2. хрест із благородного металу, що його носять на грудях кардинали, єпископи та абати. Для багатьох українців їх країна, дійсно, пектораль, яку носять вони не на грудях, а у своєму серці, прикрашена вона не дорогоцінним камінням, а часто болями й тривогами, сумнівами та сподіванням, любов'ю та вірою.

Культурними та громадськими діячами сказано багато слів про Україну, про любов до неї, про місце її в житті кожного з нас тощо, які вивчаємо ми в школі, які популяризуються суспільством, з метою виховання молоді та освіти її. І це є правильно.

Метою нашого дослідження стало з'ясування питання: як проросли ті слова любові, образ України, створений письменниками та поетами, у серцях сучасної молоді. Завдання дослідження: 1. дослідження та узагальнення образу України сучасною молоддю; 2. визначення емоційно-семантичного наповнення відповідей;

право жити на вільній землі. У віршах автора не було настроїв смутку й розчарування, він мріяв дожити до того дня, коли Угорщина буде вільною: «*Нет, должен я дожить до дня того, – // Мой меч и лира бились за него!*» [13с. 389]. Шандор Петефі був убитий в 1848 році в битві під Шегешваром. Він загинув в липні – в останній місяць угорської революції.

Дослідивши поетичну творчість поетів, ми дійшли висновку, що в ліриці Василя Симоненка та Шандора Петефі можна виділити три групи мотивів: мотив кохання та світової гармонії, мотив любові до рідної землі, мотив вітаїзму, утвердження цінності кожного життя, мотив призначення поета та його місце в житті суспільства.

Мотив кохання та світової гармонії є одним із основних мотивів поетичної творчості обох митців. Ліричний герой поезій Василя Симоненка вважає любов найвищим дарунком долі, який потрібно берегти, сприймає свою кохану крізь призму чистоти, непорочності. Переважна більшість віршів Василя Симоненка та Шандора Петефі є автобіографічними, присвяченими друзинам.

Василя Симоненка та Шандора Петефі можна вважати поетами-вітаїстами. Василь Симоненко любив життя в усіх його проявах, був оптимістом, незважаючи на нелегку долю і страшну хворобу. Ліричний герой поетичної спадщини Василя Симоненка – це людина на складних перехрестях історії, поставлена у нелюдські умови буття, але яка бореться проти морального занепаду, бездуховності і деградації нації. Це людина, яка, перш за все, любить життя і за нього бореться – в цьому і полягає мотив вітаїзму.

Одержані результати дослідження відкривають нові перспективи для подальшого вивчення феномену Василя Симоненка та Шандора Петефі.

Література:

1. Блок А. А. Стихотворения и поэмы / А. А. Блок. – М.: Эксмо, 2007. – 566с.
2. Бондаренко А. Витязь молодшої української літератури / А. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – №9. – С. 31.
3. Бурко О. Твори, що вчать оптимізму / О. Бурко // Дивослово. – 2003. – №2. – С. 67-70.
4. Віват Г. «Я ж не люблю її з надмірної любові» (мотиви любові до України та її народу в українській поезії) / Г. Віват // Дивослово. – 2003. – №12. – С. 20-22.
5. Гаспаров Б. М. Литературные лейтмотивы. Очерки русской литературы XX века / Б. М. Гаспаров. – М.: Наука, 1994. – 304 с.
6. Гидаш А. Шандор Петефі / А. Гидаш. – М.: Художня література, 1949. – 218 с.
7. Гушкович А. А. Поэтический театр Петефи / А. А. Гушкович. – М.: Наука, 1970. – 298 с.
8. Дністровський А. «Шістдесятники» – дев'ятдесятники? Тяглість, розриви, конфронтація? / А. Дністровський // Українська мова та література. – 2005. – №15. – С. 24.

В українській мові дієслово має три часи – теперішній, минулий і майбутній. Форми часу і способу в українській мові утворюються головним чином за допомогою закінчень, префіксів або чергування звуків (*пишу – писав – напишу* і т. д.). У системі українського дієслова є форми доконаного і недоконаного виду.

В англійській мові немає форм доконаного і недоконаного виду. Для утворення форм часу і способу в англійській мові вживаються переважно допоміжні дієслова (*I am writing, I have written, I shall write* і т. д.).

В українській мові частини мови легко розрізнити за їх зовнішньою формою. Так, ми з першого погляду визначаємо слово *біліє* як дієслово, слово *білий* як прикметник, слово *білизна* як іменник за закінченнями, які є в цих словах.

В англійській мові слово найчастіше вживається без будь-яких закінчень, у формі чистої основи або кореня. Так, форма *light* може бути і іменником (*світло*), і дієсловом (*запалювати, світити*), і прикметником (*світлий, легкий*) залежно від свого місця в словосполученні і реченні.

Завдяки цій властивості в англійській мові нове слово часто утворюється із старого переосмисленням основи без будь-якої зміни зовнішньої форми (наприклад, від іменника *nail* – *цвях* утворюється дієслово *to nail* – *прибивати цвяхами*), тоді як в українській мові нове слово утворюється із старого звичайно додаванням префікса або суфікса (*молот – молотити*).

Наведені вище відмінності не вичерпують граматичних особливостей англійської мови порівняно з українською.

Література:

1. Барашкова Е.А. Граматика англійської мови. Збірник вправ «Іспит» – 2006.
2. Бовіна Г.І. Практикум з англійської мови «Центр учбової літератури» – 2008.
3. Романова Л.І. Практична граматики англійської мови «Айрис» – 2002.

Лушпа Олена, Григоренко Наталя

Національний університет біоресурсів та природокористування України

ДО ПИТАННЯ СИНОНІМІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У зв'язку з особливостями свого історичного розвитку англійська мова надзвичайно багата синонімами. Синоніми – це категоріально ідентичні словникові одиниці, що збігаються за обсягом в одному або декількох словникових значеннях, наприклад, *to end – to finish, jail – prison, gulf – bay, car – automobile*. Коли в лексикології говорять про синоніми, мають на увазі і порівнюють словникові значення слів. Одні й ті ж предмети набувають два найменування в силу випадковості (при цьому одне з них поступово виходить з ужитку) або в силу логічної необхідності: кожне зі слів по-різному

характеризує предмет. Різниця між синонімами як словами з ідентичним предметним значенням може йти по декількох лініях.

Синоніми можуть:

- 1) збігатися не у всіх словникових значеннях (якщо слово багатозначне);
- 2) збігатися не у всіх комбінаторних значеннях (тобто відрізнятися сполучуваністю);
- 3) відрізнятися щодо компонентного складу значень (тобто мати різне дефініруюче, емоційне та асоціативне значення);
- 4) розрізнятися за місцем поширення, часу використання і за сферою вживання.

Виходячи з вищесказаного можна виділити наступні різновиди синонімів:

- 1) повні та часткові;
- 2) комбінаторно тотожні і комбінаторно нетотожні;
- 3) однакові по компонентному складу (семантичні дублети) і різні щодо компонентного складу (емоційно нетотожні, дефініруюче нетотожні);
- 4) одностильові і різностильові;
- 5) американо-британські синоніми – найменування одних і тих же предметів, прийнятих в американському та британському варіантах англійської мови.

Одні й ті ж синоніми можуть належати до різних видів, наприклад, бути одночасно частковими емоційно нетотожні синоніми, які відрізняються за місцем поширення.

Повні синоніми – у них збігаються всі словникові значення, наприклад, льотчик (*airman – flyer – flying man*); сценарист (*screenwriter – scriptwriter – scripter – scenarist*). Часткові – багатозначні слова, що збігаються тільки в деяких своїх словникових значеннях. Комбінаторні нетотожні синоніми – це слова, що збігаються в словникових значеннях, але не збігаються в комбінаторних значеннях.

<i>prison</i>	<i>jail</i>
1. <i>in prison</i>	1. <i>in jail</i>
2. <i>put smb. in prison</i>	2. <i>put smb. in jail</i>

Емоційно нетотожні синоніми – виражають різне емоційно-оціночне ставлення в одних і тих самих предметів і, як правило, належать до різних стилів мовлення, будучи одночасно різностильовими синонімами (*he saw a girl* – стилістично нейтральний, *he beheld a girl* – торж., книжковий стиль). Асоціативно нетотожні синоніми мають різне асоціативне значення. Вони є семантично похідними від різних коренів і співвідносять один і той же предмет з різними класами предметів, наприклад, *money – cabbage, chips, berries, dough, brass; prison – cage, den, cooler, school, can, hotel*. Дефініруючо-нетотожні синоніми – синоніми, з яких один висловлює побутове, а інший – науково відпрацьоване поняття.

народу. Він обирає друге, хоча дуже тяжко переживає розлуку з коханою: «Рыдай, рыдай! О, если б ливень слез // Хоть каплю облегчения принес!»

[13, с. 393].

Такі вірші мають автобіографічне підґрунтя і присвячені дружині митця – Юлії. Свого часу поету прийшлося робити вибір, і він обрав Батьківщину. Петєфі став солдатом для того, щоб не лише словом, але й справою боронити власний народ. Однак, бажання бути щасливим, мати родину не залишали митця, і він на відстані від коханої створює щемливі вірші про вічну любов: «Люблю я, милая! // Как я люблю тебя! // Люблю твой тонкий стан. // Люблю твои глаза. // И голос твой люблю, // И волосы люблю, // И алость этих щек, // И мягкость этих рук» [14, с. 394].

Шандор Петєфі і Василь Симоненко, незважаючи на важке й коротке життя, сповідували філософію вітаїзму, любили життя, любили свій народ і дивилися на навколишній світ оптимістично: з вірою у перемогу, з вірою у власну мрію – вільну країну.

Вітаїзм (віталізм) (від лат. *vitalis* – життєвий) – стильова течія початку ХХ ст., проявилася у кількох модерністських напрямках (неоромантизм, футуризм, експресіонізм). Головна ознака – відтворення безперервного потоку життя, погляд на людину як на біологічну істоту. Джерело вітаїзму – вчення Ф.Ніцше про «діонісійське» (темне, інстинктивне) начало культури. Проте в українській літературі вітаїзм також стверджував життєвість, незнищенність нації.

Відкритість життю Василя Симоненка, по-юнацькому максималістська, романтична, визначила й наснаженість його поетичного вітаїстично піднесеного слова: «Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре! // Здрастуй, свіжосте нив! // Я воскрес, щоб із вами жити // Під шаленством весняних злив» [14, с. 190].

Поет нагадує про швидкоплинність життя: «Більше тебе не буде», і закликає спішити жити та кохати. Симоненко прагне довести своїм сучасникам, що на землі немає однакових людей, що людина є індивідуальністю. Вірш «Ти знаєш, що ти – людина» є своєрідним гімном цінності життя кожної людини. Людина для поета – це цілий світ: «На світі безліч таких, як я, // але я, їй-богу, один // ...Ми – це не безліч стандартних «я», // А безліч всесвітів різних» [14, с. 233].

Тему цінності життя і неповторності кожної людини Василь Симоненко продовжує у вірші «Я». Митець сприймає світ гармонійно, позитивно: «Люди – прекрасні. Земля – мов казка» [14, с. 263].

Характерним для всієї творчості Шандора Петєфі також є мотив вітаїзму. Це підтверджує вірш «Я говорю, что победит мадьяр», що був написаний автором за декілька днів до загибелі. Митець завжди вірив, що угорський народ переможе, зможе подолати всі негаразди й буде мати гідне життя. «Я говорю, что победит мадьяр» – у цих словах однойменного віршу виражена воля автора до перемоги і переконаність в її досягненні. Ця переконаність є яскравим прикладом філософії вітаїзму, тому що поет не збирається коритися долі, він постійно діє, постійно бореться за краще життя власного народу, Батьківщини, за своє

одній оправі, // Вмирав не раз, і знову воскресав, // Серцями людськими, мов каменем кресав, // Втопивши біль у віковій заграві» [14, с. 18].

Одним з провідних мотивів поезії Василя Симоненка та Шандора Петефі є **мотив кохання та світової гармонії**.

Мотив кохання у творчості Василя Симоненка реалізується через образ коханої, в якому поєднуються риси жінки, музи та України. У ліричних віршах митця відчутний вплив російських символістів, зокрема, Олександра Блока, який так само ототожнював кохану з музою, а в деяких віршах поєднував образ коханої з образом Росії. Поезія Блока формувалася під впливом поета і філософа-містика В. Соловйова. Ідейним стрижнем його вчення була мрія про царство теократії, яке виникає з сучасного світу, що є уособленням зла, але врятованого в майбутньому музою, дружиною, коханою, в образі якої зосереджено добро, гармонія світу, краса. Ця соловйовська тема є центральною в ранній поезії Блока. Лірична героїня творів поета стала символом найвищого уособлення гармонії, краси, жіночності. Рання поезія Олександра Блока справила сильне враження на молодого Василя Симоненка, який прагнув бути послідовником російського поета, про що він сам сказав у одній з поетичних замальовок: «То для мене зовсім не морока, // Що цвіте у віршах синь та синь. // Я – гібрид Єсеніна і Блока, // І Сосюри незаконний син» [14, с. 10].

У творах Василя Симоненка так само, як і в творах Олександра Блока, кохання є ірреальним, і стрижнем його є честь, відданість, совість. Ліричний герой побоюється образити кохану, адже вона є чистою, непорочною: «Я і в думці обняти тебе не посмію, // А не те, щоб рукою торкнутися смів. // Я люблю тебе просто – отак, без надії, // Без тужливих зітхань і без клятвенних слів. // Навіть в снах я боюсь доторкнутись до тебе, // Захмелить, одурити від твого тепла. // Я кохаю тебе. Мені більше не треба, // Адже й так ти мені стільки щастя дала» [14, с. 34].

У вірші Василя Симоненка бачимо чіткий перегук з віршем Блока «Русь», але російський символіст ототожнює Вітчизну з коханою, до якої побоюється доторкнутися: «Ты и во сне необычайна. // Твоей одежды не коснусь. // Дремлю – и за дремотой тайна, // И в тайне – ты почиешь, Русь» [1, с. 122].

Натомість Василь Симоненко у вірші «Я і в думці обняти тебе не посмію» все ж таки говорить лише про кохану дівчину, але ці два вірші об'єднує мотив недоторканності, недосяжності та чистоти коханої.

Мотив кохання у творчості Шандора Петефі реалізується через образ коханої. Кохана для ліричного героя є «маяком», завдяки якому оточуючий світ стає кращим: «Удушлив зной, блуждают в небе тучи, // Растут заботы, жизнь мою тесня. // Как темен был бы мир, мой светлый ангел, // Когда б не полюбила ты меня» [13, с. 373].

Ліричний герой поезії Петефі – це людина палко закохана, й, водночас, поставлена в межу ситуацію, ситуацію вибору, тобто екзистенційну. Ліричний герой Шандора Петефі має вибирати між коханням і свободою для свого

В англійській мові багато синонімічних пар, в яких одним із синонімів є словосполучення: *die, pass away, join the great majority, take the ferry, kick the bucket, go the way of all flesh*.

Виділяють два різновиди неправдивих синонімів (взаємозамінні в окремих випадках *car* і *vehicle*, і невзаємозамінні *famous* і *notorious*).

Vehicle (транспортний засіб) і *car* (автомобіль, машина) – висловлюють родові і видові поняття. Обсяги їх частково збігаються, вони можуть іноді замінятися один одного, але при цьому змінюється зміст висловлювання: думка виражається більш точно – менш точно.

Vehicle – це не тільки *car*. Якщо ми говоримо *vehicle*, маючи на увазі автомашину, то для нас не важливі ознаки, що відрізняють автомашину від інших засобів пересування.

І.В. Арнольд виділяє ідеографічні синоніми та стилістичні синоніми.

Ідеографічні синоніми відрізняються або додатковими значеннями, або вживанням і сполучуваністю з іншими, або і тим і іншим. Наприклад, *to understand* – *to realize* (*to understand* – відноситься до якогось конкретного вислову *to understand words, a rule, a text; to realize* – має на увазі здатність схопити якусь ситуацію).

Стилістичні синоніми – це близькі, а іноді і тотожні за значенням, але вживаються в різних стилях мови, наприклад, *enemy* (нейтральне), *opponent* (офіційне).

Вивчення синонімів в англійській мові має велике значення для тих, хто вивчає англійську мову. По-перше, вивчаючи синоніми в англійській мові, ви збагатите вашу мову і зможете підбирати потрібне вам слово в тій чи іншій темі, а значить, ваша мова буде звучати грамотно. Синоніми в англійській мові вживаються в різних функціях і з різними прийменниками, тому на це варто звертати безпосередню увагу. Наприклад, дієслова *share* і *partake* у значенні «розділити з ким-небудь свої і чийсь емоції, почуття і т.д.» вживаються неоднаково. Перший управляє прямим доповненням (*to share smb's destiny*), а другий керує прийменниковим доповненням (*to partake in smb's grief*). Враховуючи ці моменти, ви зробите вашу мову граматично правильною.

Ігнатова Н.М.

Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет», Україна

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОГО СТИЛЮ

Знання іноземної мови та професійна компетентність є важливими шляхами рішення соціальних та професійних задач підготовки перекладачів.

Читання та переклад спеціальної науково-технічної літератури, вміння спілкуватися на професійні теми, вміння вести технічну та ділову документацію – складові навчання майбутніх перекладачів.

Розуміння спеціалізованих технічних текстів має свої особливості та по праву вважається складним видом перекладу.

Слід відмітити, що сфери і ситуації професійного спілкування фахівцями в різних сферах професійної комунікації надзвичайно широкі.

Вивчення мови будь-якої спеціальності характеризується складністю засвоєння великої кількості термінів і спеціальних понять.

Майбутні викладачі повинні бути ознайомлені з теорією перекладу.

Перед початком роботи перекладач повинен встановити, який з видів текстів він опрацьовує.

Технічні тексти та тексти природознавчих наук потребують спеціальних методів перекладу.

Науково-технічні тексти характеризуються тим, що в них знання предмета є більш важливим, ніж знання мови і поширюється на знання спеціальних термінів.

Тип тексту визначає, як слід його перекладати. Тип тексту підказує вибір методів і засобів перекладу.

В межах наукового стилю розрізняють академічний і науково-популярний підстилі. Перший орієнтований на підготовленого читача, другий – на нефахівця або на недостатньо підготовленого адресата.

В структурі наукового стилю виділяються підстилі і за галузями наукових знань. Можлива диференціація особливостями окремих наук, наприклад фізики, хімії, екології тощо. Основні риси наукового стилю це підкреслена логічність, змістовна точність, інформаційна насиченість, об'єктивність викладання тощо. Багаточисленна термінологія представляє цей лексичний пласт.

Основу мовленнєвого оформлення наукових текстів складає стандартизованість – вибір клішированого мовленнєвого варіанта (морфологічний рівень).

До синтаксичних особливостей оформлення науково-технічних текстів слід віднести використання клішированих структур, широку систему елементів зв'язку тощо.

Наукова мова характеризується ускладненням синтаксисом, використанням складносурядних і складнопідрядних конструкцій, складністю простих речень з різноманітними відокремленими зворотами, пасивними конструкціями.

Лексичне оформлення науково-технічних текстів відрізняється, перш за все, насиченістю вузькоспеціальними і загальнонауковими термінами. Це пояснюється специфікою термінів, їх однозначністю, точністю, інформативністю.

Наукові тексти розподіляються на наукові, науково-реферативні, науково-довідкові, навчально-наукові.

Наукові тексти: монографії, наукові статті, наукові доповіді.

Засоби масової інформації публікують статті науково-популярного характеру. Такі статті виходять за наукового стилю і виконують інформаційну функцію. Теоретична спрямованість змісту висловлюється у використанні лексичних і синтаксичних особливостей наукового-мовлення. Виділяється підстиль науко-

до своєї творчості. Поети рано усвідомили власне призначення, досягнувши всю відповідальність за свою художню спадщину. Саме це і стало поштовхом для роздумів над проблемами існування митця і мистецтва в українській та угорській літературі та культурі, адже творчість є своєрідною передачею іскри душі своїм читачам.

Василь Симоненко прагнув збагнути процес становлення митця, роль художньо-поетичного слова в житті суспільства. Автор ніколи не жалкував за прожитим, не нарікав на долю: *«Я хочу бути несамопитим, // Я хочу в полум'ї згоріти, // Щоб не жаліти за прожитим, // Димком на світі не чадіти»* [14, с. 187].

Шандор Петефі вважав своїм основним призначенням розповідати співвітчизникам правду. Найбільше митець хотів бути для своєї нації «вогником», який побачать скрізь і зреагують: *«Я – маленький вогник у ночі моєї батьківщини, але я – вогник, і хай при світлі його нація може прочитати в книзі долі тільки одне слово, проте слово це – Надія»* [13, с. 373]. Автор мріяв бути «вогником» для своїх співгромадян, прагнув нести світло в серця нації, намагався силою свого слова спонукати до дії, саме ці пориви знайшли своє відображення в ліриці митця. Цим прагненням творчість Шандора Петефі суголосна творчості Василя Симоненка, адже український митець також ставив собі за мету поезією пробудити власний народ, вказати йому правильний шлях.

Шандора Петефі та Василя Симоненка можна вважати поетами-кордоцентристами. Поети сприймали оточуючий світ серцем. Шандор Петефі дивився у майбутнє з тривогою: *«Душу вывороти, лира! // ..До последних замираний // Звуков сдерживай раскат – // И в горах времен, пожалуй, // Твой аккорд, как гул обвала, // В будущности повторят»* [13, с. 402].

Так пронизливо міг говорити лише поет, котрий сприймає світ серцем. Петефі був переконаний в тому, що «акорд» його «ліри» не зникне безслідно, а буде сприйнятий і продовжений нащадками.

Інтимний, душевний для будь-якого митця процес становлення Василь Симоненко змальовує через контраст з природою в поезії «Тиша і грім». Це захоплююче дійство бентежить, бо мистецтво – прекрасне. З перших рядків ми відчуваємо песимістичність буденності життя: *«І здавалось – життя задріма-ло, завмерло, // Заблукало в безмежжі немірних нив»* [14, с. 137].

Але сталося прозріння: *«Грім ударив мені в груди, Грім з ясного неба. // І убив у серці тишу, Розпанахав спокій – // Я стою і вітром дишу на землі широкій!»* [14, с. 138].

Таке життя і стало поштовхом до творчого самоусвідомлення, адже грім – це Муза, яка допомагає зрозуміти всю радість і трагізм свого покликання: *«Сам я сонний ходив землею, // Але ти, як весняний грім, // Стала совістю і душею, // І щасливим нещастям моїм»*. [14, с. 138].

Та передчуває поет і нелегку долю своєї музи, і посмертну славу. Ці думки знайшли відображення у сонеті «Поет», в якому автор проголошує безсмертя художньо-поетичного слова і митця, який його творить: *«Я жив не раз, хоч не в*

MATEŘSKÁ ŘEČ A LITERATURA

Івкова К. А.

Севастопольський міський гуманітарний університет

МОТИВИ ЛІРИКИ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА ТА ШАНДОРА ПЕТЕФІ

Василь Симоненко і Шандор Петефі мали трагічно схожі долі – обидва поети померли рано: Василь Симоненко – у 28 років, Шандор Петефі – у 26; обидва були селянського походження, дитинство обох митців було позначено бідністю й нестатками.

Василь Симоненко – знакова постать другої половини минулого століття – і то не тільки в розрізі мистецькому, літературному, а й у контексті суспільному, оскільки його поезія перейнята громадянським пафосом.

Життя і діяльність Шандора Петефі (1823–1848), великого угорського поета XIX століття, органічно пов'язані з визвольною боротьбою, яку вів угорський народ проти феодально-кріпосницького гніту та Австрійської імперії. Ім'я Шандора Петефі ввійшло не тільки в історію угорської класичної літератури, але й в історію національно-визвольної боротьби угорського народу. Поет був одним із керівників і активних учасників угорської революції 1848–1849 років.

Досліджували творчість Шандора Петефі та Василя Симоненка І.Дзюба І.Драч, Д.Ійєш, М.Ільницький, С.Крижанівський, Б. Кун, Б.Олійник, Є.Парнов, О.Пахльовська, О.Росіянов, М.Сом, Л.Тарнашинська А.Ткаченко. Об'єктом дослідження найчастіше ставали характерні риси поезики письменників. Водночас попри пильну увагу та постійний інтерес науковців до постатей цих митців засвідчуємо відсутність дослідження з теми, винесеної у назву кваліфікаційної роботи.

Мета даного дослідження – виявити й проаналізувати основні мотиви поетичної творчості В. Симоненка та Ш.Петефі.

Об'єктом дослідження стали поетичні збірки В.Симоненка «Вибрані твори» та Ш.Петефі «Вибране».

Предмет дослідження – система мотивів лірики Василя Симоненка та Шандора Петефі.

Мотивна організація лірики Василя Симоненка та Шандора Петефі зумовлена тогочасною епохою, патріотичним піднесенням митців, а також ідейно-естетичними пошуками письменника.

У поезіях Василя Симоненка переважають мотиви значення поета в житті суспільства, любові до рідної землі, кохання та світової гармонії, вітаїзму.

Одним з провідних мотивів лірики як Василя Симоненка, так і Шандора Петефі є **мотив значення творчості поета**. Митці дуже вимогливо ставилися

вої публіцистики, куди входять такі мовленнєві жанри, як «стаття», «хроніка», «огляд», «інтерв'ю», «репортаж».

Одним з видів інформаційних видань є реферативні журнали, де публікуються анотації, реферати. Оформлення даних типів текстів має національну специфіку в різних культурах.

Науково-довідковий тип тексту реалізується в довідниках.

Навчально-науковий тип – підручники, навчальні посібники.

Окремо серед мовленнєвих жанрів наукового стилю стоять патент, промислова реклама, технічна інструкція.

Основним завданням перекладу, як засобу міжмовної, є збереження інформаційної цілісності. Іншим аспектом є збереження загального стилістичного спрямування тексту.

Перекладач має володіти теоретичними знаннями у галузі перекладу різномовних та різножанрових текстів, знаннями щодо етапів перекладацької діяльності та методів її здійснення, мати поняття про адекватність та еквівалентність у відношенні до наукового перекладу, про стилетворчі складові тексту і засоби їх відображення при перекладі тощо.

У процесі підготовки майбутніх перекладачів важливо не лише ознайомити студентів з метою та стратегіями науково-технічного перекладу, але й визначити критерії для оцінки якості результатів перекладу.

«Чорновий переклад» – передає основний зміст оригіналу, але з деякими неточностями в термінології.

Редагування перекладу редактором повинно видати «точне застосування спеціальної термінології».

Перекладач повинен будувати свою роботу на міцній науковій основі, провести глибокий філологічний аналіз тексту, дбати щоб переклад був доступний даному адресату.

Професійна компетентність перекладача та знання мови є важливими шляхами рішення соціальних та професійних задач підготовки фахівців.

Література

1. Алесєєва І.С. Професійний тренінг перекладача. – вид. «Союз», 2001.-258 с.
2. Валеева Н.Г. Введение в переводоведение. – М.: Изд-во РУДН, 2006.
3. Головін В.М. Переклад економічної термінології. – К.: Наука, 2005. – 187 с.
4. Кияк Т.Р. Теорія і практика перекладу (німецька мова) – Вінниця: Нова книга, 2006.-592 с.

Семисюк А.М., Лапа Г.М.

Буковинський державний медичний університет

ІННОВАЦІЙНА ЛЕКСИКА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ СУБМОВІ «СТОМАТОЛОГІЯ»

Дослідження мовних динамічних процесів свідчить про функціонування сучасної німецької мови підмови «Стоматологія» у безпосередньому зв'язку з неологізацією, оскільки це спричиняється якісними змінами у складі тематичних субкласів термінологічних та лексичних груп.

Потреба номінації численних нових реалій та понять у німецькій субмові «Стоматологія» зумовлює детальний аналіз інноваційної лексики вищезазначеного корпусу, щоб визначити її лексикосемантичні, лексикографічні, концептуальні ознаки у системі формування термінологічного тезаурусу «Fachsprache» – мова за професійним спрямуванням.

Динамічний розвиток стоматології як науки, її зв'язок з багатьма сферами медицини уможливив з'ясувати структурну організацію її концептосфери і описати фаховоорієнтований інноваційний процес.

Значна концентрація інноваційної лексики має місце у номінації понять, пов'язаних з методами обстеження, діагностики, профілактики захворювань зубів та ротової порожнини, імпланталогією, лікуванням карієсу та парадонтопатії, застосуванням сучасної стоматологічної техніки, медикаментів з впровадженням сучасної інформаційної стратегії, появою нових спеціальностей у стоматології і ін.

В результаті аналізу лексикографічних джерел ми виявили 117 лексичних інноваційних одиниць німецької субмови «Стоматологія» і дійшли висновку, що цей пласт медичної лексики інтенсивно розвивається завдяки стрімкому розвитку медицини, її міжнародної наукової та практичної інтеграції. Інноваційна лексика на позначення німецької концептосфери «Стоматологія», віддзеркалює її бурхливий розвиток і складає значну групу у даній субмові.

Сучасна німецька лексика субмови «Стоматологія» характеризується спрямуванням до максимальної стандартизації та уніфікації, намаганнями посісти чільне місце у ролі засобу міжнародного наукового спілкування у галузі медицини, і в цьому процесі інноваційна лексика відіграє не останню роль.

Моделювання інноваційного лексичного складу німецької субмови «Стоматологія» виявила такі тенденції у розвитку цієї лексико-семантичної системи: перш за все це запозичення з класичних мов, запозичення з англійської мови збільшуються. Це пояснюється домінуючою роллю англійської мови у фаховій науковій комунікації, поодинокими є запозичення з французької та італійської мов. Серед інноваційної лексики спостерігаються і

2. Zemskaya E.A. A weed or a rose? (To a question of safety of Russian emigrants language of the fourth wave)// The Russian Academy of Sciences. Literature and language. 2002, vol. 61, № 4, p. 37-42

3. Zemskaya E.A. General language processes and speech portraits of the individual // Russian Language Abroad: common processes and speech portraits. M-Vienna, 2001.

4. Krysin L.P. Foreign words in the context of contemporary social life // Russian language at the end of the XX. century (1985-1995). M., 1996, p. 142-161

5. Nazarov M. The mission of Russian emigration. – Stavropol, 1992. – 30p.

6. Priorova I.V. The interaction of paradigmatic and syntagmatic in Russian: a monograph. – Astrakhan: Publishing house «Astrakhan University», 2010 – 274p.

7. Raev M. Russia abroad. The cultural history of Russian emigration. 1919-1939,-M.: Progress Academy, 1994. – 66p.

eign country. This function is used for the entitlement of the vital social institutions, agencies and events. For example in English: food stamp, welfare, green card.

2) The second function is communicative and it is used for self-actualization and self-affirmation of immigrants while creating a certain type of verbal behavior, which is more typical of recent immigrants of the fourth wave who did not know the language of the new country properly. The results of observations, carried out by E.A.Zemskaya, in different countries including Germany reflect distinct patterns: those who know the language rather well and use two or three other languages fluently, can easily switch from one language to another and they do not need to demonstrate their knowledge of a foreign language.

3) The third function is expressive-stylistic, playful, and is used to express the attitude to what is going on, sometimes to the fact that relates to a new country and way of life. The resulting irony, persiflage, or pun is most often found in the speech of the immigrants of the third and fourth waves, as a foreign language for them is a novelty in the background of not forgotten knowledge of Russian language and newly learnt foreign language. For these native-speaker is peculiar a linguistic reflection, combination in puns Russian and non-Russian words.

Modern media resources reveal significant differences in the presence of foreign-language signs in the contemporary realities of immigrants of the first and fourth waves. The need to use the words abstract semantics for the first wave of immigrants is necessary because they had already forgotten the Russian equivalent. The newcomers have not yet had time to forget the Russian words, foreign words are used because of the «linguistic laziness», saving the resources of speech, as well as to show an active being included in the new life [3].

Thus, the assimilation process of «foreign» in the vocabulary of the Russian-speaker abroad is strongly stimulated by the growth of hybrid formations in the natural communication of the new country of residence, which is projected on the media and media resources. Gradual transformation of the Russian language happens through oral and written forms of communication, which was originally foreign structural and semantic elements are used in everyday speech of the Russian-speaker. Modern media and media resources actively contribute to the fact that the changing of the status of a «foreign» to the «other», and then – the «other» to the «own» takes place rapidly. The formation of a special type of speech of a Russian-speaker abroad is due to the fact that in the online discourse, as in natural conversation, the margin between the «foreign» and the «own» is diffused in accordance with the communicative competence of the speaker and his desire for rapid assimilation into a foreign language environment.

References:

1. Zemskaya E.A. The specificity of semantics and combination theory of manufacture of words-hybrids//Slavische Wortbildung: Semantik und Kombinatorik / Hrsg. S. Mengel. Münster-Hamburg-London, 2002a. S. 157-169.

епонімні утворення, особливо вони є наявними у таких номінативних класах як: « медичний інструментар», « оперативні втручання у ділянці ротової порожнини»; – Spatel nach Gademann, Extraktionsinstrumente nach Neumann.

У німецькій концептосфері «Стоматологія» ми зустрічаємо інноваційну лексику, утворену окремо із використанням наявних у німецькій мові словотвірних ресурсів, термінологізовану та загальноновживану лексику, багатокомпонентну термінологічну лексику, абрєвіатури.

«Стоматологія» збагачується саме такою інноваційною лексикою: Zementkaries, Amalgamallergie Endodontie, Mundbiotop, Hochrisikopatient, Fissurversiegelung, Zahnseide, Zahnextractor, Plaque, Curetage, Millieu, Zahnimplantation, initial, adhäsiv, Okklusion, Zahnmodul, Attacke, EDV. Найбільш ефективним способом утворення інноваційної лексики є словоскладання, афіксація конверсія, абрєвіація, епонімізація запозичення з англійської мови, калькування.

Вивчення стоматологічної лексики з урахуванням динамічного аспекту свідчить про те, що у процесі утворення інноваційної лексики діють два чинники: пізнавальний і прагматичний, де пріоритет належить когнітивній діяльності. Важливим джерелом виникнення інноваційної лексики є безпосередньо сама концептосфера фаху.

Створення лінгвістичних інновацій являє собою складний мовленнєво-розумовий процес, що реалізує різнопланові пізнавальні та мовні механізми. До перших відносять: аналогію, опозицію, асиміляцію, акцентування, понятійну компресію, деталізацію. До других – афіксацію, словоскладання, скорочення, запозичення, семантичні засоби словотвору, конверсію, калькування, неологізацію.

Інноваційну лексику можна поділити на власне неологізми, де нова форма поєднується з новим змістом та транс номінативні, коли нова форма поєднується зі значенням, яке раніше кодифікувалося іншою формою та семантичні – це нові лінгвістичні (термінологічні) одиниці, де нове значення позначається формою, яка вже існувала.

Номінативні класи інноваційної лексики, які функціонують у німецькій субмові «Стоматологія» представляють певні труднощі у коректному перекладі. Формуючи термінологічний вокабуляр, ми користувалися трьома методиками перекладу Р. Якобсона – внутрішньомовним типом, або перефразування, тлумаченням, або власне перекладом. При цьому інноваційні лексичні та термінологічні одиниці піддавалися аналізу їхньої структури та семантики компонентів для досягнення адекватного перекладу українською мовою новоутворень у сучасній німецькій субмові «Стоматологія».

Отже, інноваційна лексика – це мовні одиниці, які утворились для номінації нового поняття на ґрунті нових концепцій, їх кількість завжди збільшується, що ще раз свідчить про динамізм мови за професійним спрямуванням, і яка виникає для професійної комунікації.

Література:

1.Александрук І.В. Когнітивні та мовні механізми утворення неологізмів та okazionalizmів у творах жанру фентезі Електронні ресурси <http://www.ukruniversity.ua/VNS/Aleksandruck.I.V.pdf>

2.Биховець Н.М. Запозичення серед англійських неологізмів(70-ті роки)/Н.М.Биховець//Мовознавство. – 6.- С.57-63.

3.Коновченко Н.Д. Построение поля стоматологической терминологии//Терминологическое обеспечение научно-технического прогресса. – Омск: изд-во ОПН,1988г., с.85-86.

4.Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика/Я.И.Рецкер. – М.Валент, 2009. – 240 с.

5.Селіванова О.О.Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О.Селіванова. – Полтава: -К.,2006. – 716 с.

6.Herberg D.Neologismen – lexikologisch und lexikographisch betrachtet // Sprachpflege. – 1988. – Н.7.-S.109-112

Медведская О.В.

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины, Беларусь

ВИДЫ И КЛАССИФИКАЦИЯ КАЛАМБУРОВ НА ПРИМЕРЕ БРИТАНСКОГО СЕРИАЛА «BLACK BOOKS»

Английские телесериалы имеют при себе одну главную черту, отделяющую их от ситкомов из других государств – это юмор. Юмор в Британии постоянно был чрезвычайно специфичным и воспринимался не всегда легко и правильно. Но нельзя спешить окрестить их юмор плоским. Тут многое зависит от качества перевода и многого другого. Есть вещи, которые просто невозможно перевести с английского языка, в таких случаях нужно придумывать просто аналогичные свои шутки. Вот и сыплются на головы англичан несправедливые обвинения в плоскости их шуток. Английский «тонкий юмор» построен на игре слов, которая и представляет настоящее испытание для навыков переводчика [1]. И познакомиться с английским чувством юмора можно на примере британских телесериалов.

«Black Books» (приблизительный перевод с англ. – «Книжный магазин Блэка») – британский телесериал-ситком, созданный Диланом Мораном и Грэхемом Лайнеханом для канала Channel 4. Первый сезон стартовал 29 сентября 2000 года. Дважды, в 2001 и 2005, сериал получил премию BAFTA в номинации «Лучшая комедия положений»[2].

В данной статье каламбуры из сериала «Black Books» будут рассматриваться согласно классификациям болгарских ученых С. Влахова и С. Флорина.

nism also remains strong. Stem of borrowed word of different parts of speech are joined with the Russian word-formation affixes and become words-hybrids [1, 157-169]. For example: English. Slice – slaysik (слайсик); German: sich melden – zamel-dovatsya (замельдоваться); putzen – puttsat (путцать), French: bébé – Bebeshka (бешешка), charmant – sharmantnost (шарматность). Words hybrids are inclined like ordinary words of the Russian language.

The reasons of the borrowing of foreign words in Russian are explained by L.P.Krysin long ago [4, 142-161]:

a) foreign words refer to something specific in the new life that does not exist or is not characteristic of life in Russia. There are no Russian-word nominations for the naming of the objects or phenomena. For example, English: appointment, welfare, food stamp; German: Arbeitsamt, Sozialamt, Termin, Tiefgarage, Eintopf.

b) Similar objects and phenomena are found in Russia and they have their names, but they are so dramatically different in their pragmatics from foreign, that the Russian word does not convey their specificity. Compare: Russian – подвал, English – basement, German – Keller.

c) High communicative relevance of the concepts that are designated with non-native words, and consequently a high frequency of their use in naming the important realities of life in the specific country. Here are some of the names of the various parallel languages that are used, usually without any translation: English – Sale, German – Angebot, Sonderangebot, French – solde, Finnish – Tarjous.

In natural conditions abroad numerous inscriptions, signs, plates, hanging around the city, such as: Sale! Angebot! Tarjous! are provoking the Russian-speaker to use these words rather than their Russian equivalents. Thus, the need for accurate category, specific pragmatics, the high relevance of the concept of communicative stimulate make Russian-speakers use the borrowings from the language of the country of residence in different types of communication [2, 37-42]. Often these reasons are merged into one. For example, German «Keller» and American «basement» are very different in their structure and purpose of using from Russian «podval». In direct communication among the very commonly used words in German belongs the word «doch» which expresses a variety of types of reactions to the companion's speech (after, of course!, well, really!). Frequently used in so called Russian-German are the words: Putzfrau ('cleaner'), Bahnhof ('Station'), Onkel ('uncle'), Tante ('aunt'), film (photofilm), Abitur ('matriculation examination'), Geld ('money'), Krankenhaus ('Hospital'), warum? ('Why?'), Was? ('What?'). These words are also actively involved in formal and informal online discourse.

The use of «foreign» in the media discourse of migrants reveals the same principles of operation which are characteristic of natural communication in three ways [3]:

1) The first function is the most common: nominative, it is used to name the realities that are absent in Russia and indicates the degree of development of a new immigrants of social, economic, cultural, residential and other aspects of life in a for-

There are differences in the use of different lexical-semantic groups in the language of immigrants. The most productive group consists of nouns, necessary to describe the realities of the new language environment. They are followed by all kinds of speech and etiquette replica reaction. Adjectives and verbs are less prone to agrammatism [6] and more are used in the form in which they exist in the language of the source, as invariable and as changeable words. Unlike the adjectives, verbs are always conjugated forms. Invariant verbs do not exist in a foreign language. Verbs are usually transformed only by the immigrants of the fourth wave and it is a characteristic feature of the latest phase of the life of the Russian language abroad.

In a foreign country the representative of a foreign mentality faces many formal systems, rules and regulations that are prolonged in mass media and media resource. As a rule, they are not translated. Special attention should be paid at the entitlement of some customs and etiquette standards relating to the public sphere and everyday life. The nominations for this kind are of a high frequency and have great communicative significance for foreigners in many countries. Among these concepts is «заранее условленная деловая встреча» a pre-determined business meeting, which is denoted in English as «an appointment» and in German as «Termin». In Russian there is no one-word equivalent to this concept. The word «свидание» a date (the same as «rendezvous») refers to the purely private sphere, the word «встреча» – a meeting is of a common value, «a business meeting» seems too long and does not point to an important component of 'agreement'. It turns out that the name of the possible types of meetings: «appointment» (аппоинтмент) and «Termin»(термин) can be extended for meeting at the doctor, hairdresser, supervisor, landlady and neighbor.

Initially unfamiliar «foreign» words and semantic elements are used in everyday speech of a Russian native-speaker. Washing out the linguistic boundaries between «foreign» and «own» happens stepwise : at first, changing the status of a «foreign» to the «other», and then «the other» to «the own». Thus, the process of assimilation of «foreign» words in the lexicon of the Russian native-speaker abroad depends on its contacts that promote gradual transformation of Russian speech in non-Russian metropolis.

The speech of Russian people living outside Russia, has specific features. The Internet discourse reinforces the main differences between the Russian language abroad and reflects the communicative specificity of the country of residence. In the online discourse of our countrymen, foreign words are used as a rule:

- To refer to realities that do not exist in Russian language;
- To demonstrate knowledge of the language of the country of residence;
- For implication of the «linguistic laziness» which encourages the use of foreign words in the original for a one-word expression, escaping from the use of hyperverbal Russian equivalent: for example the German word «Monatskarte» in its translation into Russian will sound like «проездной билет на месяц»a monthly pass.»

A distinctive feature of the Russian language functioning abroad is that Russian speakers actively involve foreign words in the sphere of Russian grammar: the most of the nouns are declined and the verbs are conjugated. The word-formation mecha-

Они разделяют каламбуры по типу на лексические, фразеологические и фонетические [3, 57].

Лексические каламбуры. В составе группы лексических каламбуров рассматриваются единицы, построенные на основных лексических категориях: обыгрывание многозначных слов, каламбуры, построенные на частях слов, а также некоторые особые случаи, такие как термины, имена собственные и аббревиатуры.

Примеры игры слов, построенной на многозначности слова, наиболее типичные и многочисленные из лексических каламбуров в данном сериале. Основной для подобной игры нередко бывают не многозначные слова в прямом смысле, а единицы, содержащие один и тот же корень.

- <i>Damn right, before I send this building downtown to the boys in the lab. I'm sequestering these as evidence. And I'm issuing you with a decree of... sub... ju... dae. Subjudae! You are under a legal subjudaeto stay there.</i>	- <i>Будьте уверены, посмотрю, пока не отправил всё здание целиком парням из лаборатории. Я конфискую это в качестве улики. И я выношу вам постановление о... саб... су... дии. Сабсудии! По сабсудии вы обязаны оставаться здесь.</i>
--	--

Лексический каламбур может быть осложнен введением авторского неологизма – действительно нового слова, окказионализма, подходящего и употребленного только в данном случае, – или же приданием нового значения существующему слову на основе лишь близости созвучий. Подобный вид лексического каламбура занимает второе место по частоте появления в сериале.

- <i>It's all waffle! Nobody will admit wine doesn't have a taste.</i>	- <i>Вздор! Просто никто не готов признаться, что у вина нет вкуса.</i>
- <i>But you can't taste anything. You smoke eight bajillion cigarettes a day!</i>	- <i>Но ты вкуса всё равно не чувствуешь. Ты же куришь по восемь газллионов сигарет в день!</i>

При переводе также нередко встречались каламбуры, которые строятся на «частях слов», точнее – на осмыслении немотивированно расчлененных, «состыкованных» или измененных слов. Лексическая единица расщепляется (без учета ее морфологической структуры) и «щепки» осмысляются на подобие шарад; или в слово вклиниваются слоги или буквы (также морфологически не мотивированно) с тем, чтобы придать ему новое значение, не лишив первоначального; или лексема видоизменяется при помощи неприсущих ей суффиксов или

иными средствами, чтобы придать ей значение, присущее другим словам и т.п. Подобные «неологизмы», нередко обремененны ассоциациями и намеками.

- Well, they invited me to a dinner party and I went, had a good time, woke up with a bit of a hangover. Well, a big hangover. So I went to the chemist to get some fizzigood.	- Значит, они пригласили меня на званый обед, и я пошёл, отлично провёл время, проснулся с небольшим похмельем. Ужасным похмельем. И я пошёл в аптеку,
- Some what?	купить антипохмелина.
- Fizzigood – make feel nice.	- Чего?
- Oh, Alka-Seltzer.	- Ну, антипохмелина.
	- А, «Алка-Зельцер».

К лексическим относятся также каламбуры, построенные на особых лексических единицах, таких как термины, имена собственные и аббревиатуры.

Говоря о терминах, было отмечено, что многие созданы на основе общеязыковых слов, откуда, с одной стороны, смешение терминологического значения с нетерминологическим, а с другой – возможность их каламбурного обыгрывания. Но, в общем, перевод каламбуров, основанных на терминологии, ничем существенным не отличается от перевода обычного каламбура на основе многозначного слова. Важно не упускать из вида возможность натолкнуться на такую игру слов.

- You are being irrational. The only way to inner peace...	- Ты ведёшь себя иррационально. Единственный способ обрести внутреннее спокойствие...
- Stop talking goo. The only thing that will bring me inner peace is a beard-seeking missile.	- Хватит нести чушь. Единственное, что принесёт мне внутреннее спокойствие – это ракета класса земля-борода.

Имена собственные, в первую очередь антропонимы и топонимы, которые причисляются к говорящим (значимым, смысловым) именам, представляют группу чрезвычайно активных и своеобразных компонентов игры слов. В принципе, каждое говорящее имя можно считать если не выраженным, оформленным каламбуром, то потенциальным каламбуром или заготовкой для него. В случае нашего исследования само название сериала «Black Books» можно причислить к говорящему имени собственному. Имя главного Бернард Блэк (Bernard Black), а название его книжного магазина «Black Books» – игра слов, основанная на игре значения слова «black». С одной стороны, это фамилия, с другой стороны это прилагательное, отражающее атмосферу, в которую попадают посетители этого книжного магазина, и тяжелый, если не прескверный характер,

Priorova Irina, Lebedeva Irena
Astrakhan State University

THE OPPOSITION OF THE «OWN» AND «ANOTHER» IN THE LANGUAGE OF MODERN COMMUNICATION

The reduction of personal contacts proportion and the growth of depersonalized forms of communication is connected with the expansion of the Internet. In recent decades, this has affected the displacement of the research interests center from an analysis of the author's personalized identity to the analysis of media material. In this regard, there are qualitative changes in the communication field of certain age group representative with mass audience. The role of the Internet discourse concerning the new cognitiv-communicative medium increases. If we consider this effect in the areas of polyethnicity it is increasingly evident in communication of Russian migrants abroad. We will briefly review the features characteristic to communication of the Russians in modern Germany.

Today there are many Russian newspapers, radio programmes and Russian television in Germany. In Berlin there are six Russian kindergartens, attended also by German children wishing to join the Russian culture. There is also a «Russian House» – a center of Russian culture. All of these facts stress the importance of Russian communication in the environment of alien language and culture. But against the replication of Russian culture in contemporary Germany there are limitations in the functioning of the Russian language in the media communication and in everyday speech. The representatives of the fourth the final wave of emigration from Russia went largely without knowing the language of their host country, so the main task for them in the first phase of adaptation was to study the foreign language. The analysis of the Internet discourse reveals the facts of linguistic contamination, which is often used by Russian emigrants. The need for rapid acquisition of language skills leads to talk on a mixture of Russian and the language of the new country of residence. The presence of foreign words in the Russian language was characteristic of the speech of the first wave of immigrants, but the fourth wave is characterized by a few other signs of linguistic assimilation, which are stimulated by media resources.

The words with the abstract semantics, such as *responsabilité* (responsibility), *personality* were usually used by the first wave of immigrants in case when the Russian equivalent of deliberately was excluded. The use of foreign-language inclusions by the first-wave immigrants occur not because they want to use «foreign» word in their speech, but because they lost competence, they forgot Russian equivalent. The newcomers, the fourth- wave immigrants, not having forgotten the Russian words, use foreign words as a reflex because of their «linguistic laziness». Saving verbal resources, they use foreign words to show their belonging to a new life.

- дозволяє простіше інтегруватися з іншими культурами;
- дає можливість вступити в діалог з іншими культурами та забезпечує засвоєння їх досвіду;
- одним із значних позитивів універсальної мови Інтернет є те, що вона постає як база інтеграції загальнолюдських цінностей, що збільшує їх значимість.[1, с.19]

Недоліками вважається зворотній бік переваг – формування інтегративної універсальної мови спілкування зі світом супроводжується «епідемією» спрощення та збіднення інформаційного поля, національної та світової сучасної культури.

Електронні засоби комунікації створили справжній бум «інформаційного сміття», відрефлексувати та відсортувати який масовий споживач електронної інформації неспроможні. Дуже важливою проблемою на сьогодні є універсалізація мови Інтернет, що відображається на функціонуванні національних мов.

Постає діалектична проблема є якщо люди не турбуються про збереження мов, Інтернет і глобалізація будуть значною мірою прискорювати зникнення цих мов.

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що глобалізація відкрила нову еру інтерактивного спілкування між народами, державами та приватними особами, але вона також викликає певну стурбованість, можливо, веде до розростання маргіналізації. Міжнародні і внутрішньодержавні структури повинні це враховувати, особливо, коли йдеться про доступ до знань, про поширення нових інформаційних і комунікаційних технологій та про розвиток багатомовності в Інтернет.

Вирішення цих проблем не може бути простим, оскільки навіть якщо інформаційні технології й зможуть істотно поліпшити вільне поширення знань, вони ж можуть призвести до ще більшої нерівності між тими, хто має доступ до всього інформаційного достатку (інформаційно багатими) та тими, хто цього позбавлений (інформаційно бідними).

Мова є основою спілкування між людьми і одночасно частиною їх культурної спадщини. Для багатьох вона має глибоку емоційну й культурну цінність, оскільки мова пов'язує людей з їх літературним, історичним, філософським та освітнім надбанням. Тому мова користувачів не повинна перешкоджати їх доступу до спадщини різних культур, які присутні в кіберпросторі. Отже, гармонійний розвиток інформаційного суспільства можливий лише в тому випадку, коли всіляко підтримуватиметься наявність інформації різними мовами, репрезентували різні культури

Література:

1. Литвинцева А.В. Інтернет-мова як фактор сучасної міжкультурної комунікації / А.Литвинцева // Комунікативні стратегії інформаційного суспільства. СПб: 2007.
2. Культурне і мовне різноманіття в інформаційному суспільстві. / Видання ЮНЕСКО для Всесвітнього Саміту з інформаційного суспільства. СПб, 2004. – 87 с.

его хозяина. Официального перевода сериала на русский язык нет, однако, благодаря поклонникам британских ситкомов, которые предприняли попытку сделать перевод сериала, существует несколько вариантов перевода его названия. Среди них дословный перевод как «Черные книжки», который не кажется нам удачным и который не передает его главной интриги. В подобных случаях переводчики обычно обращаются к поиску совершенно нового названия, не имеющего ничего общего с оригиналом, то есть прибегают к приему смыслового развития. Но мы предлагаем переводить название сериала согласно схеме «что?где?когда?», так как сохранить каламбур в этом случае невозможно, а передать главную идею с нейтральным оттенком можно. В итоге перевод самого главного каламбура в сериале – его названия – будет произведен способом описательного перевода «Книжный магазин Блэка».

Фразеологические каламбуры. Что касается фразеологического каламбура, то он строится на основе трансформаций, заключающихся в разрушении формы и/или содержания исходной фразеологической единицы, причем достигается параллельное восприятие как фразеологического значения фразеологических единиц, так и прямого значения компонентов или двойная актуализация. Показателями фразеологического каламбура можно считать показателями фразеологического каламбура двуплановое его восприятие и возникновение юмористического эффекта, обычно связанного с эффектом неожиданности. Именно это должен переводчик довести до сознания читателя при переводе фразеологических каламбуров.

Наиболее общим способом, связанным с переводом такого вида каламбуров вообще, можно считать буквальный перевод, даже кальку – калькирование содержания и формы соответствующей трансформированной единицы, то есть, в принципе приём, которым воспользовался автор подлинника. Прием копирования подлинника возможен только в тех случаях, когда в языке, на который происходит перевод, имеются полные эквиваленты-фразеологизмы, позволяющие калькировать словосочетание, передавая максимально близко к оригиналу и отдельные компоненты.

- Hello, Gus.	- А, привет, Гас.
- Long time, no speaky.	- Сколько лет, сколько зим.
- Oh. Did you get out?	- А. Тебя выпустили?
- Yeah. Yeah! What, your nephew?	- Да. Да! Что, твой племянник?

Фонетические каламбуры. Во многих теоретических работах помимо перечисленных выше классификаций встречается еще и третья разновидность – фонетический каламбур. Для данного уровня характерно преобладание звуковой стороны над смысловой и иногда настолько, что становится сомнительным отнесение оборота к категории каламбура. Для примера можно привести следующий каламбур:

- Do you know nothing about modern culture, Bernard? Beckham, Posh, Pokemon. I mean...	- Ты что, вообще ничего не знаешь о современной культуре, Бернард? Бекхэм, Пош, Покемон. Знаешь...
- Pac Man. It's pronounced Pac Man.	- Пэк Мэн. Произносится «Пэк Мэн».
- Forget it.	- Забудь.

Чтобы более наглядно показать виды каламбуров, которые встречались в данном сериале, здесь представлена таблица 1, где численно показано их численное соотношение.

Таблица 1. Основные виды каламбуров		
	Количество, шт.	Проценты, %
Общее количество каламбуров	68	100
1. Лексические каламбуры;	64	94
- обыгрывание многозначных слов;	35	51
- каламбуры, построенные на частях слов;	23	34
- термины, имена собственные и аббревиатуры;	6	9
2. Фразеологические каламбуры;	1	2
3. Фонетические каламбуры;	4	4

Проанализировав таблицу 1 можно сделать вывод, что в сериале «Black Books» наиболее часто встречались лексические каламбуры, построенные на обыгрывании многозначных слов, и каламбуры, построенные на частях слов. С одной стороны, подобное постоянство облегчало работу по переводу, с другой стороны, лексические каламбуры, построенные на обыгрывании многозначности слов, оказались наиболее трудными для перевода.

Литература:

1. Мой компас / Английский юмор // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://moikompas.ru/compas/angliskijumor>. – Дата доступа: 15.05.2012.
2. Black Books / Wikipedia // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Black_Books – Дата доступа: 02.05.2012.
3. Влахов, С. И., Флорин, С.П. Непереводимое в переводе / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М.: «Международные отношения», 1980. – 334 с.

Кобзар І.М., Морарь К.І.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Тугана-Барановського

КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОЦЕС І МОВНА СИТУАЦІЯ В ІНТЕРНЕТІ

Сучасне суспільство є суспільством загальної комунікації, яка відбувається за допомогою та завдяки засобам комунікації, що формують не лише наші уявлення про світ, а й фактично і є цим світом, тобто тією реальністю, крізь призму якої ми сприймаємо самих себе, свої власні дії та наше оточення. Засоби та форми комунікації виступають своєрідним «дзеркалом» світосприйняття людини, яке, однак, ніколи не відбиває уявлення про світ у його цілісності, а обмежене певними межами своїх комунікативних можливостей. Тому питання впливу засобів комунікації на характер відносин у суспільстві є одночасно складовою проблеми самоідентифікації людини у світі як певного способу побудови уявлень про світ у собі та світі для себе. Також не менш важливим є визначення ролі засобів комунікації у контексті розвитку освітніх технологій, які можна розглядати як різновид останніх. [2, с. 87]

Метою статті є спроба визначення основних комунікативних механізмів та особливостей мовних форм в Інтернеті.

Для інтелектуально розвиненої людини, яка володіє всіма нормами усного й писемного мовлення, Інтернет – безмежна можливість збагачення культурного мовленнєвого рівня (наприклад, засіб опанування іноземною мовою, презентації власних винаходів). Як наслідок, виникають нові мовні явища, наприклад, комп'ютерний сленг, нові види скорочення інформації, невластиві традиційним мовам, вживання в писемному мовленні засобів, які функціонально замінюють міміку і жести.

Деякі дослідники, зокрема Литвиненцева А.В., наголошують на виникненні фактично нового мовного явища – Інтернет-стилю, який поєднує в собі окремі риси розмовного, художнього, публіцистичного, офіційно-ділового та наукового стилів. Окрім того, у мережі зникає різниця між усним і писемним мовленням. Як відомо, одиницею усного мовлення є діалогічна єдність.

Не дивно, що Інтернет у наш час впливає на всі сфери життя, насамперед на мову, якою ми говоримо, читаємо й пишемо. Спілкування різними мовами необхідне, навіть обов'язкове, оскільки інформація, що знаходиться в Інтернеті апріорі призначена для всього світу.

На сьогодні мова сучасних засобів електронних комунікацій є ядром інформаційно-комунікативного простору в інформаційному суспільстві. Якщо виходити з універсальності мови Інтернет, то можна відмітити як переваги, так і недоліки

Серед переваг названо такі:

- робить національні культури прозорими, менш замкненими;

8. Градюшко, А. Мультимедийные СМИ как фактор трансформации медиарынка / А.Градюшко // Журналістыка–2006: Тэорыя. Практыка. Творчасць. Матэрыялы 8-й Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай 85-годдзю Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Вып. 8 / Рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) і інш. – Мінск, 2006. – С. 20–23.

9. Градюшко, А. Региональная пресса Беларуси в интернете / А.Градюшко // Рэгіянальная прэса: традыцыі, вопыт, перспектывы. Матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі / Рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) і інш. – Мінск, 2007. – С. 26–29.

10. Градюшко, А. Медиа-конвергенция в традиционных СМИ / А.Градюшко // Журналістыка–2007: надзеныя праблемы. Перспектывы. Матэрыялы 9-й Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі. Вып.9 / Рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) і інш. – Мінск, 2007. – С. 17–20.

11. Градюшко, А. Социальные медиа в системе интернет-коммуникаций / А.Градюшко // Журналістыка–2010: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 12-й Міжнар. навук.-практ. канф. 8–9 сн. 2010г., Мінск / рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) [і інш.]. – Вып. 12. – Мінск: БДУ, 2010. – С. 10–13.

12. Градюшко, А. Основные тренды развития Интернет-СМИ на современном этапе / А.Градюшко // Журналістыка–2008: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 10-й Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі / Рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) [і інш.]. – Вып. 10. – Мінск : БДУ, 2008. – С. 11–14.

13. Соколова, М. Белорусские медиа онлайн: аудитория, структура, регулирование / М.Соколова // [Электронный ресурс]. – URL: <http://nmnby.eu/news/xlibris/2648.html>

14. Градюшко, А. Новые медиа и традиционная журналистика: стратегии взаимодействия / А.Градюшко // Журналістыка–2009: стан, праблемы і перпектывы : матэрыялы 11-й Міжнар. навук.-практ. канф., прысв. 65-годдзю факультэта журналістыкі БДУ, 3–4 сн. 2009 г., Мінск / рэдкал.: С.В.Дубовік (адк.рэд.) [і інш.]. – Вып. 11. – Мінск: БДУ, 2009. – С. 11–15.

15. Калмыков, А.А. Профессиональная универсализация и специализация конвергентных СМИ / А.А.Калмыков // [Электронный ресурс]. – 2011. – URL: <http://jarki.ru/wpress/2011/01/28/1792/>

JAZYK, ŘEČ, KOMUNIKACE

Олексісвець Л.С.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ КЕРІВНИКА З ПІДЛЕГЛИМИ

Поняття *культура* визначається звичайно як сукупність досягнень суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва і в інших галузях духовного життя; вміння використовувати ці досягнення для підкорення сил природи, для зростання виробництва, для вирішення назрілих завдань суспільного розвитку.

Культура управління – це сукупність вимог, які ставляться перед зовнішньою стороною процесу управління, а також вимог до особистих якостей людей, які здійснюють управління, – вимог, зумовлених нормами і принципами моралі, етики й естетики, права, принципами організації й техніки управління [1, с.138].

Ці моральні принципи мають пряме відношення до регулювання стосунків у сфері управління: між працівниками в колективі (зокрема між керівниками і підлеглими), між працівниками установ, організацій, підприємств і громадянами (у тих випадках, коли правові норми не настільки детальні, щоб служити мірилом поведінки).

Культура управління – це складний і багатогранний комплекс проблем, що стоять перед адміністративно – управлінським апаратом. Зокрема культура управління органічно включає в себе і уважне, зацікавлене ставлення до потреб і турбот працівників, оперативний розгляд їх звертань і прохань. Атмосфера доброзичливості, поваги до людини повинна панувати у кожній нашій справі.

Етичні норми – це, образно кажучи, своєрідні моральні амортизатори, які допомагають створювати як у суспільстві, так і в кожному трудовому колективі товариську атмосферу, взаєморозуміння і взаємну повагу.

Першою етичною вимогою у стосунках керівника і підлеглих є вимога поваги і доброзичливості: досвідчений керівник уміє створити в колективі відповідний мікроклімат, потрібний тон спілкування. Проте створювати спокійну, доброзичливу атмосферу має не лише керівник, а й увесь колектив, у якому всі розмовляють спокійно, коректно, ввічливо, неголосно. У наш час дехто з керівників вважає, що висока культура мови необхідна політикам і дипломатам, а на виробництві потрібна швидше сила голосу, ніж сила слова. Це про таких горе – керівників говорив В.Русанівський: «Мова на всіх етапах виконання будь – якої роботи відіграє роль регулятора. І якщо керівник не володіє досконало мовою, не вміє переконати інших у тому, у що вірить сам, то вже це одне може позначитися і на строках, і на якості виконання завдань...»

У спілкуванні керівника з підлеглими не менш важливим є дотримання етичних вимог, які передбачають:

- увічливість, привітність і доброзичливість, шанобливе ставлення до співрозмовника, виявлення зацікавленості темою розмови;
- уміння відчувати співрозмовника, урахувати його настрій, стежити за реакцією на висловлене, за потреби використовувати такі мовні звороти: *як Вам відомо, що...; зверніть, будь ласка, увагу, що... та ін.*;
- делікатність, уникнення недоречних запитань;
- вчасне реагування на запитання співрозмовника, спонукання до спілкування за допомогою таких мовних виразів: *я Вас уважно слухаю; говори, будь ласка; мені приємно це чути*;
- делікатність, уникнення недоречних запитань;
- правильне обираючи теми, логічну побудову тексту, дотримання мовних норм;
- уникнення багатослівності, надуживання термінами, професіоналізмами, цитуванням, іншомовними словами, абстрактними поняттями;
- логічність, смислову точність;
- укладання природних, узвичаєних словосполучень; вдалий порядок слів у реченнях;
- різноманітність мовних засобів, багатство лексики в активному словнику людини (за підрахунками науковців, у повсякденному спілкуванні людина послуговується 2 – 3 –ма тисячами найуживаніших слів; активний словник освіченої людини (слова, які людина використовує, а не просто знає) – це 10 – 12 тисяч слів; для порівняння: найбільший «Словник української мови» в 11 –ти томах містить понад 136 тисяч слів);
- самобутність, нешаблонність в оцінках, порівняннях, у побудові висловлювань [6, с.29].

Краще для колективу, коли в ньому панує атмосфера взаємоповаги, доброзичливості і довіри, бо, як свідчать соціологи, в ображеного працівника, члена колективу, продуктивність праці знижується на 50 %. Як бачимо, грубощі надто «дорого коштують» як окремій людині, так і державі.

Цілком слушною є думка про те, що критикувати когось публічно не варто, краще вказати на помилки підлеглого наодинці, догана перед усім колективом виноситься у крайніх випадках (підставою є значні порушення дисципліни) і повинна бути мотивована надзвичайно ґрунтовно і переконливо. Розумний керівник краще похвалить привселюдно когось за добре виконану роботу, але при цьому слід зважати і на таку людську ваду як заздрість. Тому керівник будь – якого структурного підрозділу повинен бути ще й психологом.

Керівника відзначають такі риси, як *принциповість, діловитість, оперативність*. Бути принциповим – значить уміти активно відстоювати свою точку зору, базуючись на твердій переконаності. Бути діловим – значить більше уваги приділяти простим, але живим, з життя взятим і життям перевіреним фактам; поменше пишних фраз – побільше простої, буденної справи; поменше політич-

рией, порождая виртуальные реальности информационных пространств. В этих условиях – формирования конвергентных редакций – значительно повышаются требования к процессу подготовки нынешних журналистов, которым уже приходится сталкиваться с перспективой своей творческой деятельности сразу в нескольких типах современных средств массовой информации: традиционных медиа; гипермедиа – изданиях, использующих одновременно различные средства доставки контента; трансмедиа – новых медиа, которые выводят не только журналистику, но и медиа в целом за рамки своих границ.

«Мы являемся свидетелями глобальной системной перестройки информационно-коммуникативной сферы общественной деятельности. Этот процесс противоречив, сложен и многослоен. Теоретическое осмысление его в целом, вероятно, пока проблематично хотя бы по той причине, что скорость изменений превышает сегодня скорость их теоретико-методологической рефлексии. Очевидно также, что эта скорость будет только возрастать. В этой ситуации исследователям остается фиксировать происходящие фрагментарные трансформации и пытаться их прогнозировать, а практикам – научиться быстро приспосабливаться к меняющимся условиям на основании научных фиксаций и прогностики» [15]. Из этого можно сделать вывод, что в современных условиях появляется социальный заказ нынешней системе образования на подготовку универсальных журналистов-международников, которые при всей своей универсальности должны оставаться высокопрофессиональными специалистами. В решении данной проблемы и видится суть инновационного подхода к процессу обучения будущих журналистов для международного сегмента медиа в современной высшей школе.

Литература

1. Засурский, Я.Н. Интернет как фактор международной журналистики / Я.Н.Засурский // Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика. – 2011. – № 1. – С. 5–9.
2. Сети свободы [Электронный ресурс]. – 2011. – URL: http://www.gazeta.ru/comments/2011/02/18_e_3530434.shtml
3. Окинавская Хартия глобального информационного общества [Электронный ресурс]. – 2000. – URL: <http://www.evarist.narod.ru/text16/032.htm>
4. Калмыков, А.А. Интернет-журналистика / А.А.Калмыков, Л.А.Коханова // [Электронный ресурс]. – 2005. – URL: <http://www.evarist.narod.ru/text16/025.htm>
5. Засурский, Я.Н. Предисловие / Я.Н.Засурский // [Электронный ресурс]. – 2005. – URL: <http://www.evarist.narod.ru/text16/023.htm>
6. Слука, О. Идеологические процессы в Беларуси / О.Слука. – Мн.: РИВШ, 2010. – 220 с.
7. Толстик, И.А. Медиа сфера в системе международной интеграции / И.А.Толстик. – Мн.: Право и экономика, 2010. – 236 с.

преимущественно через персональные компьютеры и ноутбуки, но ожидается, что уже в 2012 году количество мобильных устройств для выхода в сеть (в том числе по технологии 3G) превзойдет число подключенных к ней компьютеров. Соответственно, требуется производство контента для просмотра на экранах мобильных телефонов»[14, с.14–15].

Все эти факты и прогнозы свидетельствуют о том, что для успешного освоения сетевого пространства и завоевания новой аудитории белорусским медиа необходимы серьезные изменения в организации информационного производства. В том числе речь идет о необходимости пересмотра стратегии их развития на ближайшую перспективу и интеграции инструментов новых медиа в структуру традиционных, влияние которых еще рано сбрасывать со счетов.

Подводя итоги этих рассуждений, можно сформулировать следующие выводы. Использование современных информационных технологий вносит в деятельность средств массовой информации целый ряд новых элементов. Интернет уже стал источником разнообразной информации для журналистов, которая может быть использована как для мониторинга новостей, так и для написания аналитических материалов. В глобальной сети легко осуществить поиск необходимых сведений, начиная со справочной информации и заканчивая мнениями людей по всевозможным поводам, высказываемыми в различных формах сетевого общения. Кроме того, Интернет уже стал эффективным средством коммуникации, во многих отношениях превосходящим такие традиционные их виды, как телефон или факс. Причем, очевидна тенденция конвергенции технических устройств, стационарных и мобильных, объединяющих в себе средства связи, отображения, агрегации и редактирования информации, средства записи фото-, видео- и аудиоконтента. Плюс к этому, Интернет уже стал огромным медийным пространством, в рамках которого происходит бурное становление средств массовой информации нового типа. Гипертекстовые, мультимедийные, интерактивные возможности сетевых масс-медиа привлекают к ним как читателей, число которых стремительно растет, так и рекламодателей. В глобальной сети формируется новый класс журналистов-международников и развивается сетевая международная журналистика со своими особыми приемами и методами. Здесь происходит взаимопроникновение компетенций, присущих разным видам профессиональной журналистской деятельности, а также сближение разных отраслей информационно-коммуникативной деятельности: журналистики, технологий PR, рекламы, маркетинга. И речь идет уже о том, что журналист может на практике участвовать в решении задач, более свойственных PR, рекламе, маркетингу, чем непосредственно журналистике. Подобное сближение требует еще более четкого профессионального разграничения, но то, что оно существует и развивается, это уже факт.

Все эти тенденции превращают современные масс-медиа в систему, которая объединяет традиционные средства массовой информации, глобальные телекоммуникационные средства в сумму технологий работы с массовой аудито-

ної тріскотні, загальних розмов і абстрактних лозунгів, побільше ділового, вмілого практичного досвіду (тобто уміння приймати рішення і домагатися виконання їх). Бути оперативним – значить своєчасно, швидко реагувати на події, правильно поводитись у колективі при розв'язанні найскладніших завдань, бути обізнаним з життям і справами колективу[4,с.198].

Досвідчений керівник уміє створити у колективі потрібний *тон* спілкування – як у прямому, так і в переносному значенні цього слова. У прямому – це значить, що в колективі звикають розмовляти спокійно, коректно, ввічливо (на жаль, у деяких колективах настільки звикають до крику, лайок, грубих зауважень, що ця образлива манера спілкуватися уже не викликає протесту). У переносному – це значить, що в колективі панує атмосфера доброзичливості і взаємоповаги.

Спілкування між членами колективу установи чи організації повинна будуватися на принципах лаконізму. А лаконічність повинна бути пов'язана з конкретністю, тому що конкретність є своєрідною сконцентрованою інформацією. Усе це слід враховувати як у спілкуванні між працівниками, так і в розмовах з відвідувачами.

Окремо слід наголосити про форми звертання в колективі. Існує єдиний ввічливий офіційний спосіб звертання – на ім'я та по батькові у кличному відмінку: *Іване Миколайовичу, Маріє Петрівно*. В офіційних ситуаціях найчастіше звертаються на прізвище з додаванням слів: пан, пані, добродій, громадянин, колега, товариш: *пані Мельник, пане Вокальчук, товаришу Антончук*. Прізвище без цих слів звучить фамільярно або нешанобливо.

Зайва фамільярність, як і перебільшена казенна офіційність – однаково погане свідчення про характер стосунків у колективі. Ділова культура складається з дуже багатьох компонентів: тут і професійна майстерність, і широка ерудиція, і вміння працювати з людьми, швидко приймати обґрунтоване рішення, оформити документ, і вміння поводитися, і знання традицій і т.ін.

«Бізнес – це уміння спілкуватися з людьми», «єдиний спосіб налаштувати людей на енергійну діяльність – це спілкування з ними»- ось думка справжніх керівників та підприємців. З цього погляду сучасна людина має володіти наукою ділових стосунків, уміти їх встановлювати і цивілізовано підтримувати, долаючи протиріччя, вирішуючи конфлікти, беручи на себе в разі потреби роль посередника, повинна вміти скерувати власну діяльність на користь інших людей , а так само свої справи [2, с.188].

Уміння успішно проводити ділові переговори, грамотно і правильно складати діловий документ сьогодні стало невід'ємною частиною професійної культури, професійної компетенції сучасного керівника всіх рівнів.

Не секрет, що не завжди на належному рівні ведуться ділові переговори, виступи перед співробітниками. І, на жаль, частково огріхи припадають на невдало підібрані й сказані слова. Наприклад, доповідачі у своїх виступах часто вживають російські слова в українському варіанті або ж навпаки, тобто калькують їх. Насичують свою мову просторіччям, територіальними діалектами,

нехтують вимовою, а іноді й роблять це навмисне, мовляв, для «кращого ефекту», але досягається зворотній.[5,с.142]. Відомий польський спеціаліст у галузі організації управління С.Ковалевський писав: «Попередньою умовою доручення завдання і взагалі будь-яких контактів керівників і підлеглих є точна мова». Він мав на увазі такі конкретні правила: кожне доручення, завдання, справа тим краще зрозумілі, чим коротше вони викладені; слід завжди, де лише можливо, без втрат для змісту користуватися загальноприйнятими і зрозумілими словами.

У діловій комунікації при використанні вербальних і невербальних засобів максимального успіху досягає той, хто користується інструментами збудження емоцій і почуттів. У діловому спілкуванні важливо пам'ятати про енергетику, що її створює людське мовлення, його експресивність, тональна варіативність.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики /Ф.С.Бацевич. –К.: ВЦ «Академія», 2004.
2. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування /А.П.Загнітко, І.Г. Данилюк. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2004.
3. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова / М.Г.Зубков. – Х.: Торсінг, 2004.
4. Коваль А.П. культура ділового мовлення / А.П.Коваль. – К.: Вища школа, 1977.
5. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Українське ділове мовлення / Л.М.Паламар, Г.М.Кацавець.- К.: Либідь, 1997.
6. Пивоваров В.М., Савченко Л.Г., Калачник Ю.І. Ділова українська мова/В.М. Пивоваров, Л.Г.Савченко, Ю.І.Калачник. – Х.: «Право»,2008.

К.с.н. Севрюгина Н.И.

Академия маркетинга (ИМСИТ), Россия

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ОБМЕНЕ И ОБРАЗОВАНИИ

Культура и образование по широте своего развития и значимости для человека и общества в целом становятся в центре внимания всего мирового сообщества, выступая важными факторами прогресса общества и развития человеческой цивилизации. Культура и образование являются не только социальными институтами, через которые осуществляется трансляция и воплощение базовых культурных ценностей, но именно в культурно-образовательной среде, прежде всего, формируются цепи развития общества. Часто культура и образование рассматриваются как глобальные проблемы современного мира.

интернет-пользователей. Платформами социальных медиа являются: интернет-форумы; коллективные и персональные блоги, микроблоги (ЖЖ, LiveInternet, Twitter); подкасты – аудио и видео (Russian Podcasting, PodFM, YouTube); вики во всех формах (Wikipedia, Google Docs); электронная почта (включая Google Groups); социальные сети («В Контакте», Facebook, Last.fm, «Мой круг»); социальные агрегаторы (Friendfeed); онлайн-игры (Second Life, Lively, Word of Warcraft)[11, с.10].

Принцип распространения информация от пользователя к пользователю является важным преимуществом социальных медиа и делает их чрезвычайно мощным инструментом для тех, кому необходимо поскорее передать свое сообщение или оперативно собрать информацию. Из этого следует, что традиционные и социальные медиа должны работать в плотном единстве, чтобы получать эффект взаимной выгоды. С одной стороны, привлекать пользователей, увеличивать трафик, улучшать лояльность аудитории, а с другой – получать самый свежий и актуальный контент. Кроме того, социальные медиа могут помочь традиционным организовать эффективный канал обратной связи с читателями.

Дополнением к традиционной журналистике становятся и тематические блоги. Одним из наиболее стремительно развивающихся в последнее время сервисов микроблогов является Twitter, ориентированный на использование с помощью мобильных устройств, на постоянный доступ, на возможность публикации записи в любой момент и непрерывное отслеживание публикаций в тех микроблогах, на которые подписан пользователь. Конечно, такая конвергенция должна менять структуру редакций, формы подачи материала и организации редакционного процесса. И уже ставит в целом вопрос о готовности белорусского медийного сообщества к внедрению новых технологий. Но «для большинства белорусских журналистов Интернет пока не стал средой, обладающей не меньшими возможностями, чем радио или телевидение. Как правило, редакторы многих СМИ Беларуси относятся к представительству в Интернете как к модной, но побочной деятельности. Печатные издания нередко создают онлайн-версии лишь для демонстрации своего присутствия в Интернете. Редакторы часто недооценивают значение интернет-технологий, не проявляют к сайтам интереса. Кое-кто видит в Интернете лишь угрозу»[12, с.13]. Поэтому можно согласиться с выводом о том, что сегодня «развитие белорусских онлайн-журналистов-посредников, которые способны стать узлами соединения и информационных потоков, и различных сообществ, для которых онлайн-СМИ становятся средством всестороннего информирования, с одной стороны, и каналом участия в социальной жизни – с другой»[13]. И, в первую очередь, такими посредниками должны становиться журналисты-международники.

Если говорить о прогнозах, то в Беларуси «дальнейшее развитие онлайн-СМИ во многом будет зависеть от расширения доступа к высокоскоростному Интернету для широкой аудитории. Пока подключение осуществляется

няет даже самые смелые прогнозы. По данным Министерства информации, в 2010 году уже более трети населения Беларуси являлось интернет-пользователями»[6, с.155]. Такие данные свидетельствуют о масштабах потребления мировой информации в Беларуси и об участии отечественного пользователя в глобальном информационном обмене. Еще большее значение этот факт приобретает «с точки зрения качества информированности населения о мировых процессах, если учесть, что в самой сети появляется множество различных ресурсов с видеоконтентом, в том числе и собственно интернет-телевидение. Сеть используется для трансляций конференций, семинаров, презентаций»[7, с.147].

На конференции «Деловой интернет», проходившей в Беларуси в 2006 году, было заявлено, что на тот момент в Интернете было представлено 239 белорусских печатных средств массовой информации. «Однако число реально работающих и регулярно обновляемых сайтов гораздо меньше»[8, с.21]. Более динамично в Беларуси стал развиваться сектор собственно сетевой прессы, к основным признакам которой можно отнести оперативность, мультимедийность, гипертекстовость и интерактивность.

С самого начала белорусские средства массовой информации столкнулись с рядом трудностей в процессе освоения киберпространства. Одна из них заключается в том, что «создание и поддержание сайта – дело достаточно дорогостоящее. Перечень расходов весьма велик: разработка веб-ресурса, дизайн, система управления контентом, оплата услуг провайдера, хостинг. Электронная версия может существовать только как придаток к традиционному СМИ и финансироваться за счет основной деятельности. Инвестиции в сайт выглядят как приобретение достаточно дорогой игрушки, отдача от которой в региональных условиях достаточно условна»[9, с.27–28].

Трансформация белорусской медиаиндустрии ни у кого не вызывает сомнений, но динамичность развития сетевых средств массовой информации, высокотехнологичный уровень информационного продукта требуют и значительного обновления стратегий масс-медиа. Тем не менее, большинство белорусских газет, представленных в Интернете, все еще базируют свои онлайн-стратегии на традиционных методиках журналистики. А ведь в традиционные масс-медиа Беларуси уже активно «стучатся» новые способы подачи информации. При этом текстовая составляющая сообщений может и должна дополняться другими форматами – видеороликами, мультимедийными лентами новостей. Опыт западных традиционных масс-медиа показывает, что значимыми элементами конвергенции на их сайтах становятся: веб-телевидение, RSS-поток, блоги, фотогалереи, инфографика, подкастинг, радио, социальные сети, интерактивные голосования, рассылка новостей. Многие СМИ уже имеют в своем активе версии, адаптированные для мобильных телефонов (wap, pda, RSS-подписка)[10, с.19].

Более пристального внимания заслуживает зарубежный опыт взаимодействия традиционных масс-медиа с социальными медиа – различными медиасервисами, информационный продукт которых создается при максимальном уча-

В свете такого подхода культура и образование являются механизмами и проводниками развития современной цивилизации и сотрудничества всех общественных систем. Не случайно в мире идет процесс формирования общечеловеческих ценностей, мировой художественной культуры, поликультурного образования.

Культурно-образовательные учреждения являются теми традиционно сложившимися системами, в которых веками осуществляется процесс передачи знаний, опыта и элементов человеческой культуры.

Культура и образование по широте своего развития и значимости для человека и общества в целом становятся в центре внимания всего мирового сообщества, выступая важными факторами прогресса общества и развития человеческой цивилизации. Культура и образование являются не только социальными институтами, через которые осуществляется трансляция и воплощение базовых культурных ценностей, но именно в культурно-образовательной среде, прежде всего, формируются цепи развития общества. Сегодня культура и образование рассматриваются как глобальные проблемы современного мира.

В свете такого подхода культура и образование являются механизмами и проводниками развития современной цивилизации и сотрудничества всех общественных систем. Не случайно в мире идет процесс формирования общечеловеческих ценностей, мировой художественной культуры, поликультурного образования.

Культурно-образовательные учреждения являются теми традиционно сложившимися системами, в которых веками осуществляется процесс передачи знаний, опыта и элементов человеческой культуры.

Интернационализация образования, науки, общественной жизни, создание Единой Европы и Единого общеевропейского образовательного пространства требуют серьезных навыков межкультурной коммуникации и глубокого знания иностранных языков. Мультилингвистические европейские государства (Бельгия, Люксембург, Швейцария и др.) рассматривают мультикультурность как социальную ценность человечества, формирующую новый тип личности Европейского Сообщества. Россия исторически является многоязычным государством и сегодня, в преддверии вступления России в Евросоюз, проблема поликультурализма приобретает особую актуальность.

Создание общеевропейского экономического пространства, расширение политических и культурных контактов, появление таких новых понятий, как «межкультурная коммуникация» и «межкультурный менеджмент» позволят не только сравнить все культуры, традиции, но и наладить полилог культур, основанный на взаимодействии, взаимопроникновении и взаимодополнении.

Одним из актов межкультурной коммуникации и социального общения является перевод, в котором наиболее четко проявляется взаимодействие лингвокультурных общностей. Перевод подразумевает знание и принятие этно- и

социокультурных особенностей исторически сложившегося общества, анализ основных, непонятных феноменов, знание культурных традиций, усвоение культурного фона аутентичной языковой личности при сохранении национальной самобытности и своеобразия этнической культуры. Все это возможно лишь при наличии таких качеств, как непредвзятость, открытость, толерантность и уважение к представителям других культур. Только при соблюдении этих условий переводчик как языковая личность сумеет «выйти за пределы собственной культуры и приобрести качества медиатора культур, не утрачивая собственной культурной идентичности».

При переводе имеет место контакт не только двух языков, но и культур, различие которых зачастую проявляется в несовпадении фоновых знаний. Так, например, при переводе имени «Белоснежка» из сказки «О Белоснежке и семи гномах» для некоторых народов тропических стран, не имеющих в языке понятия «снег», это имя пришлось передать описательно как «девушка, белая, как оперение цапли».

Совокупность общественных условий на определенном этапе языкового коллектива с установлением всех особенностей функционирования языка представляет собой социальный аспект контекста.

Это же свойство преобразуется в конкретные условия осуществления речевого акта, который состоит из совокупности высказываний, построенных по нормам языка, и совокупности всех ситуационных условий, в которых производится данный речевой акт (индивидуальный аспект).

Если же рассматривать язык с точки зрения его структуры, функционирования и способов овладения им (как родным, так и иностранным), то социокультурный слой, или компонент культуры, оказывается частью языка или фоном его реального бытия.

В то же время компонент культуры – не просто некая культурная информация, сообщаемая языком. Это неотъемлемое свойство языка, присущее всем его уровням и всем отраслям.

Язык – мощное общественное орудие, формирующее людской поток в этнос, образующий нацию через хранение и передачу культуры, традиций, общественного самосознания данного речевого коллектива.

Первое место среди национально-специфических компонентов культуры занимает язык. Язык в первую очередь способствует тому, что культура может быть как средством общения, так и средством разобщения людей. Язык – это знак принадлежности его носителей к определенному социуму.

На язык как основной специфический признак этноса можно смотреть с двух сторон: по направлению «внутри», и тогда он выступает как главный фактор этнической интеграции; по направлению «наружу», и в этом случае он основной этнодифференцирующий признак этноса. Диалектически объединяя в себе эти две противоположные функции, язык оказывается инструментом и самосохранения этноса, и обособления «своих» и «чужих».

сетевого издания, под которым подразумевается любой сайт или группа сайтов, предназначенные для решения задач, свойственных печатным и электронным несетевым средствам массовой информации, и новых задач, реализация которых возможна только с помощью новых технологий.

Все сайты, а по функциям и свойствам они могут представлять из себя визитки, промосайты, электронные магазины, информационные, корпоративные представительства, порталы, системы управления предприятиями, социальные сети, могут быть веб-изданиями в том случае, если, помимо презентационных, маркетинговых, управленческих функций, они выполняют и информационно-коммуникативную функцию. В этой связи появившиеся относительно недавно социальные сети можно рассматривать как средства массовой информации нового типа, которые отличаются тем, что в них основным продуктом и, соответственно, основной задачей является создание коммуникативных структур – групп пользователей, объединенных каким-то общим признаком. Социальная сеть фактически передает информационно-коммуникативную функцию пользователю, который уже сам устанавливает коммуникации, следит за их устойчивостью и управляет информационными потоками.

Целый ряд факторов указывает на то, что интернет-журналистика уже институтирована как самостоятельный компонент системы средств массовой информации наряду с прессой, радио, телевидением. Во-первых, веб-издания можно классифицировать по их схожести с традиционными аналогами: интернет-газеты, интернет-журналы, веб-радио, веб-телевидение, специализированные информационные агентства, мегамедийные ресурсы. Во-вторых, их можно классифицировать на основании доминирующих технологий: информационные или вещательные, интерактивные, коммуникационные или социальные, фото-, аудио- и видеотехнологии, анимационные.

В русскоязычной медиасфере можно найти и такую классификацию веб-медиа: профессиональные интернет-СМИ, интернет-версии офлайновых СМИ, социальные СМИ. Ключевым отличием интернет-издания от несетевого является наличие в первом гипертекстуальности и интерактивности. Отличие же интернет-издания от обычного веб-сайта заключается в наличии журналистского контента. Еще интернет-журналистика отличается от печатной тем, что «она, как правило, отражает точку зрения не редакции в целом, а отдельного журналиста или группы журналистов. Но в интернет-журналистике важную роль играют и традиционные печатные издания, радио- и телепередачи, сохраняющие в Интернете свое содержание»[5].

Все эти тенденции в немалой степени характерны и для Республики Беларусь, где Интернет в последние годы получил просто «взрывное» развитие и «принят населением быстрее, чем во многих европейских странах. Если в конце 90-х годов в статистических сборниках Европейской ассоциации пользователей Интернета говорилось об отставании Беларуси от современного процесса интернетовских технологий, то в настоящее время количество интернет-сайтов обго-

Рассматривая информационное общество в качестве среды для формирования современной международной журналистики, можно выделить такие свойства системы массовых коммуникаций, как: производство собственных событий; структуризация реальности в слове; приравнение достоверности сообщения к качеству его представления; спонтанное повышение уровня организованности и сложности; формирование гипертекстовой картины мира; порождение множественности виртуальных реальностей.

Как уже отмечалось выше, современная интернет-журналистика – это органическая часть международной журналистики, которая, в свою очередь, является органической частью системы массовых коммуникаций. Понимание этих зависимостей позволяет рассматривать взаимодействие Интернета и традиционных масс-медиа как отдельных компонентов системы массовых коммуникаций, при котором и возникает феномен интернет-журналистики. Одновременно появляется возможность рассматривать интернет-журналистику как компонент системы средств массовой информации.

Итогом взаимодействия интернет-журналистики, телевидения, радио и печати становится усиление коммуникативного аспекта информационно-коммуникативной деятельности, при котором уже непросто отличить интернет-журналистику от международной журналистики. В этой связи надо отметить, что важным свойством системы массовых коммуникаций является фактор виртуальности. Интернет-журналистика позиционируется в виртуальном пространстве и определяется в большей степени именно коммуникативными, а не информационными параметрами. Одной же из главных функций информационно-коммуникативных средств и одной из главных причин формирования социального института средств массовой информации является удовлетворение потребности в актуализации, в чувстве событийствования, то есть совместного бытия с окружающим миром. Именно масс-медиа и обеспечивают причастность к действительности. В целом феномен интернет-журналистики позволяет создавать новые объяснительные схемы и новые типологические матрицы.

Сегодня можно отметить две тенденции развития сетевой журналистики. Во-первых, очевидно движение от авторских новостных проектов и блогов к профессиональным медиа, а затем – снова к блогосфере и социальным сетям, состоящим в основном из непрофессионалов в журналистике. Во-вторых, наличие сближение традиционной и сетевой журналистики, в рамках которого происходит легитимизация Интернета в глазах профессионалов и освоение профессионального журналистского мастерства любителями. В современной типологии веб-изданий необходимо отличать интернет-ресурсы с журналистским контентом от всех остальных, а также веб-издания, отличающиеся от традиционных средств массовой информации. В силу того, что все, что размещено в глобальной сети, является информацией, предназначенной для чтения той или иной аудитории, границы между журналистским и нежурналистским контентом становятся все более размытыми. Так что сегодня можно говорить о понятии

Таким образом, соотношение языка и культуры – вопрос сложный и многоаспектный. Прежде чем перейти непосредственно к рассмотрению этих проблем, необходимо сделать несколько оговорок и разъяснений как методологического, так и методического плана.

Вопросами становления и развития культуры человека занимается культурная антропология, изучающая проблемы культурного развития человечества на основе знаний всех других гуманитарных наук.

С точки зрения культурной антропологии культура как предмет изучения представляет собой совокупность результатов деятельности человеческого общества во всех сферах жизни и всех факторов (идей, верований, обычаев, традиций), составляющих и обуславливающих образ жизни нации, класса, группы людей в определенный период времени. Культурная антропология исследует развитие культуры во всех ее аспектах: образ жизни, видение мира, менталитет, национальный характер, результаты духовной, общественной и производственной деятельности человека. Культурная антропология изучает уникальную человеческую способность развивать культуру через общение, через коммуникацию, в том числе и речевую, рассматривает огромное разнообразие человеческих культур, их взаимодействие и конфликты, уделяя особое внимание взаимодействию языка и культуры.

Эта область знания особенно важна для изучающих иностранные языки, поскольку использование иностранных языков в качестве реального средства общения возможно лишь при условии обширного фонового знания задействованных культур, их развития и взаимосвязей – иными словами, при условии знания культурной антропологии.

Литература:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М., 1975.
2. Беляев Б. В. Психологический анализ процесса языкового перевода. Иностранные языки в высшей школе, вып. II, М., Росвузиздат, 1963, с. 162.
3. Кочетков В.В. Психология межкультурных различий. – Саратов, 1988.
4. Шилихина К. М. Коммуникативное давление в российской и американской коммуникативных культурах// Культура общения и ее формирование. Материалы V региональной научно – методической конференции. Воронеж, 1998. С. 48 – 49

Залесский Борис Леонидович

Белорусский государственный университет

МЕЖДУНАРОДНАЯ ЖУРНАЛИСТИКА И ИНТЕРНЕТ: ПЕРСПЕКТИВЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Современная международная журналистика развивается в условиях глобального проекта информационного общества, суть которого составляют интенсивно развивающиеся информационно-коммуникационные технологии, преобразующие современный мир и инициирующие вхождение человеческого общества в новую эпоху развития. «Международная журналистика существует как особая часть нашего журналистского дела, и в то же время сам Интернет является частью этой международной журналистики, он дает возможность пользователям постоянно получать важную, полезную, разнообразную и часто уникальную международную информацию»[1, с.9].

Связь современного информационного общества и международной журналистики сегодня наглядно проявляется в таких моментах, как: глобализация информации; положительная обратная связь между открытостью информации и ее эффективностью; совершенствование технологий сбора, обработки, хранения и передачи международной информации; повышение значимости международной

журналистики; рождение новых профессий, в том числе и в сфере интернет-журналистики. К числу наиболее существенных характеристик современных информационно-коммуникационных технологий относятся трансграничность, способность проникать сквозь традиционные межгосударственные барьеры, глобальность охвата различных сфер жизнедеятельности. Фактически они уже используются во всех областях деятельности человеческого общества даже при наличии возможных правовых ограничений. Кроме того, они обладают мобильностью, портативностью и универсальностью, что ведет к расширению диапазона их применения, а также имеют такие очевидные достоинства, как экономическая и технологическая доступность для потребителя и массовость использования, влияющие, в свою очередь, на формирование социальных и политических процессов.

Особенности современного информационного общества уже определяют свойства современной международной журналистики и ставят перед ней новые задачи: участие в разработке и использовании интеллектуальных технологий представления фактов; роботизация новостных потоков и первичной аналитической обработки; развитие интерактивных способов коммуникации, навигация в информационном пространстве. Будучи формой коммуникативной практики, современная международная журналистика в этих условиях приобретает ряд новых качеств. В глобальном медиапространстве уже возник сектор интернет-журналистики, который привел к появлению целого ряда новых тенденций в со-

временных средствах массовой информации, прежде всего связанных со структурными изменениями в системе масс-медиа, усилением его влияния на телевидение, радио и прессу, появлением новой стилистики публикаций, изменением параметров профессионализации журналистов. Новая информационная парадигма, формируемая сегодня, отличается и усилением коммуникативного аспекта журналистской деятельности, что приводит к расширению медийного пространства за счет использования нежурналистских носителей информации и технологий.

Еще десять лет назад для подавляющего большинства жителей планеты Интернет был весьма экзотическим явлением. А сегодня уже почти треть землян или более двух миллиардов человек имеют доступ к мировой глобальной сети. Только у социальной сети Facebook – 600 миллионов пользователей. При этом статистика показывает, что богатые страны уже практически полностью «интернетизированы», а развивающиеся – стараются их догнать. В частности, первое место в мире по числу интернет-пользователей занимает Китай – около 400 миллионов человек или 30 процентов населения страны, на четвертом месте – Бразилия с 40 процентами «интернетизированных» жителей, на пятом – Индия – около семи процентов населения[2].

Эти цифры красноречиво показывают, что в век технологической революции, ведущей к информационному обществу, информация начинает играть важнейшую роль в общественных и межгосударственных отношениях. Скорость и количество передаваемой информации растут в геометрической прогрессии. Новые коммуникационные и информационные технологии, стирающие границы времени и пространства, становятся главными «помощниками» глобализации, «являются одним из наиболее важных факторов, влияющих на формирование общества двадцать первого века <...> Перед всеми нами открываются огромные возможности»[3].

Процесс глобализации меняет как традиционную экономику, формы социальной активности, менталитет, привычки людей, так и масс-медиа. Сегодня в глобальном плане в мире происходит переход журналистики и ее международного сегмента в новое состояние, связанное с развитием новых технологий, которые раскрывают более широкие возможности как в деятельности журналистов, так и для дальнейшего прогресса в средствах массовой информации. Переход к массовому использованию информационных технологий связан с дальнейшей интернетизацией всех видов масс-медиа, появлением электронных газет, радиовещания, телевидения, которые самым существенным образом меняют ландшафт современных информационных обменов. Возникший в медиапространстве сектор интернет-журналистики – «это качественно новый культурный и цивилизованный феномен, представляющий собой деятельность по формированию и представлению информационных обзоров актуальности, причем носителями этих образов могут быть не только слово, но и картинка, фотография, кино, видео, звук, веб-страница – любой объект, способный выступать в роли носителя информации или текста в широком смысле этого слова»[4].